

Esélyegyenlőség térségfejlesztési programjának megalapozása Maroshát térség társadalmi, gazdasági helyzete 2004.

Kutatásunk 2004-ben a Magyar Tudományos Akadémia Politikatudományi Intézetének megbízásából készült „*Kutatási ajánlat az esélyegyenlőség térségfejlesztési programjának tudományos megalapozása*” címmel.

A Rubeus Egyesület kutatói által készült kutatás 4 kistérségre koncentrált; Maroshát térség (Makó, Mezőkovácsháza kistérség), Berettyóújfalu és Szeghalom kistérség. A kutatás keretében az alábbi területekről készült részletes elemzés:

1. A kistérségi települések típusai, a kistérségek hátrányos helyzetét kiváltó problémák alakulásáról, a leszakadási folyamatokról, a fejlődést gátló tényezőkről
2. A munkaerő-piaci helyzetről, munkahely teremtési lehetőségekről, gazdasági folyamatokról
3. Az oktatási helyzetről
4. A kistérségekben élők egészségügyi helyzetéről, az egészségügyi és szociális ellátórendszer helyzetéről és az ellátások hozzáférési lehetőségeiről, az esélyegyenlőség megvalósíthatóságáról
5. A kistérségek etnikai, nemzeti összetételéről, különös figyelemmel a romák helyzetére
6. A kistérségek közlekedési helyzetéről
7. Fejlesztési célú állami, non-profit és gazdasági szervezetekről, fejlesztési koncepciókról, működési mechanizmusokról
8. A kulturális közösségi intézményekről, a közösségfejlesztés lehetőségeiről
9. A kistérségi összefogás jelenlegi módozatairól, lehetséges útjairól, illetve a létező határmenti együttműködési programokról és a bővítés lehetőségeiről.

Jelen tanulmányunk Maroshát térség gazdasági, társadalmi helyzetét mutatja be a fenti területeket érintve. A kutatás megfelelő minőségű és mennyiségű információt kíván nyújtani a Maroshát térségben élő lakosság és az intézmények helyzetéről, a térség múltját és jövőjét meghatározó folyamatokról, fejlesztési lehetőségekről. A kutatás vezetője: Csurgó Bernadett (bővebb információ kérhető: rubeus@rubeus.hu, csbetti@mtapti.hu e-mail címeken)

BEVEZETÉS

A TÉRSÉG TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, TERMÉSZETI KÖRNYEZETE

A Maroshát térség két megye: Békés és Csongrád két kistérségének (Makó és Mezőkovácsháza) településeiből áll.

A térség természeti adottságait tekintve a Maros hordalékkúpjához kapcsolódó tökéletes síkság. A felszíni formák egyveretűek. Éghajlata meleg száraz, közel a mérsékelt szárazhoz. Az évi középhőmérséklet 10,6 °C.

A terület erdősültsége alacsony. Az alkotó fafajok: akác, nemesnyár, kőris, olajfűz gazdasági feldolgozására nem alkalmasak.

Talaja kiváló adottságot jelent a változatos és intenzív mezőgazdasági termelés számára.

A térség gazdaságát elsősorban a mezőgazdaság jellemzi. A gazdaság egyéb ágazatai fejletlenek, alulfejlettnek tekinthető a szolgáltató ipar is.

Halmozottan hátrányos helyzetéhez hozzájárul, hogy a térség az országhatáron és két megye peremén helyezkedik el.

Van egy szűk értelemben vett Maroshát térség is, amely 4 települést foglal magába, a már említett két kistérség települései közül. A település együttesbe egy város (Mezőhegyes) és három község (Pitvaros, Nagyér, Végegyháza) tartozik. A négy település a 90-es években külön kistérségi társulást is létrehozott, de napjainkban azonban a fejlesztés és fejlesztési koncepciók már a nagyobb statisztikai kistérségek szintjén zajlanak. Nem a társulás, hanem a kistérségi határok határozzák meg a marosháti települések sorsát. Ezért elemzésünkben mi is a kistérségekre koncentrálunk.

A térség 2 kistérségből áll: Makó kistérség és Mezőkovácsháza kistérség

MAKÓ KISTÉRSÉG

A makói kistérséghez 18 település tartozik. Makóról mintegy 20-25 perc alatt minden települést megközelíthetünk: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Ferencszállás, Földeák, Királyhegyes, Kiszombor, Klárafalva, Kövegy, Kübekháza, Magyarcsanak, Maroslele, Nagylak, Nagyér, Pitvaros és Óföldeák tartozik közvetlenül Makó és térségébe.

A térség központja a 700 éves városi múlttal rendelkező Makó, mely hagyományos központi szerepkörénél fogva a kistérségi együttműködés központja is.

A vállalkozások fejlesztéséhez, a külföldi tőke térségbe vonzásához, a vállalkozások térségben történő beruházásainak növeléséhez kedvező feltételeket nyújt, hogy a kistérség települései 1998-ban elnyerték a Makó és Térsége Vállalkozási Övezet címet, valamint Makón Ipari Park létesül. Az övezetbe tartozó 18 település közigazgatási területén folytatott ipari termelő és szolgáltató tevékenységhez sajátos pénzügyi és adókedvezmények vehetők igénybe.

Makó térsége közlekedési és logisztikai szempontból a régió kiemelkedő bázisa, a Duna-Körös-Maros-Tisza Euroregionális (magyar-román-jugoszláv) határmenti együttműködés központi nagyvárosait (Szeged-Arad-Temesvár) összekötő utak csomópontjában fekszik.

A kistérség gazdaságát a jövőben is elsősorban a mezőgazdaság, valamint a tágabb értelemben a mezőgazdasághoz kapcsolódó ágazatok fejlődése határozza meg. A kistérség tájspecifikumai közé tartozik a vöröshagyma-, fokhagyma és petrezselyem. Az állattenyésztés valamennyi ágazata megtalálható a térségben. Jelentős vadállomány található apró vadakból, elsősorban nyúlból és fácánból.

A makói kistérség közlekedési kapcsolatait jelentősen javítja majd a 43-as számú főút Makót elkerülő, az Ipari Park mellett 2001-ig megépülő szakasza. A tervek szerint a Szegedtől megépülő M 43-as gyorsforgalmi út is majd itt, a Makói Ipari Park közelében halad el és Nagylaknál lépi át az országhatárt.

AMBRÓZFALVA

Az 540 lélekszámú település Makótól 28 km-re, Csongrád megye keleti határán, Békés megye közvetlen szomszédágában található. 1844-ben létesült dohánykertész községként. Eredetileg Kis-Pitvarosnak hívták. 1861-ben vált önálló településsé. Mai nevét 1849-ben báró Ambrózy Lajos temesi királyi kincstári igazgatóról kapta. A szlovák telepeselek építészeti emlékét őrzi egy szlovák parasztház, amely jellegzetessége a faoszlopos podszterna (előtornác). A falu romantikus stílusú evangélikus temploma 1862-63-ban épült.

A község természeti vonzerői közé tartozik az országos védettségű Csanádi-puszta és a Száraz-ér.

A faluban kerámiaüzem működik.

APÁTFALVA

A hangulatos, ma is sajátos faluképet mutató 3443 lakosú település Makótól 10 km-re, a Maros jobb partján fekszik. A falut egykor a csanádi monostor apátja birtokolta, neve innen eredeztethető. Apátfalva gazdag lelőhelye a népköltészet, a népi építészet és a népművészet színes világának. A Művelődési Házban kapott helyet a Díszítőművészeti Szakkör, az Apátfalvi Pávakör és Citerazenekar, a Gyermek Citerazenekar, az Apátfalvi 110 fős Néptáncgyűttes és a Gyermek Néptáncsoport. A falu életéről állandó fotókiállítás is megtekinthető itt, az Erdei Iskolában pedig helytörténeti kiállítás várja az érdeklődőket.

A településen kerül megrendezésre minden évben a Vas Lajos citeratalálkozó, a Nemzetközi Néptáncgála, a Fúvószenekekek találkozója Pünkösdkor, a Képzőművészeti tábor, a falunap júliusban, a Szent Mihály búcsú szeptember 29-én. Augusztusban tartják a színpompás Apátfalvi lakodalmast, amelyet helytörténeti kiállítással kötnek egybe.

A kulturális programokon kívül sportlehetőségek is adódnak a faluban: ilyen a futball kupa, a lovasverseny és fiákerzés júliusban, ezen kívül a vadászat és a horgászat szerelmes is hódolhatnak szenvedélyüknek.

A falusi turizmus iránt érdeklődők megcsodálhatják a század eleji parasztházakat, a gyökérvölgység mintagazdaság pedig betekintést nyújt a szántóföldi növénytermesztésbe.

A természeti vonzerőt a Maros part és a folyó jelenti, amely ezen a vidéken különösen gazdag szigeteken.

A népművészeti hagyományok közül a fehérhímzés máig fennmaradt. A betelepült, járszági palócföldi családok hagyományait a II. világháborúig megőrizték. Több család napjainkig használja az elődöktől örökölt festett bútorokat.

A falu barokk stílusú katolikus templomát (1757) neoreneszánsz ízlés szerint építették át. A táj legszebb, épségben megőrzött késő barokk alkotása a Nepomuki Szent János-szobor, és magával ragadó látvány az Apátfalvától 8 km-re található Langó-kápolna.

CSANÁDALBERTI

Makótól 25 km-re helyezkedik el az 530 lakosú település. Pitvarosról, Nagylakról és Tótkomlósról érkezett szlovákok népesítették be, 1844-ben vált önálló községgé. A második világháborút követő magyar-csehszlovák lakosságcsere során szlovák népességének mintegy 80 százaléka elköltözött, helyükre felvidéki magyarok érkeztek.

A faluképet meghatározó Evangélikus temploma 1882-ben épült. 100-150 éves Nádtető tájháza a XIX. századi népi építészet emléke.

A falu és környéke természeti értékekben gazdag. A Körös-Maros Nemzeti Park részeként 1989-ben került védelem alá a Csanádi puszta. A Blaskovics puszta, a Száraz-éri főcsatorna, és a Kunhalom őrzi a táj sajátos szépségét.

Csanádalberti határában található Csikópuszta, itt él a környék tűzök populációja, itt honos a tavaszi hérics és a vető virág. A természetes növénytakaró közül az ösgyep, a tavaszi hérics, a

kamilla értékes és védett. Az itt élő egerésző ölyv, a vércse, a réti sas, a gólya, a parti és a füsti fecske, a gyurgyalag, a tűzok védett madarak.

CSANÁDPALOTA

A közel 600 éves, 3300 lakosú falu Makótól 20 km-re, a román határ közelében fekszik. Nevét földesura díszes udvarházáról kapta. A község központjában található a parkosított Kelemen László tér, mely a XIX. század végén épült emeletes községházával, a szemközi barokk stílusú templommal (1773) és a plébániával már-már kisvárosi hangulatot teremt. Ennek a templomnak volt plébánosa Kálmány Lajos (1852-1919), a magyarországi népköltészet és a népi hitvilág emlékeinek neves kutatója. A tér közepén II. világháborús emlékmű és az 1956-os hősi halottak emléktáblája látható.

A már lezárt régi temetőben nyugszik Kelemen László (1760-1814), a magyar színjátszás megteremtője, aki élete vége felé visszavonult a színpadtól és Csanádpalotán telepedett le. Sírja körül kegyeleti park van, a Szentháromság tiszteletére, 1863-ban épült temetőkápolnával és hősi pantheonnal, 1848, 1914 és 1944 halottainak emlékhelyével.

Kulturális vonzerőt jelent a Tájház (Szent István utca 42. szám alatt), melynek létrehozása Asztalos Pl. Kálmán (1905-1989) parasztköltő, autodidakta néprajzkutató érdeme, aki a faluban használatos XIX-XX. századi tárgyak összegyűjtésével megalapozta a helytörténeti gyűjteményt.

Természeti érték a Maros-parti ártéri terület a Csigai pusztával, valamint, a külterületéhez tartozó Pitvarosi Puszták Tájvédelmi Körzet egy része és a Palotai tehénjárás.

A falu rendezvényei: búcsú, a május 16-ához közelebb első vasárnapon, falunapi rendezvény-sorozat lovas programokkal szeptemberben. Vendégvonzó érdekesség az augusztus 20-a körül megrendezésre kerülő nyár végi Falulakodalom.

Különleges vonzerők a hobbi szintű lótarás és a vadászati lehetőség.

FERENCSZÁLLÁS

A Maros melletti 700 fős település Makótól 10 km-re, a 43-as főút mentén fekszik. Báró Gerliczy Ferenc alapította 1828-ban. Nevét a földbirtokos keresztnevéről kapta.

A falu helyén 1810-1814 között dohányszárító pajták épültek. A kertészek a Nagymajorban laktak, amit az egykori térképek Kukutyin pusztának neveztek, ahonnan a mai falu helyére települtek. Ferencszállás lakói a falujukat a mai napig is ezzel a névvel illetik.

A 43-as út mentén napernyős hagymaárusok árulják portékáikat, különleges látványt nyújtva az arra utazóknak. A település melletti földek páratlan termőtalaja kiváló minőségű hagymát érlel.

A közeli Maros-part számtalan lehetőséget kínál a természetjárók számára. A településen vadásztársaság működik. Az apróvadak mellett a gímszarvasok és vaddisznók is a Maros-völgyi erdők állandó lakóinak számítanak.

FÖLDEÁK

Makótól 13 kilométerre északra található 3372 lakosú község. Keletkezése a XIX. század közepére nyúlik vissza. 1845 tavaszán a Maros és a Tisza áradásai elöntötték az egykori Földeákot, a mai Óföldeákot, elpusztítva a házak nagy részét. Návay Károly földbirtokos a lakosságot partosabb területre telepítette át. Majorsági földjét bocsátotta a károsultak rendelkezésére, azt, ahol a jelenlegi községet felépítették.

A település katolikus temploma 1857-ben épült. A park közepén szabadon álló templom architektúrájában uralkodó a korai gótika, amely ókeresztény és bizánci elemekkel keveredik.

A Száraz-ér partján elterülő Kornél-liget a település kiemelt turisztikai látványossága.

Vadászház, horgászto, helytörténeti gyűjtemény, valamint kulturális rendezvények sora várja az érdeklődőket. A település kiemelkedő eseménye az évente megrendezésre kerülő Rózsalakodalom.

KIRÁLYHEGYES

A 700 lelket számláló település Makótól 16 km-re található. A falu neve először Zsigmond király uralkodása idején határrészként szerepelt. Az uralkodó Királyhegyest a törökverő Hunyadi Jánosnak ajándékozta érdemei jutalmául.

A falu központjában néhány tekintélyes, 19. századi házat találunk. A község természeti vonzerői közé tartozik a Csikósi erdő kiépített úttal, a tűzok-pihenőhelyként és kiváló gombatermő helyként számon tartott Montág-pusztta, valamint a gazdag madárvilágáról ismert Szikes-tó. A településen működik a Királyhegyesi Földtulajdonosok Vadásztársasága.

KISZOMBOR

A tágabb környék műemlékekben és műemlék-jellegű épületekben leggazdagabb települése. 4400 lakója Makótól 5 kilométerre, a Maros bal partján él. A középkorban a Csanád nemzetség birtoka volt. Az első írásos emlék 1247-ből származik. 1418-ban Zsigmond király mezővárosi rangot adományozott Zombornak, ám a török pusztítás következtében elnéptelenedett a település, s csak a XVII. század végétől népesült be újra.

A község főtere műemlékileg védett, ezen belül nemcsak magyarországi, de európai kitekintésben is egyedülállóan különleges műemlék a hatkaréjos Rotunda. A feltehetőleg a XIII. század legelején épített, s XIII-XIV. századi freskókkal ékesített körtemplom az elmúlt századok többszöri átépítését követően ma már ismét eredeti állapotában fogadja az érdeklődőket. A téren, a templom közelében szép díszkutat találunk, amelyre 1997-ben került a restaurált XVIII. századi Nepomuki Szent János-szobor. A térből nyíló Makói utca sarkán áll a romantikus stílusban épült volt Rónay-kastély.

A falu központjában található volt uradalmi épületek az alföldi klasszicizmus figyelemre méltó alkotásai. Ilyen a termelészövetkezet székháza (Szent István tér), a Gólyafészek kisvendéglő (Szegedi utca 1.), a Gabonatermesztési Kutatóintézet magtára (Óbébai utca 3.), a hagymaátvevő épülete (József Attila utca), valamint a Helytörténeti Gyűjtemény (Szegedi u. 1.). A falut kikerülve a 43-as főútról közvetlen út vezet a kiszombori magyar-román határátkelőhelyen át Temesvár felé.

KLÁRAFALVA

A Szeged és Makó között félúton elhelyezkedő, ma 500 lakosú községet egy 1488-ból származó adománylevél már Klárafalvaként említi. Nevét a Szent Klára tiszteletére épített templomáról kapta. A török hadjáratok során elpusztított települést 1801-ben báró Gerliczy Ferenc vásárolta meg, és a kukutyini határrészben majorságot alapított. A híres mondás, miszerint "Mögyök Kukutyinba zabot högyözni", az 1800-as évek egyik nagy árvízének idejéből származik, amikor zabbal volt bevetve a határ. Az árvíz miatt nem lehetett rámenni a földekre, de a leleményes parasztemberek nem hagyták veszni a termést. Ladikokba ültek és úgy vágták le a zab hegyét.

A község határában, a Maros árterében található a környék legkiterjedtebb erdősége. A Maros-parti táj hatalmas nyárfáival, kőriseivel és szilfáival a kerékpáros és gyalogos túrákhoz ideális környezetet biztosít.

KÖVEGY

Makótól 17 kilométerre található a mindössze 494 fős község. Demográfiai jellemzői jelenleg kedvezőtlenek, csökkenő lélekszámú, elöregedő település.

A falut 1764-ben még pusztaként említik a krónikák, 1843-ban telepített ide a kincstár több, mint 120 katolikus dohánytermesztő családot a környező településekről, így Csanádpalotáról, Magyarcsanádról, Bökénypusztáról, Meggyesbodzásról. Az akkori kertészség a szomszédos Csanádpalotához tartozott, 1882-ben lett önálló kisközség. 1973-tól az 1990. évi helyhatósági választásokig Csanádpalota társközsége volt, 1990. november 1-jétől újra önálló.

Az északi (skandináv) téglalapítményes formajegyeket mutató templomot 1902-ben Szűz Mária tiszteletére szentelték fel.

MAGYARCSANÁD

A 43-as út mellett található az 1654 lakosú Apátfalvával teljesen összeépült több nemzetiségű (magyar, román, szerb) község. A település a trianoni határrendezés után a határon túlra

került, így fejlődése megtorpant. Ebben jelentős szerepet játszik az is, hogy a II. világháború során felrobbantott - a települést Romániával összekötő - vasúti és közúti hidat nem építették újra. A lerombolt hidak pillérei még ma is állnak.

A falut először 1700-ban említik Uy Csanád néven. A marosi határőrvidék létrehozásakor, 1700-ban a bécsi haditanács szerb családokat telepített a mai Apátfalva helyére. Amikor Mária Terézia 1750-ben a határőrvidéket fölsozlatta, a szerbek egy része elvándorolt, és helyükbe románok költöztek. Csanád és Csongrád megyéből 1752-56-ban települt magyar lakosság 1762-ben különvált, és megalapította Apátfalvát. Így alakult ki a település vegyes etnikumú lakossága és négy felekezete. A késő barokk stílusú, műemléki jellegű román ortodox templom 1808-ban épült.

1880-ban a régi templom mintájára fölépült a településképi jelentőségű szerb pravoszláv templom. A református templom 1912-ben neogót, a katolikus 1939-ben neoromán-modernista stílusban épült. A település egyedülálló nevezetessége az úgynevezett Kun kereszt mely Apátfalva és Magyarcsanád határán található.

MAROSLELE

A település 2224 lakosú, Makó és Hódmezővásárhely között helyezkedik el, közel egyenlő - 15 km - távolságra. A tiszai komp révén Szeged felől is megközelíthető. Fekvése a közeljövőben jelentősen felértékelődhet az M43-as gyorsforgalmi út megépítését követően. Gazdasága a mezőgazdaságra épül.

Először 1274-ben említik Lele néven a Maros közeli községet. Az elnevezése alapjául szolgáló személynév valószínűleg a lélek szó családjába tartozó régi magyar Lél személynévből származik. 1702-től a csanádi püspök tulajdona, innen ered korábbi, Püspöktele elnevezése. A XIX. század elején telepedtek meg itt makói dohánytermelők. A község mai nevén 1872-ben jött létre. Katolikus temploma 1901-ben épült neogót stílusban.

NAGYÉR

A megyehatárszéli, 604 lakosú község Pitvaros és Tótkomlós között fekszik. A faluból közúton Makó és a szomszédos Békés megyei települések is elérhetőek. Vasút köti össze Tótkomlóssal és Mezőhegyessel. Gazdasága ma is a hagyományos mezőgazdaságra épül.

A település elődjét a Székegyház nevű falut a török XV. században elpusztította. A hosszú időn át bérbe adott pusztát a környező települések magyar lakosaiból 1818-ban népesedett be gróf Majláth György országbíró közbenjárására. Sokáig Nagymajláth volt a neve. Eleinte dohánytermesztéssel foglalkozó lakói a kevés és rossz föld miatt vándormunkássá lettek, vagy elköltöztek. Református temploma 1909-ben épült neogót stílusban

NAGYLAK

A 684 lakosú határközség a 43-as számú út mellett található. A román-magyar határátkelőhely jelentős nemzetközi személy és áruforgalmat bonyolít le nyugat-, közép-, és dél-kelet Európát összekötve. Mezőgazdasági jellegű település.

Először 1313-ban Noglokként említik. A tatárjárás után létrejött nagylaki uradalomhoz a XV. században már 60 falu és 14 pusztát tartozott, maga nagylak városi rangra emelkedett. A trianoni határcijelölés "eredményeként" a történelmi Nagylak Romániához került, azonban a kender- és lenáztató gyár Magyarországon maradt. A rendszerváltás után a kendergyár nehéz helyzetbe került. 2001-ben Nagylak megkapta az ipari park címet, ami elősegítheti a település és a térség fejlődését.

A jelentős tranzitforgalmat lebonyolító, korszerű, kamionterminállal ellátott - Magyarország nemzetközi tehergépjármű forgalmának egy tizedét lebonyolító - nagylaki nemzetközi határátkelőhely közvetlen nemzetközi kapcsolatot tesz lehetővé Romániával és egész Dél-Kelet Európával.

ÓFÖLDEÁK

Makótól északra, 12 km távolságra fekszik. Az 513 lakosú település Makó és Hódmezővásárhely között helyezkedik el. A településre jellemző az előregedés.

Gazdaságában hagyományosan a mezőgazdaság a meghatározó. Kiváló a vöröshagyma, fokhagyma és a fűszerpaprika termőterület.

A XI-XII. században alakult a falu a Száraz-ér mellett. Az 1035-ben Csanádra költözött Fülöp apátról kapta nevét, aki a szerveződő egyházmegyében számos apátság és esperesség alapítója volt. Legkorábbi adat a településről az 1332-33-as pápai tizedjegyzékben szerepel. A török pusztítások során elnéptelenedett. 1720-ban szegedi kirajzású településként éledt újjá. A 12 ezer holdas falu 1729-től a Návay-család birtoka. 1845-ben az árvíz elpusztította, ezért a községet a mai Földeák területére telepítették. Ezután külterületi lakott helyként tartották számon, 1863-tól Óföldeák a neve. 1990-től önálló község. Római katolikus temploma páratlan értékű műemlék. Régióink egyetlen fennálló és működő gótikus temploma 1400 körül épült.

PITVAROS

Csongrád és Békés megye határán található az 1610 fős, eredetileg szlovák lakosságú falu. Gazdasága a mezőgazdaságra épül.

A község külterületén már a 15. század környékén is éltek, neve 1470-ben tűnik fel Pythwarus néven. A török és a tatár dúlás idején a település kihalt. A 17. században az akkori Magyarország északi területéről sok szlovák család költözött az Alföldre, elsősorban a jobb megélhetést keresve.

A 20. század hozott enyhülést a nyomorúságos helyzetre. Az 1944-45-ös háború után földet kaptak az itt élők, és ráadásul nyelvük és kultúrájuk fejlesztésére nyílt lehetőség. 1947-ben azonban az itt élő szlovákság egy része a jelenlegi Felvidékre (Szlovákia) települtek át.

A Pitvarosi-puszták Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításával a cél a jellegzetes pusztai és sziki növénytársulások, és azok termőhelyének megóvása, a vonuló madarak pihenőhelyei háborítatlanságának a biztosítása. A pusztán fészkel a réti sas, a feketególya.

A Makó-Landori erdők védetté nyilvánítása a táj természetes arculatára jellemző puszták, valamint ártéri ligeterdők és a közjük ékelődő gyepek még fennmaradt növénytársulásainak hosszú távú megőrzését, a kialakult élőhelyekhez kötődő állatvilágnak megfelelő szaporodó-, táplálkozó-, vonuló- és pihenőhely biztosítását, a Kopáncsi-pusztának és a Maros-völgynek mint kiemelkedő jelentőségű ökológiai folyosók szerepének a megőrzését szolgálja.

A termálenergia hasznosításának lehetőségei Pitvarost is érintik, hiszen közvetlenül a határban 1700 mélységű és 74 fokos, gázos gyógy- és ásványvíz található.

A település a szlovák hagyományai és emlékei őrzésére tájházat alakított ki

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Mezőkovácsháza kistérség Békés megye délkeleti területén helyezkedik el. A kistérséghez 18 település tartozik, ebből 3 város (Mezőkovácsháza, Battonya és Mezőhegyes). Települései jellegzetes alföldi települések. Kistérség népességszáma 1970-ben 63 ezer fő feletti volt, 1980-ban 57 ezer feletti, 1990-ben 51486 fő élt a kistérségben, 2003-ban 45703 fő. A 10 éves időperiódusokat tekintve kb. 5000 fővel csökken a kistérség népességszáma. A 3 város 6000 fő feletti népességszámú, legkisebb települése Magyarombegyháza 296 fővel. A kistérség elöregedő; 22,1% 1980-ban a 60 év feletti aránya, 1990-ben 22,8%, 2001-ben 24,3%. A 60 év feletti lakosság aránya Nagykomáromon a legmagasabb 32,7%, a legkevesebb Végegyháza 10,5%-kal.

Mezőkovácsháza kistérség célja Mezőkovácsháza centrális, vezető szerepével egy olyan gazdasági-, szervezeti forma kialakítása, ahol a termelés-, feldolgozás-, értékesítés egyazon érdekeltségi szférába tartozik. Ezt szeretné a város koordinálni városi, illetve térségi szinten: egyrészt erősíteni a kisgazdaságok működési feltételeit, benne a bank- és hitelrendszert, gépállást, gépkölcsönzést, jogi gazdasági szolgáltatásokat, másrészt a megtermelt alapanyagokra épülő helyi élelmiszer-feldolgozó ipar megteremtését.

Mezőkovácsháza, Battonya, Mezőhegyes oktatási és közművelődési intézményhálózata biztosítja a lakosság megfelelő színvonalú ellátását. A térségben minden településen biztosítva van a közoktatás; óvodai, általános iskolai képzés megoldott. Az oktatási intézményekben több helyen intenzív idegen nyelvi képzés folyik, a választható idegen nyelvek általában az angol és a német. Mezőkovácsházán 1996-97-es tanévtől szakközépiskola: számítástechnikai szak indult. Alapfokú művészeti oktatási intézmény is működik a városban, a Zeneiskola, amely 8 tanszakon képez gyermekeket.

Battonya, a kistérség egyik meghatározó települése a térségét határoló tájegységek nagyobb városaitól körülbelül egy órás autóútra fekszik. Így távolsága Szegedtől 80 km, Békéscsabától 62 km, Gyulától 55 km, Orosházától 47 km, Aradtól (RO) 26 km. Vasúthálózatba egy mellékvonallal csatlakozik Mezőhegyes irányban. 1995-ben nyílt meg az állandó határátkelőhely Battonya és Turnu (RO) között, ahol közúti személyforgalmat és 3,5 t-ig terjedő teherforgalmat bonyolítanak le. Az átkelő 0-24-ig üzemel.

A kistérségben a mezőgazdasági termelés kivételével szinte minden más ipari és gazdasági tevékenység elsorvadt. Az egyéni gazdálkodás gyakorlatához szokott mezőgazdasági termelők két hullámban éltek meg a mezőgazdaság központi átszervezését. Az 1950-es, illetve az 1960-as nagyüzemi átszervezés közül az utóbbi eredményezett pozitívabb változásokat. A termelészövetkezetek legeredményesebb működése a 1975 és 1985 közti időszakra tehető. A lakosság folyamatos fogyásának megállítására kisebb-nagyobb ipari beruházásokkal, ugyancsak ebben az időszakban történtek próbálkozások.

A lakosság ellátásában fontos szerep jutott a kereskedelmi és értékesítő szövetkezeteknek, amelyek nemcsak helyi, hanem olykor térségi ellátást is teljesítettek. Az 1960-as éveket megelőző eredményes kőolaj- és földgázkutatások után Battonya közigazgatási területén megindul és jelenleg is tart a kőolaj- és földgázkitermelés.

Az 1989~s rendszerváltást követő időszak első éveiben a településeken még nem indult meg a további fejlődés. Az időközben bekövetkező tulajdonjogi változások - alapvetően tőkehiány és zavaros piaci és értékesítési nehézségek miatt - jelenleg még nem eredményeztek fellendülést. Jelentősnek mondható a munkanélküliek száma, a kistérség befektetőkre vár.

Mezőhegyes hazánk délkeleti részén az országhatárhoz közel terül el. A 70-es években indult meg a házigyári panellakások és az Általános Művelődési Központ építése. 2002-ben a településen egy, a Széchenyi-terv keretében épült tízlakásos bérlakást adtak át izléses környezetben. Az összkomfortos lakások tömeges megjelenésével egyidőben készült el a városi távfűtőhálózat is (1978), mely 572 lakást, egy közintézményt, több kereskedelmi létesítményt lát el fűtéssel és meleg vízzel. A központi hőtermelés gazdaságosabbá vált az 1997-98-as években a hálózaton végrehajtott fűtéskorszerűsítésekkel. A város szennyvízhálózatának kiépítése az 1972-75-ös években kezdődött. A kibővített tisztítótelep 1300 m³-es, napi szennyvízmennyisége 600 m³. 2002 tavaszán egy szilárdhulladék-átrakó állomást adtak át a volt cukorgyári terület helyén. Ezzel megoldódott a szemét városból történő elszállítása. A pormentes úthálózat hossza 17,45 km, amely 90 százalékos kiépítettséget jelent. A település ma is forgalmas vasúti csomópontja az Alföld délkeleti részének. 1894-ben fejeződött be a vasútépítési program, ezzel Mezőhegyesről négy irányba történhetett rendes nyomtávon a közlekedés és szállítás. Ma 12 sín páron történik a forgalom. A felszámolt keskenynyomtávú iparvasút helyett kiépítették a pormentes utakat. Autóbuszjáratokkal oldódott meg a személyszállítás a majorok és jórészt a távolabbi települések között. 1996-ban alakult meg a Mezőhegyesi Regionális Vasút Mezőhegyes székhellyel. Hossza 293 km. Feladata a személy- és áruszállítás szervezése és az eredményes gazdálkodás megvalósítása. Kiterjed a Kétegyházára, Makóra, Újszegedre, Battonyára vezető, illetve az Orosháza-Mezőtúr és a Hódmezővásárhely-Makó közötti vonalszakaszokra.

Mezőhegyest érzékenyen érintette az 1997-ben történt 110 éves cukorgyár megszüntetése. Helyén kialakult ezáltal egy 23 hektáros ipari terület, melyet időközben 1999-ben ipari parkká nyilvánítottak.

A kistérségben hagyománya van a kertészkedésnek, a dohány-, földimogyoró és dinnyetermesztésnek. Az úthálózat szinte teljes mértékig szilárd burkolatú, a vezetékes ivóvíz- és gázhálózat szintén jónak mondható. A telefonhálózat bekapcsolódott a nemzetközi távhívásba, és a kábeltelevíziós rendszerhez is.

A szennyvíz csatornázás-tisztítás megvalósításával a kistérség nagyobb ipartelepítésre is fogadó kész, jelentősebb beruházásokat terveznek jelenleg is. A kistérség gazdasága - mint az alföldi területeken mindenütt - szinte teljesen a mezőgazdaságra épül. Kihhasználva az éghajlat és a termőföld adottságait, több évtizedes hagyománya alakult ki a kertészeti növénykultúrák, primőrök termesztésének.

Országos hírre tett szert a görögdinnye-termesztés, mely jelenleg is a legjellemzőbb termelési ág. Medgyesegyháza és környéke az ország dinnyetermesztésének 60 %-át adja, a dinnyeexport mennyiségnek a fele is ebből a térségből származik. A kisvállalkozások zöme családi alapú, legyen az, mezőgazdasági vagy kereskedelmi tevékenység.

A növénytermesztés mellett a sertés és szarvasmarha ágazat is jelentős.

A TÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK NÉPESSÉGSZÁMA ÉS NÉPSŰRŰSÉGE (fő, fő/km²)

I. Makó Kistérség

Település neve	1970		1980		1990		2001	
	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²
Ambrózfalva	640	57,04	629	56,06	578	51,5	542	48,3
Apátfalva	4945	91,9	4488	83,4	3803	70,7	3339	62,1
Csanádalberti	774	50,5	642	41,9	566	36,9	478	31,2
Csanádpalota	4785	61,5	4180	53,7	3652	46,9	3322	42,7
Ferencszállás	771	133,1	744	128,4	717	123,8	658	113,6
Földeák	3845	105,7	3812	104,8	3546	97,5	3348	92,1
Királyhegyes	1150	38,6	952	31,9	816	27,4	743	24,9
Kiszombor	4865	73,9	4658	70,8	4354	66,1	4193	63,7
Klárafalva	592	65,05	558	61,3	527	57,9	488	53,6
Kövegy	745	76,7	645	66,4	498	51,3	471	48,5
Magyarcsanád	2249	46,7	1947	40,9	1731	35,9	1672	33,8
Makó	30149	131,52	29920	130,5	27766	121,1	25607	112,6
Maroslele	2445	52,5	2312	49,6	2255	48,4	2196	47,2
Nagyér	778	63,3	711	57,8	660	53,7	628	51,1
Nagylak	961	204,4	852	181,2	746	158,7	606	128,9
Óföldeák	765	21,8	627	17,8	565	16,1	507	14,4
Pitvaros	1958	149,0	1804	137,2	1710	130,1	1612	122,7
Térség összesen	62417	88,6	59508	84,5	54490	77,4	50365	71,6

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település neve	1970		1980		1990		2001		2003	
	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²	fő	fő/km ²
Battonya	9309	63,8	7962	54,6	7385	50,6	6806	46,6	6755	46,3
Mezőhegyes	8420	54,1	7416	47,6	7100	45,6	6399	41,1	6262	40,2
Mezőkovácsháza	7234	115,5	7219	115,3	7016	112,0	7006	111,9	6945	110,9
Almáskamarás	1636	110,8	1414	95,7	1157	78,3	979	66,3	989	67,0
Dombegyháza	3219	55,5	2854	49,2	2541	43,8	2396	41,3	2410	41,5
Dombiratos	1291	70,5	1106	60,4	903	49,3	753	41,1	752	41,0
Kaszaper	939	28,2	704	21,1	525	15,7	457	13,7	2107	63,3
Kevermes	3594	82,8	3206	73,9	2708	62,4	2433	56,1	2402	55,3
Klisdombegyház	878	69,5	754	59,7	605	47,9	599	47,4	580	45,9
Kunágota	4335	67,7	3766	58,8	3197	49,9	2983	46,6	3018	47,1
Magyarbánhegyes	3346	91,5	3014	82,4	2635	72,07	2783	76,1	2687	73,4
Magyardombegyháza	611	81,9	410	54,9	313	41,9	294	39,4	296	39,6
Medgyesbodzás	1781	56,2	1588	50,1	1369	43,2	1247	39,3	1217	38,4
Medgyesegyháza	5150	80,06	4944	76,8	4340	67,4	4098	63,7	4104	63,8
Nagybánhegyes	2033	48,1	1956	46,2	1802	42,6	1490	35,2	1474	34,8
Nagykamarás	2608	60,5	2233	51,8	1842	42,7	1686	39,1	1657	38,4
Pusztátólaka	1037	54,9	683	36,1	501	26,5	437	23,1	448	23,7
Végegyháza	2367	81,7	2095	72,3	1794	61,9	1617	55,8	1600	55,2
Kistérség összesen	63840	68,3	57292	61,3	51486	55,1	48156	51,5	45703	48,9

A TELEPÜLÉSEK KORCSOPORTI MEGOSZLÁSA (fő, %)

II. Mezőkovácsháza kistérség

1980

Település neve	0-29		30-39		40-49		50-59		60-		Összesen
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	
Battonya	3035	38,1	874	11,0	1008	12,7	1142	14,3	1903	23,9	7962
Mezőhegyes	3088	41,6	988	13,3	1174	15,8	1024	13,8	1142	15,4	7416
Mezőkovácsháza	2933	40,6	963	13,3	954	13,2	1050	14,5	1320	18,3	7219
Almáskamarás	579	40,9	178	12,6	180	12,7	195	13,8	282	19,9	1414
Dombegyháza	1089	38,2	364	12,8	360	12,6	398	13,9	643	22,5	2854
Dombiratos	338	30,6	109	9,9	130	11,8	215	19,4	314	28,4	1106
Kaszaper	845	38,4	314	14,3	287	13,0	326	14,8	436	19,8	2203
Kevermes	1113	34,7	336	10,5	357	11,1	519	16,2	881	27,5	3206
Kisdombegyház	261	34,6	98	13,0	105	13,9	85	11,3	358	47,5	754
Kunágota	1424	37,8	463	12,3	446	11,8	564	15,0	869	23,1	3766
Magyarbánhegyes	1127	37,4	377	12,5	346	11,5	247	8,2	717	23,8	3014
Magyardombegyház	110	26,8	35	8,5	54	13,2	66	16,1	145	35,4	410
Medgyesbodzás	634	39,9	172	10,8	201	12,7	236	14,9	345	21,7	1588
Medgyesegyháza	1951	39,5	671	13,6	592	12,0	726	14,7	1004	20,3	4944
Nagybánhegyes	689	35,2	234	12,0	246	12,6	324	16,6	463	23,7	1956
Nagykamarás	657	29,4	215	9,6	295	13,2	457	20,5	609	27,3	2233
Pusztatottlaka	226	33,1	89	13,0	85	12,4	110	16,1	173	25,3	683
Végegyháza	755	36,0	220	10,5	282	13,5	350	16,7	488	23,3	2095
Kistérség	20854	38,0	6700	12,2	7102	13,0	8034	14,7	12092	22,1	54823

A TELEPÜLÉSEK KORCSOPORTI MEGOSZLÁSA (fő, %)

II. Mezőkovácsháza kistérség

1990

Település neve	0-29		30-39		40-49		50-59		60-		Összesen
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	
Battonya	2897	39,2	1104	14,9	823	11,1	900	12,2	1378	18,7	7385
Mezőhegyes	2680	37,7	1109	15,6	975	13,7	1012	14,3	1324	18,6	7100
Mezőkovácsháza	2617	37,3	1194	17,0	935	13,3	850	12,1	1420	20,2	7016
Almáskamarás	395	34,1	181	15,6	243	21,0	145	12,5	193	16,7	1157
Dombegyháza	921	36,2	370	14,6	354	13,9	318	12,5	578	22,7	2541
Dombiratos	275	30,5	99	11,0	92	10,2	121	13,4	316	35,0	903
Kaszaper	696	35,5	283	14,5	288	14,7	245	12,5	446	22,8	1958
Kevermes	928	34,3	352	13,0	311	11,5	335	12,4	782	28,9	2708
Kisdombegyház	207	34,2	69	11,4	89	14,7	100	16,5	140	23,1	605
Kunágota	1093	34,2	441	13,8	446	14,0	409	12,8	605	18,9	3197
Magyarbánhegyes	904	34,3	370	14,0	355	13,5	319	12,1	687	26,1	2635
Magyardombegyháza	82	26,2	35	11,2	31	9,9	47	15,0	118	37,7	313
Medgyesbodzás	461	33,7	214	15,6	148	10,8	180	13,1	366	26,7	1369
Medgyesegyháza	1417	32,6	696	16,0	585	13,5	546	12,6	1096	25,3	4340
Nagybánhegyes	610	33,9	254	14,1	231	12,8	225	12,5	482	26,7	1802
Nagykamarás	519	28,2	234	12,7	214	11,6	173	9,4	702	38,1	1842
Pusztaottlaka	145	28,9	62	12,4	78	15,6	75	15,0	141	28,1	501
Végyegyháza	575	32,1	263	14,7	187	10,4	266	14,8	503	28,0	1794
Kistérség	16847	35,6	7067	14,9	6198	13,1	6000	12,7	10774	22,8	47342

A TELEPÜLÉSEK KORCSOPORTI MEGOSZLÁSA (fő, %)

I. Makó kistérség

2001

Település neve	0-29		30-39		40-49		50-59		60-		Összesen
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	
Ambrózfalva	213	40	66	13	66	13	63	12	117	22	525
Apátfalva	1139	35	394	12	490	15	431	13	833	25	3287
Csanádalbertyi	165	35	55	12	64	13	63	13	128	27	475
Csanádpalota	1138	35	408	13	458	14	397	12	834	26	3235
Ferencszállás	219	33	82	12	105	16	99	15	154	23	659
Földeák	1280	38	384	11	497	15	423	13	743	22	3327
Királyhegyes	257	35	102	14	122	17	96	13	157	21	734
Kiszombor	1601	38	542	13	661	16	528	13	840	20	4172
Klárafalva	201	41	58	12	71	15	59	12	96	20	485
Kövegy	152	32	53	11	56	12	59	13	147	31	467
Magyarcsanád	618	37	211	13	242	15	213	13	362	22	1646
Makó	7610	29	3097	12	3896	15	3408	13	5870	23	25802
Maroslele	824	38	268	12	314	14	261	12	515	24	2182
Nagyér	231	37	86	14	90	14	77	12	137	22	621
Nagylak	177	29	70	12	81	14	104	17	165	28	597
Óföldeák	112	22	41	8	72	14	78	16	192	39	495
Pitvaros	517	34	181	12	231	15	195	13	376	25	1500
Térség	18375	36	6098	12	7516	15	6554	13	11666	23	50209

II. Mezőkovácsháza kistérség

2001

Település neve	0-29		30-39		40-49		50-59		60-		Összesen
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	
Battonya	2560	37,6	790	11,6	1048	15,4	845	12,4	1563	23,0	6806
Mezőhegyes	2223	34,7	763	11,9	972	15,2	868	13,6	1573	24,6	6399
Mezőkovácsháza	2488	35,5	852	12,2	1156	16,5	942	13,4	1568	22,4	7006
Almáskamarás	315	32,2	119	12,2	151	15,4	146	14,9	248	25,3	979
Dombegyháza	812	33,9	268	11,2	365	15,2	348	14,5	603	25,2	2396
Dombiratos	243	32,3	83	11,0	100	13,3	85	11,3	242	32,1	753
Kaszaper	704	33,4	271	12,8	319	15,1	328	15,5	488	23,1	2110
Kevermes	865	35,6	279	11,5	336	13,8	291	12,0	662	27,2	2433
Kisdombegyház	217	36,2	63	10,5	79	13,2	87	14,5	153	25,5	599
Kunágota	1067	35,8	340	11,4	409	13,7	430	14,4	737	24,7	2983
Magyarbánhegyes	1028	36,9	363	13,0	387	13,9	383	13,8	622	22,3	2783
Magyardombegyháza	95	32,3	45	15,3	33	11,2	44	15,0	77	26,2	294
Medgyesbodzás	415	33,3	132	10,6	216	17,3	160	12,8	324	26,0	1247
Medgyesegyháza	1390	33,9	469	11,4	606	14,8	572	14,0	1061	25,9	4098
Nagybánhegyes	467	31,3	157	10,5	240	16,1	191	12,8	435	29,2	1490
Nagykamarás	535	31,7	153	9,1	236	14,0	210	12,5	552	32,7	1686
Pusztaothlaka	143	32,7	48	11,0	69	15,8	62	14,2	115	26,3	437
Végegyháza	842	52,1	180	11,1	230	14,2	196	12,1	169	10,5	1617
Kistérség	16409	35,6	5375	11,7	6952	15,1	6188	13,4	11192	24,3	46116

VÁNDORLÁSI KÜLÖNBÖZET (fő)

I. Makó kistérség

Település	1970-1979	1980-1989	1990-2001
Ambrózfalva	-1	-14	-11
Apátfalva	-365	-283	-44
Csanádalberti	-49	-21	22
Csanádpalota	-387	-173	74
Ferencszállás	-	-5	31
Földeák	-80	-5	37
Királyhegyes	-148	-41	-1
Kiszombor	-131	7	135
Klárafalva	-53	-16	-4
Kövegy	-61	-39	81
Magyarcsanád	-156	-57	54
Makó	152	-681	535
Maroslele	-70	151	130
Nagyér	-46	-1	-45
Nagylak	-172	-69	-67
Óföldeák	1	135	234
Pitvaros	-89	-38	21
Kistérség	-1655	-1150	1182

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	1970-1979	1980-1989	1990-2001
Battonya	-870	-79	-5
Mezőhegyes	-1395	-256	-315
Mezőkovácsháza	-195	-7	363
Almáskamarás	-303	-193	-84
Dombegyháza	-395	-176	-10
Dombiratos	-63	-91	-9
Kaszaper	-212	-194	89
Kevermes	-269	-237	-15
Kisdombegyház	-116	-98	51
Kunágota	-684	-328	-7
Magyarbánhegyes	-282	-186	342
Magyardombegyháza	-166	-37	14
Medgyesbodzás	-215	-160	42
Medgyesegyháza	-374	-419	123
Nagybánhegyes	-122	-55	-153
Nagykamarás	-259	-122	60
Pusztaottlaka	-359	-118	4
Végegyháza	-263	-169	-
Kistérség	-6923	-3087	460

KORMEGOSZLÁS MUTATÓSZÁMAI (fő)

I. Makó kistérség

Település	100 felnőtt korúra jutó gyermek- és öregkorú (fő)		100 gyermekkorúra jutó öregkorú (fő)	
	1990	2001	1990	2001
Ambrózfalva	N.a.	79	N.a	103
Apátfalva	N.a	73	N.a	152
Csanádalberti	N.a	85	N.a	142
Csanádpalota	N.a	77	N.a	145
Ferencszállás	N.a	62	N.a	156
Földeák	N.a	67	N.a	126
Királyhegyes	N.a	64	N.a	122
Kiszombor	N.a	59	N.a	119
Kláralfalva	N.a	64	N.a	102
Kövegy	N.a	89	N.a	201
Magyarcsanád	N.a	67	N.a	120
Makó	N.a	64	N.a	140
Maroslele	N.a	73	N.a	127
Nagyér	N.a	77	N.a	102
Nagylak	N.a	74	N.a	185
Óföldeák	N.a	98	N.a	362
Pitvaros	N.a	73	N.a	146
Kistérség	N.a	67	N.a	138

II. Mezőkövácsháza kistérség

Település	100 felnőtt korúra jutó gyermek- és öregkorú		100 gyermekkorúra jutó öregkorú	
	1990	2001	1990	2001
Battonya	81	71	101	124
Mezőhegyes	63	67	93	122
Mezőkovácsháza	70	69	100	153
Almáskamarás	74	63	129	137
Dombegyháza	76	70	112	159
Dombiratos	109	70	199	157
Kaszaper	69	98	126	185
Kevermes	90	67	155	135
Kisdombegyház	73	83	122	127
Kunágota	77	75	138	135
Magyarbánhegyes	75	67	155	125
Magyardombegyháza	92	110	257	130
Medgyesbodzás	83	73	144	160
Medgyesegyháza	79	69	134	173
Nagybánhegyes	88	71	132	189
Nagykamarás	97	92	208	215
Pusztatötlaka	74	71	196	166
Végegyháza	82	85	164	159
Kistérség	75	71	142	146

A TÉRSÉG LAKOSAINAK LEGMAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉGE (fő, %)

I. Makó kistérség

Település	1990						2001					
	Max. 8 osztályt végzett		Középiskolát végzett		Egyetemet, főiskolát végzett		Max. 8 osztályt végzett		Középiskolát végzett		Egyetemet, főiskolát végzett	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	141	26	18	3	7	1
Apátfalva	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	804	24	144	4	33	0,9
Csanádalberti	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	126	26	22	4	3	0,6
Csanádpalota	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	788	24	214	6	49	1,4
Ferencszállás	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	135	20	41	6	5	0,7
Földeák	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	822	24	158	5	34	1
Királyhegyes	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	208	28	28	4	2	0,2
Kiszombor	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	988	23	272	6	61	1,4
Klárafalva	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	120	24	24	5	7	1,4
Kövegy	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	152	32	18	4	1	0,2
Magyarcsanád	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	458	28	64	4	25	1,5
Makó	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5052	19	2075	8	747	3
Maroslele	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	545	24	83	4	22	1
Nagyér	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	149	24	23	4	5	0,7
Nagylak	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	134	22	54	9	8	1,3
Óföldeák	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	131	26	18	3	2	0,3
Pitvaros	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	352	22	85	5	23	1,4
Kistérség	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	11105	22	3341	6	1034	2

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	1990						2001					
	Max. 8 osztályt végzett		Középiskolát végzett		Egyetemet, főiskolát végzett		Max. 8 osztályt végzett		Középiskolát végzett		Egyetemet, főiskolát végzett	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Battonya	4946	73,9	1458	21,8	285	4,3	3777	60,2	2198	35,1	294	4,7
Mezőhegyes	4467	68,2	1742	26,6	337	5,1	3326	56,3	2278	38,6	304	5,1
Mezőkovácsháza	4141	64,7	1923	30,1	335	5,2	3393	52,2	2724	41,9	389	6,0
Almáskamarás	885	82,3	178	16,6	12	1,1	653	71,7	241	26,5	17	1,9
Dombegyháza	2007	78,2	478	18,6	81	3,2	1443	64,7	715	32,0	73	3,3
Dombiratos	669	80,9	148	17,9	10	1,2	476	69,5	202	29,5	7	1,0
Kaszaper	1614	87,9	191	10,4	31	1,7	1191	60,9	720	36,8	45	2,3
Kevermes	1940	78,0	482	19,4	65	2,6	1436	64,9	706	31,9	72	3,3
Kisdombegyház	467	84,6	77	13,9	8	1,4	427	76,8	118	21,2	11	2,0
Kunágota	2293	77,4	607	20,5	64	2,2	1779	65,7	864	31,9	65	2,4
Magyarbánhegyes	1796	72,7	610	24,7	63	2,6	1663	63,8	875	33,6	68	2,6
Magyardombegyháza	237	82,0	49	17,0	3	1,0	205	75,6	65	24,0	1	0,4
Medgyesbodzás	922	73,1	298	23,6	41	3,3	748	64,4	375	32,3	39	3,4
Medgyesegyháza	2838	70,6	1052	26,2	127	3,2	2130	56,1	1506	39,7	158	4,2
Nagybánhegyes	1184	71,8	404	24,5	60	3,6	760	55,0	569	41,2	52	3,8
Nagykamarás	1347	78,3	316	18,4	57	3,3	1037	55,1	794	42,2	52	2,8
Pusztáotlaka	389	81,6	85	17,8	3	0,6	293	72,2	109	26,8	4	1,0
Végegyháza	1267	76,2	352	21,2	44	2,6	1012	67,7	441	29,5	42	2,8
Kistérség	33409	73,5	10450	23,0	1626	3,6	26896	60,4	15876	35,7	1759	4,0

GAZDASÁGI AKTIVITÁS (fő, %)

I Makó kistérség

Település	1980								1990							
	Foglalkoztatott		Munkanélküli		Inaktív kereső		Eltartott		Foglalkoztatott		Munkanélküli		Inaktív kereső		Eltartott	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	258	44,4	-	-	167	28,7	156	26,8	227	40,9	3	0,5	184	33,1	141	25,4
Apátfalva	2100	48,1	-	-	989	22,6	1272	29,1	1539	41,5	42	1,1	1148	30,9	975	26,3
Csanádalberti	256	42,2	-	-	171	28,2	179	29,5	184	34,8	7	1,3	210	39,7	127	24,0
Csanádpalota	1940	48,0	-	-	1067	26,4	1033	25,5	1468	41,3	30	0,8	1154	32,5	897	25,2
Ferencszállás	356	47,5	-	-	172	22,9	220	29,4	295	42,0	6	0,8	216	30,8	184	26,2
Földeák	1698	45,6	-	-	854	22,9	1169	31,4	1538	44,08	20	0,5	945	27,0	986	28,2
Királyhegyes	432	47,8	-	-	227	25,1	243	26,9	326	41,1	6	0,7	262	33,0	199	25,09
Kiszombor	2105	46,1	-	-	1010	22,1	1446	31,7	1857	43,2	24	0,5	1162	27,0	1253	29,1
Klárafalva	243	45,1	-	-	125	23,2	170	31,5	216	43,4	-	0	127	25,5	154	30,9
Kövegy	298	51,0	-	-	192	32,8	94	16,0	172	36,1	5	1,0	219	46,0	80	16,8
Magyarcsanád	865	44,7	-	-	466	24,1	600	31,0	683	40,05	48	2,8	521	30,5	453	26,5
Makó	14479	48,3	-	-	6243	20,8	9220	30,7	11806	42,8	362	1,3	7877	28,6	7484	27,1
Maroslele	1037	46,8	-	-	525	23,7	651	29,4	888	40,6	25	1,1	651	29,8	619	28,3
Nagyér	313	46,7	-	-	148	22,08	209	31,1	274	41,5	4	0,6	188	28,4	194	29,3
Nagylak	418	52,3	-	-	176	22,05	204	25,5	362	51,1	7	0,9	199	28,1	140	19,7
Óföldeák	262	42,5	-	-	146	23,7	208	33,7	202	37,8	6	1,1	212	39,7	114	21,3
Pitvaros	857	50,8	-	-	384	22,7	444	26,3	621	39,4	10	0,6	392	24,8	310	19,6
Térség	27917	47,7	-	-	1306	22,3	17518	29,9	22658	42,3	605	1,1	15780	29,5	14439	26,9

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	1980							
	Foglalkoztatott fő %		Munka- Nélküli fő %		Inaktív kereső fő %		Eltartott fő %	
Battonya	3309	41,6	-	-	1979	24,9	2674	33,6
Mezőhegyes	3581	48,3	-	-	1324	17,9	2511	33,9
Mezőkovácsháza	3405	47,2	-	-	1443	20,0	2371	32,8
Almáskamarás	618	43,7	-	-	294	20,8	502	35,5
Dombegyháza	1204	42,2	-	-	694	24,3	956	33,5
Dombiratos	394	35,6	-	-	334	30,2	378	34,2
Kaszaper	1173	48,1	-	-	546	22,4	720	29,5
Kevermes	1257	39,2	-	-	858	26,8	1091	34,0
Kisdombegyház	314	41,6	-	-	192	25,5	248	32,9
Kunágota	1613	42,8	-	-	923	24,5	1230	32,7
Magyarbánhegyes	1297	43,0	-	-	773	25,6	944	31,3
Magyardombegyháza	162	39,5	-	-	136	33,2	112	27,3
Medgyesbodzás	731	46,0	-	-	363	22,9	494	31,1
Medgyesegyháza	2153	43,5	-	-	1085	21,9	1706	34,5
Nagybánhegyes	884	45,2	-	-	633	32,4	439	22,4
Nagykamarás	938	42,0	-	-	670	30,0	625	28,0
Pusztatótlaka	303	44,4	-	-	173	25,3	207	30,3
Végegyháza	900	43,0	-	-	510	24,3	685	32,7
Kistérség	25326	44,2	-	-	13339	23,3	18627	32,5
	1990							
Település	Foglalkoztatott fő %		Munka- Nélküli fő %		Inaktív kereső fő %		Eltartott fő %	
Battonya	2895	39,2	124	1,7	2072	28,1	2294	31,1

Mezőhegyes	3267	46,0	38	0,5	1755	24,7	2040	28,7
Mezőkovácsháza	3079	43,9	91	1,3	1798	25,6	2048	29,2
Almáskamarás	463	40,0	9	0,8	332	28,7	353	30,5
Dombegyháza	1039	40,9	26	1,0	761	29,9	715	28,1
Dombiratos	254	28,1	22	2,4	336	37,2	291	32,2
Kaszaper	961	44,7	13	0,6	648	30,1	529	24,6
Kevermes	963	35,6	33	1,2	896	33,1	816	30,1
Kisdombegyház	211	34,9	9	1,5	185	30,6	200	33,1
Kunágota	1298	40,6	63	2,0	989	30,9	847	26,5
Magyarbánhegyes	1143	43,4	41	1,6	812	30,8	639	24,3
Magyardombegyháza	99	31,6	5	1,6	141	45,0	68	21,7
Medgyesbodzás	511	37,3	21	1,5	455	33,2	382	27,9
Medgyesegyháza	1712	39,4	85	2,0	1270	29,3	1273	29,3
Nagybánhegyes	696	38,6	16	0,9	665	36,9	425	23,6
Nagykamarás	619	33,6	20	1,1	739	40,1	464	25,2
Pusztatölka	189	37,7	15	3,0	163	32,5	134	26,7
Végegyháza	651	36,3	29	1,6	585	32,6	529	29,5
Kistérség	20957	40,7	676	1,3	15187	29,5	14666	28,5

GAZDASÁGI AKTIVITÁS (fő, %)

I. Makó kistérség

Település	2001							
	Foglalkoztatott fő %		Munka- Nélküli fő %		Inaktív kereső fő %		Eltartott fő %	
Ambrózfalva	109	20,7	27	5,1	225	42,8	164	31,1
Apátfalva	1018	30,9	152	4,6	1277	38,8	840	25,5
Csanádalberti	106	22,3	36	7,5	217	45,6	116	24,4
Csanádpalota	899	27,7	202	6,2	1289	39,8	845	26,1
Ferencszállás	209	31,7	42	6,3	238	36,1	170	25,7
Földeák	1085	32,6	105	3,1	1255	37,7	882	26,5
Királyhegyes	168	22,8	54	7,3	302	41,1	210	28,6
Kiszombor	1301	31,1	269	6,4	1512	36,2	1090	26,1
Klárafalva	168	34,6	14	2,8	159	32,7	144	29,6
Kövegy	93	19,9	45	9,6	231	49,4	98	20,9
Magyarcsanád	353	21,4	178	10,8	668	40,5	447	27,1
Makó	8510	32,9	1348	5,2	9258	35,8	6686	25,9
Maroslele	559	25,6	117	5,3	875	40,1	631	28,9
Nagyér	133	21,4	39	6,2	255	41,0	194	31,2
Nagylak	204	34,1	25	4,1	253	42,3	115	19,2
Óföldeák	135	27,2	15	3,0	250	50,5	95	19,1
Pitvaros	428	28,5	60	4	642	42,8	370	24,6
Térség	15478	30,8	2728	5,4	18906	37,6	13097	26,0

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	2001							
	Foglalkoztatott fő %		Munka- Nélküli fő %		Inaktív kereső fő %		Eltartott fő %	
Battonya	1505	22,1	607	8,9	2757	40,5	1937	28,5
Mezőhegyes	2069	32,3	318	5,0	2405	37,6	1607	25,1
Mezőkovácsháza	2104	30,0	366	5,2	2763	39,4	1773	25,3
Almáskamarás	167	17,1	97	9,9	462	47,2	253	25,8
Dombegyháza	592	24,7	161	6,7	1026	42,8	617	25,8
Dombiratos	112	14,9	44	5,8	388	51,5	209	27,8
Kaszaper	628	29,8	167	7,9	831	39,4	484	22,9
Kevermes	539	22,2	125	5,1	1071	44,0	698	28,7
Kisdombegyház	104	17,4	79	13,2	243	40,6	173	28,9
Kunágota	609	20,4	249	8,3	1378	46,2	747	25,0
Magyarbánhegyes	680	24,4	152	5,5	1141	41,0	810	29,1
Magyardombegyháza	38	12,9	38	12,9	135	45,9	83	28,2
Medgyesbodzás	228	18,3	139	11,1	547	43,9	333	26,7
Medgyesegyháza	1124	27,4	303	7,4	1697	41,4	974	23,8
Nagybánhegyes	381	25,6	65	4,4	713	47,9	331	22,2
Nagykamarás	327	19,4	126	7,5	839	49,8	394	23,4
Pusztatótlaka	91	20,8	55	12,6	196	44,9	95	21,7
Végegyháza	345	21,3	113	7,0	721	44,6	438	27,1
Kistérség	12250	25,4	3275	6,8	20126	41,8	12505	26,0

HELYBEN FOGLALKOZTATOTTAK (FŐ, %)

I. Makó kistérség

Település	Összesen	Férfi		Nő		15-29 éves		30-49 éves		50- éves	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	65	27	41,5	38	58,4	10	15,3	45	69,2	10	15,3
Apátfalva	736	397	53,9	339	46,0	161	21,8	424	57,6	151	20,5
Csanádalberti	53	26	49,05	27	50,9	12	22,6	24	45,2	17	32,07
Csanádpalota	596	317	53,1	279	46,8	105	17,6	362	60,7	129	21,6
Ferencszállás	86	53	61,6	33	38,3	13	15,1	61	70,9	12	13,9
Földeák	490	253	51,6	237	48,3	103	21,02	302	61,6	85	17,3
Királyhegyes	117	56	47,8	61	52,1	27	23,07	73	62,3	17	14,5
Kiszombor	703	382	54,3	321	45,6	164	23,3	413	58,7	126	17,9
Klárafalva	111	74	66,6	37	33,3	40	36,03	57	51,3	14	12,6
Kövegy	48	26	54,1	22	45,8	11	22,9	29	60,4	8	16,6
Magyarcsanád	164	80	48,7	84	51,2	28	17,07	96	58,5	40	24,3
Makó	8578	4539	52,9	4039	47,08	2424	28,2	4634	54,02	1520	17,7
Maroslele	264	134	50,7	130	49,2	53	20,07	161	60,9	50	18,9
Nagyér	77	38	49,3	39	50,6	17	22,07	49	63,6	11	14,2
Nagylak	477	309	64,7	168	35,2	165	34,5	252	52,8	60	12,5
Óföldeák	92	26	28,2	66	71,7	18	19,5	50	54,3	24	26,08
Pitvaros	255	139	54,5	116	45,4	36	14,1	154	60,3	65	25,4
Térség	12912	6876	53,2	6036	46,7	3387	26,2	7186	55,6	2339	18,1

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	Összesen	Férfi		Nő		15-29 éves		30-49 éves		50- éves	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Battonya	1215	609	50,1	606	49,9	289	23,8	718	59,1	208	17,1
Mezőhegyes	1812	986	54,4	826	45,6	374	20,6	1088	60,0	350	19,3
Mezőkovácsháza	1777	877	49,4	900	50,6	438	24,6	1032	58,1	307	17,3
Almáskamarás	75	30	40,0	45	60,0	13	17,3	41	54,7	21	28,0
Dombegyháza	494	265	53,6	229	46,4	111	22,5	291	58,9	92	18,6
Dombiratos	80	44	55,0	36	45,0	27	33,8	43	53,8	10	12,5
Kaszaper	267	136	50,9	131	49,1	45	16,9	154	57,7	68	25,5
Kevermes	414	227	54,8	187	45,2	72	17,4	250	60,4	92	22,2
Kisdombegyház	48	28	58,3	20	41,7	8	16,7	26	54,2	14	29,2
Kunágota	476	268	56,3	208	43,7	106	22,3	258	54,2	112	23,5
Magyarbánhegyes	474	242	51,1	232	48,9	100	21,1	273	57,6	101	21,3
Magyardombegyház a	24	17	70,8	7	29,2	10	41,7	4	16,7	10	41,7
Medgyesbodzás	131	68	51,9	63	48,1	26	19,8	78	59,5	27	20,6
Medgyesegyháza	896	501	55,9	395	44,1	242	27,0	485	54,1	169	18,9
Nagybánhegyes	328	190	57,9	138	42,1	66	20,1	187	57,0	75	22,9
Nagykamarás	274	150	54,7	124	45,3	81	29,6	150	54,7	43	15,7
Pusztatölaka	39	21	53,8	18	46,2	10	25,6	22	56,4	7	17,9
Végegyháza	154	67	43,5	87	56,5	26	16,9	98	63,6	30	19,5
Kistérség	9373	4948	52,8	4425	47,2	2121	22,6	5433	58,0	1819	19,4

HELYBEN FOGLALKOZTATOTTAK (FŐ, %)

I. Makó kistérség

Település	Mezőgazdaságban foglalkoztatott		Iparban foglalkoztatott		Szolgáltatásban foglalkoztatott	
	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	12	18,4	7	10,7	46	70,7
Apátfalva	342	46,4	68	9,2	326	44,2
Csanádalberti	11	20,7	4	7,5	38	71,6
Csanádpalota	173	29,02	108	18,1	315	52,8
Ferencszállás	25	29,06	21	24,4	40	46,5
Földeák	152	31,02	93	18,9	245	50,0
Királyhegyes	44	37,6	17	14,5	56	47,8
Kiszombor	122	17,3	68	9,6	513	72,9
Klárafalva	11	9,9	76	68,4	24	21,6
Kövegy	17	35,4	3	6,2	28	58,3
Magyarcsanád	48	29,2	13	7,9	103	62,8
Makó	895	10,4	3194	37,2	4489	52,3
Maroslele	71	26,8	24	9,09	169	64,0
Nagyér	21	27,2	13	16,8	43	55,8
Nagylak	2	0,4	113	23,6	362	75,8
Óföldeák	10	10,8	3	3,2	79	85,8
Pitvaros	117	45,8	24	9,4	114	44,7
Kistérség	2073	16,0	3849	29,8	6990	54,1

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	Mezőgazdaságban foglalkoztatott		Iparban foglalkoztatott		Szolgáltatásban foglalkoztatott	
	fő	%	fő	%	fő	%
Battonya	190	15,6	202	16,6	823	67,7
Mezőhegyes	739	40,8	318	17,5	755	41,7
Mezőkovácsháza	205	11,5	560	31,5	1012	56,9
Almáskamarás	19	25,3	2	2,7	54	72,0
Dombegyháza	231	46,8	83	16,8	180	36,4
Dombiratos	31	38,8	2	2,5	47	58,8
Kaszaper	94	35,2	29	10,9	144	53,9
Kevermes	127	30,7	40	9,7	247	59,7
Kisdombegyház	27	56,3	-	-	21	43,8
Kunágota	237	49,8	17	3,6	222	46,6
Magyarbánhegyes	100	21,1	120	25,3	254	53,6
Magyardombegyháza	3	12,5	-	-	14	58,3
Medgyesbodzás	48	36,6	14	10,7	69	52,7
Medgyesegyháza	391	43,6	162	18,1	343	38,3
Nagybánhegyes	165	50,3	57	17,4	106	32,3
Nagykamarás	137	50,0	16	5,8	121	44,2
Pusztaottlaka	11	28,2	1	2,6	27	69,2
Végegyháza	44	28,6	15	9,7	95	61,7
Kistérség	2874	30,7	1651	17,6	4848	51,7

MÁS TELEPÜLÉSRE ELJÁRÓ LAKÓNÉPESSÉG

I. Makó kistérség

Település	Összesen	Férfi		Nő		15-29 éves		30-49 éves		50- éves	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	109	41	37,6	21	19,2	22	20,1	34	31,1	6	5,5
Apátfalva	1018	220	21,6	139	13,6	118	11,5	188	18,4	53	5,2
Csanádalberti	106	44	41,5	21	19,8	19	17,9	42	39,6	4	3,7
Csanádpalota	899	238	26,4	96	10,6	122	13,5	182	20,2	30	3,3
Ferencszállás	209	78	37,3	65	31,1	43	20,5	85	40,6	15	7,1
Földeák	1085	431	39,7	225	20,7	266	24,5	311	28,6	79	7,2
Királyhegyes	168	39	23,2	33	19,6	31	18,4	38	22,6	3	1,7
Kiszombor	1301	444	34,1	279	21,4	258	19,8	390	29,9	75	5,7
Kláralfalva	168	78	46,4	55	32,7	45	26,7	74	44,0	14	8,3
Kövegy	93	43	46,2	15	16,1	30	32,2	24	25,8	4	4,3
Magyarcsanád	353	143	40,5	84	23,7	78	22,0	118	33,4	31	8,7
Makó	8510	962	11,3	510	5,9	515	6,05	757	8,8	200	2,3
Maroslele	559	254	45,4	82	14,6	120	21,4	186	33,2	30	5,3
Nagyér	133	47	35,3	31	23,3	17	12,7	51	38,3	10	7,5
Nagylak	204	37	18,1	13	6,3	15	7,3	32	15,6	3	1,4
Óföldeák	135	57	42,2	29	21,4	23	17,0	51	37,7	12	8,8
Pitvaros	428	158	36,9	65	15,1	83	19,3	123	28,7	17	3,9
Térség	15478	3314	21,4	1763	11,3	1805	11,6	2686	17,3	586	3,7

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	Összesen	Férfi		Nő		15-29 éves		30-49 éves		50- éves	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Battonya	290	206	71,0	84	29,0	94	32,4	165	56,9	31	10,7
Mezőhegyes	257	167	65,0	90	35,0	99	38,5	132	51,4	26	10,1
Mezőkovácsháza	327	226	69,1	101	30,9	89	27,2	196	59,9	42	12,8
Almáskamarás	92	52	56,5	40	43,5	25	27,2	53	57,6	14	15,2
Dombegyháza	98	74	75,5	24	24,5	45	45,9	47	48,0	6	6,1
Dombiratos	32	25	78,1	7	21,9	12	37,5	17	53,1	3	9,4
Kaszaper	361	224	62,0	137	38,0	118	32,7	191	52,9	52	14,4
Kevermes	125	89	71,2	36	28,8	49	39,2	65	52,0	11	8,8
Kisdombegyház	56	32	57,1	24	42,9	24	42,9	31	55,4	1	1,8
Kunágota	133	87	65,4	46	34,6	52	39,1	68	51,1	13	9,8
Magyarbánhegyes	206	139	67,5	67	32,5	60	29,1	121	58,7	25	12,1
Magyardombegyháza	21	15	71,4	6	28,6	5	23,8	14	66,7	2	9,5
Medgyesbodzás	97	59	60,8	38	39,2	37	38,1	52	53,6	8	8,2
Medgyesegyháza	228	132	57,9	96	42,1	94	41,2	111	48,7	23	10,1
Nagybánhegyes	53	35	66,0	18	34,0	26	49,1	23	43,4	4	7,5
Nagykamarás	53	34	64,2	19	35,8	16	30,2	29	54,7	8	15,1
Pusztatrtlaka	52	24	46,2	28	53,8	15	28,8	30	57,7	7	13,5
Végegyháza	191	118	61,8	73	38,2	65	34,0	102	53,4	24	12,6
Kistérség	2877	1860	64,7	1017	35,3	999	34,7	1559	54,2	319	11,1

MÁS TELEPÜLÉSRE ELJÁRÓ LAKÓNÉPESSÉG

I. Makó kistérség

Település	Mezőgazdaságban foglalkoztatott		Iparban foglalkoztatott		Szolgáltatásban foglalkoztatott	
	fő	%	fő	%	fő	%
Ambrózfalva	14	12,8	28	25,6	20	18,3
Apátfalva	19	1,8	171	16,7	169	16,6
Csanádalberti	19	17,9	32	30,1	14	13,2
Csanádpalota	14	1,5	153	17,0	167	18,5
Ferencszállás	3	1,4	63	30,1	77	36,8
Földeák	117	10,7	361	33,2	178	16,4
Királyhegyes	9	5,3	49	29,1	14	8,3
Kiszombor	25	1,9	328	25,2	370	28,4
Kláralfalva	12	7,1	67	39,8	54	32,1
Kövegy	2	2,1	40	43,0	16	17,2
Magyarcsanád	9	2,5	121	34,2	97	27,4
Makó	105	1,2	416	4,8	951	11,1
Maroslele	25	4,4	210	37,5	101	18,0
Nagyér	19	14,2	36	27,0	23	17,2
Nagylak	1	0,4	29	14,2	20	9,8
Óföldeák	22	16,2	39	28,8	25	18,5
Pitvaros	24	5,6	11	2,5	88	20,5
Térség	439	2,8	2254	14,5	2384	15,4

II. Mezőkovácsháza kistérség

Település	Mezőgazdaságban foglalkoztatott		Iparban foglalkoztatott		Szolgáltatásban foglalkoztatott	
	fő	%	fő	%	fő	%
Battonya	-	-	-	-	-	-
Mezőhegyes	18	7,0	80	31,1	159	61,9
Mezőkovácsháza	39	11,9	78	23,9	210	64,2
Almáskamarás	-	-	-	-	-	-
Dombegyháza	12	12,2	27	27,6	59	60,2
Dombiratos	1	3,1	8	25,0	23	71,9
Kaszaper	66	18,3	200	55,4	95	26,3
Kevermes	7	5,6	31	24,8	87	69,6
Kisdombegyház	22	39,3	22	39,3	12	21,4
Kunágota	9	6,8	75	56,4	49	36,8
Magyarbánhegyes	9	4,4	81	39,3	116	56,3
Magyardombegyháza	9	42,9	6	28,6	6	28,6
Medgyesbodzás	8	8,2	49	50,5	40	41,2
Medgyesegyháza	7	3,1	74	32,5	147	64,5
Nagybánhegyes	4	7,5	14	26,4	35	66,0
Nagykamarás	3	5,7	25	47,2	25	47,2
Pusztáotlaka	2	3,8	34	65,4	16	30,8
Végegyháza	10	2,0	319	62,8	179	35,2
Kistérség	543	4,8	4660	41,1	6139	54,1

MAKÓ KISTÉRSÉG

A térség egyik fő jellemzője a határmentiség. A második fő jellegzetessége, hogy egyetlen centrum települése van, ez Makó, itt él a térség lakosainak fele. Nincs másik meghatározó városa a kistérségnek. Van néhány kisebb-nagyobb település, a nagyobbak 4500-3000 fő közöttiek, míg vannak néhány száz fős falvak is.

Makó kistérség népességszáma 1970-2001 között folyamatosan csökkent. 1970-ben még 62417-en éltek a kistérségben, míg 2001-ben már csak 50365-en. A csökkenés települési szinten is megfigyelhető. A lakosságszám csökkenésével minden településen csökkent a népsűrűség is.

A korstruktúrára vonatkozóan Makó kistérség esetében 2001-re vonatkozóan vannak adataink. E szerint az aktív korú népesség aránya viszonylag alacsony (40%), a fiatalok (36%) és öregek (23%) magas hányada mellett. Az öregek aránya az alacsony lélekszámú településeken még nagyobb, pl. Óföldsék esetében 39%. A központi település Makó korstruktúráját tekintve a térség egészével szinte megegyező megoszlást mutat.

A vándorlást, illetve vándorlási különbözetet tekintve döntő változás 1990 és 2001 között következett be. A megelőző két évtized negatív vándorlási különbözete ekkor pozitívrá fordult. Több település, köztük Makó vándorlási mérlege is ekkor lett pozitív.

Visszatérve egy kicsit a kormegoszlásra, adataink azt mutatják, hogy az öregek aránya a térségben meghaladja a gyermekkorúakét, tehát 100 gyermekkorúra 138 öregkorú jut. Míg az aktív inaktív arány esetében 100 felnőttre 67 gyermek illetve öregkorú jut. Ez az arány a kisebb településeken lényegesen rosszabb, pl. Óföldsék esetében 98 gyermek és öregkorú jut 100 felnőtt korúra.

Az iskolázottsági szint tekintetében a térség meglehetősen negatív képet mutat. Nagyon alacsony, mindössze 2% a diplomások aránya.

A gazdasági aktivitás esetében döntő változás a rendszerváltást követően következett be. 1980-ban a térségben 47,7% volt a foglalkoztatottak arány az inaktívak 22,3%-os és az eltartottak 29,9%-os aránya mellett. Munkanélküli 1980-ban még nem volt a kistérségben. 1990-re a gazdasági aktivitás megoszlása döntően még nem változott. 42,3% foglalkoztatott, 1,1% munkanélküli, 29,5% inaktív és 26,9% eltartott volt ekkor a térségben.

2001-re azonban már döntő változások történtek. A gazdasági aktivitás tekintetében. A foglalkoztatottak hányada 30,8%-ra csökkent, a munkanélküliek aránya a térségben 5,4% lett, míg az inaktívak aránya 37,6%-ra nőtt. Döntően csak az eltartottak aránya nem változott (26%).

Egy térség helyzetének fontos mutatója az ingázás mértéke. Elsőként a helyben foglalkoztatottak jellegzetességeit vizsgáljuk, majd kitérünk a más településre eljárók sajátosságainak vizsgálatára is.

A térségben a helyben foglalkoztatottak többsége férfi (53,2%) és legnagyobb arányban (55,6%) 30-49 év közötti. A helyben foglalkoztatottak többsége a szolgáltató szektorban dolgozik (54,1%), iparban foglalkoztatott 29,8%-uk, míg a mezőgazdaságban csak 16 százalékuk dolgozik.

A térség egészét tekintve a más településre eljárók aránya 30%. A más településre eljárók többsége férfi (21,4%), míg korstruktúráját tekintve meglehetősen kiegyensúlyozott képet mutat, tehát egyetlen korcsoport sem képviselteti döntő mértékben közöttük magát.

A nemek szerinti megoszlás településenként eltérő képet mutat, van ahol az eljárók között a férfiak aránya meghaladja a 40%-ot, míg máshol alig haladja meg a 10%-ot.

Foglalkoztatási szerkezetét tekintve az eljárók 2,8 százaléka a mezőgazdaságban dolgozik, 14,5 százalékuk ipari és 15,4%-uk szolgáltató szektorbeli foglalkoztatású.

Társadalmi mutatószámait tekintve tehát a kistérség méltán sorolható a hátrányos helyzetű térségek közé.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérséghez tartozó 18 település népességadatait vizsgálva 1970-ben 63840 fő élt a kistérségben, 1980-ban 57292 fő, 1990 51486, 2001-ben 48156, míg 2003-ben 45703 fő. Tíz éves időperiódusokat vizsgálva kb. 5000 fővel csökkent a kistérség népességszáma. A legnagyobb lélekszámú települések Mezőkovácsháza (6945 fő), Battonya (6755 fő) és Mezőhegyes (6262 fő). A legkisebb népességszámú Magyardombegyháza 296 fővel és Pusztaotlaka 448 fővel.

A települések korcsoporti megoszlását vizsgálva elmondható, hogy 1980-ban 38% a 0-29 évesek aránya (20854 fő), 12,2% a 30-39 év közöttieké (6700 fő), 13% a 40-49 éveseké (7102 fő). Az 50-59 év közöttiek aránya 17,7% (8034 fő) és 22,1% a 60 év felettié aránya 12092 fővel. A 60 év felettié aránya Kisdombegyházán a legmagasabb 47,5%-kal, a legalacsonyabb Mezőhegyesen 15,4%.

1990-ben 35,5% a 0-29 évesek aránya, 14,9% a 30-39 év közöttieké, 13,1% a 40-49 éveseké. Az 50-59 évesek aránya 1990-ben 12,7%, a 60 év felettié pedig 22,8%.

2001-ben hasonlóan alakul a népességszám a kistérségben; 35,6% a 0-29 évesek aránya, 11,7% a 30-39 éveseké, 15,1% a 40-49 év közöttieké. Az 50-59 év közöttiek aránya 13,4%, a 60 év felettié 24,3%.

A 100 felnőttre jutó gyermek-és öregkorúak száma 1990-ben 75, 2001-ben 71. A 100 felnőtt korúra jutó gyermek-és öregkorúak száma 1990-ben Dombiratoson a legmagasabb (109), a legalacsonyabb Mezőhegyesen (63). 2001-ben Magyardombegyházán a legmagasabb (110), a legalacsonyabb Almáskamaráson (63). A 100 gyermekkorúra jutó öregkorú 1990-ben 142, 2001-ben 146. 1990-ben legmagasabb a 100 gyermekkorúra jutó öregkorú Magyardombegyházán (257), a legalacsonyabb Mezőhegyesen (93). 2001-ben a 100 gyermekkorúra jutó öregkorú Nagykamaráson a legmagasabb (215), a legalacsonyabb Mezőhegyesen (122) és Battonyán (124).

A kistérségben a helyben foglalkoztatottak száma 9373, a legtöbb helyben foglalkoztatott Mezőhegyesen (1812 fő) és Mezőkovácsházán (1777 fő) található, a legkevesebb pedig Magyardombegyházán (24 fő) és Kisdombegyházán (48 fő). A helyben foglalkoztatottak 52,8%-a kistérségi szinten férfi, 47,2%-a pedig nő. A helyben foglalkoztatottak 22,6%-a 15-29 éves, 30-49 év közötti a kistérségben foglalkoztatottak 58%-a, a 60 év vagy annál idősebben 19,4%-a. A helyben foglalkoztatottak több mint 30%-a mezőgazdasági dolgozó, 17,6%-uk iparban, míg 51,7%-uk valamilyen szolgáltatásban dolgozik. Más településre eljáró népesség száma 2877 fő, ebből 1860 fő (64,7%) férfi és 1017 fő nő (35,3%). Közel 35%-uk 15-29 éves, 30-49 év közöttiek 54,2%-a jár el más településre, az 50 év felettiéknél pedig több, mint 10%-a. A más településre eljáró népesség 4,8%-a mezőgazdasági foglalkoztatott, 41,1%-a iparban, 54,1%-a pedig szolgáltatásban foglalkoztatott.

2001-ben a kistérségben 12250 fő foglalkoztatott (25,4%), kistérségi szinten 10% alatti a munkanélküliség (6,8%). Az inaktív keresők aránya 41,8%, 26% pedig eltartott. A kistérségben a munkanélküliek száma 3275 fő, legmagasabb a munkanélküliség Magyardomegyházán, Pusztaotlakán és Medgyesbodzáson (11-13% körüli), a legalacsonyabb Nagybánhegyesen, Mezőhegyesen és Mezőkovácsházán (5-5,5%). 2001-ben a munkanélküliek 62,9%-a férfi volt. 6,3% a pályakezdő munkanélküliek aránya és 9,1% a szellemi foglalkozású munkanélküliek aránya.

Az 1990-es adatokhoz képest a munkanélküliség kistérségi szinten 5,5%-kal nőtt, 1990-ben a munkanélküliek aránya 1,3% volt, a foglalkoztatottaké ezzel szemben 40,7%: 1990-ben

29,5% volt az inaktív keresők aránya, az eltartottaké pedig 28,5%. 1990-ben a legmagasabb Medgyesegyházán volt a munkanélküliség 2%-kal, a legalacsonyabb pedig 0,5% volt Mezőhegyesen.

1990-ben Mezőkovácsháza kistérségben a kistérség lakosainak legmagasabb iskolai végzettsége a következő képet mutatja; max. 8 osztályt végzettek aránya 73,5%, 23% a középiskolát végzettek aránya, a diplomával rendelkezőké pedig mindösszesen 3,6%. 2001-re 60,4%-ra csökkent a max. 8 osztályt végzettek aránya, és 35,7%-ra nőtt a középiskolát végzetteké, a diplomások aránya 4% 2001-ben. 1990-ben a középiskolát végzettek aránya Mezőkovácsházán a legmagasabb 30,1%-kal, a diplomásoké csak Mezőkovácsházán és Mezőhegyesen éri el az 5%-ot. 2001-ben a középiskolát végzettek aránya a 3 városban a következőképpen alakult: Mezőkovácsházán 41,9%, Mezőhegyesen 38,6%, Battonyán 35,1%. A középiskolát végzettek aránya a 40%-ot Nagykamaráson és Nagybánhegyesen is eléri. A legkevesebb a középiskolát végzettek aránya Almáskamaráson és Nagykamaráson (26,5-26,9%). Az egyetemet és főiskolát végzettek aránya Mezőkovácsházán a legmagasabb 6%-kal, ezt követi Mezőhegyes (5,1%) és Battonya (4,7%). A diplomások aránya 2001-ben 0,4%-kal a legalacsonyabb Magyardombegyházán.

A kistérség gazdasági aktivitását tekintve elmondható, hogy 1980-ben a foglalkoztatottak aránya 44,2%-volt, a legtöbb foglalkoztatott Kaszaperen és Mezőhegyesen volt közel 50%-kal, a foglalkoztatottak aránya Magyardombegyházán volt a legalacsonyabb (39,5%). Az inaktív keresők aránya 23,3% volt, az eltartottaké pedig 32,5%. Az inaktív keresők aránya Mezőhegyesen volt a legalacsonyabb (17,9%), a legmagasabb Nagybánhegyesen (32,4%). Az eltartottak aránya 1980-ben a legmagasabb 35,5%-kal Almáskamaráson, a legalacsonyabb Nagybánhegyesen (22,4%).

A kistérség gazdasági aktivitása 1990-re a következőképpen alakult; a foglalkoztatottak aránya 40,7%-volt, a legtöbb foglalkoztatott 1980-hoz hasonlóan Kaszaperen és Mezőhegyesen volt közel 50%-kal, a foglalkoztatottak aránya Magyardombegyházán volt a legalacsonyabb (39,5%). Az inaktív keresők aránya 29,5% volt, az eltartottaké pedig 28,5%. Az inaktív keresők aránya Mezőhegyesen volt a legalacsonyabb (24,7%), a legmagasabb Magyardombegyházán (45,0%). Az eltartottak aránya 1990-ben a legmagasabb 33,1%-kal Kisdombegyházán, a legalacsonyabb Magyardombegyházán (21,7%). A munkanélküliek aránya 1990-ben 1,3%, a legmagasabb a munkanélküliség a kistérségben Pusztatlakán 3%-kal (munkanélküliek száma (15 fő), a legalacsonyabb Mezőhegyesen 0,5%-kal (38 fő).

2001-ben a foglalkoztatottak aránya az 1980-as 44,2%-hoz képest 25,4% volt, a legtöbb foglalkoztatott Mezőkovácsházán és Mezőhegyesen volt 30%-kal, a foglalkoztatottak aránya Magyardombegyházán volt a legalacsonyabb (1980-ban 39,5%, 2001-ben 12,9%). Az inaktív keresők aránya 41,8% volt, az eltartottaké pedig 26,0%. Az inaktív keresők aránya Mezőhegyesen volt a legalacsonyabb (37,6%), a legmagasabb Dombiratoson (51,5%). Az eltartottak aránya 2001-ben a legmagasabb 29,1%-kal Magyarbánhegyesen, a legalacsonyabb Pusztatlakán (21,7%). 2001-ben a munkanélküliek aránya 6,8%-ra nőtt, ez 1990-hez képest 5,5%-os emelkedést jelent. A legnagyobb a munkanélküliség Kisdombegyházán (13,2%). 10% feletti a munkanélküliség Pusztatlakán, Medgyesbodzáson, Magyardombegyházán. Mezőkovácsházán és Mezőhegyesen 5% körül mozog a munkanélküliek aránya, a 3. városban Battonyán közel 9%-os a munkanélküliség. A legalacsonyabb a munkanélküliek aránya Nagybánhegyesen 4,4%-kal.

Mindkét kistérség hátrányos helyzetűnek tekinthető a főbb mutatószámok alapján. Ez a hátrány a Mezőkovácsházai kistérségben valamivel erőteljesebb, de döntően jellemző a Makói kistérségre is.

I. rész

A TÉRSÉG HÁTRÁNYOS HELYZETÉT KIVÁLTÓ TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI ÉS POLITIKAI PROBLÉMÁK

A Maroshát térség hátrányos helyzetét nagymértékben befolyásolja az infrastruktúra az emberi erőforrások, valamint a termelői szektor helyzete.

Az infrastruktúrát tekintve jelentős hiányosságok figyelhetők meg. Problémás a szennyvízkezelés és a hozzá kapcsolódó csatornahálózat. A vezetékes gázhálózatba bekapcsolt lakások aránya 60% körüli, míg a közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 80-85% között van.

Alacsony a térségben az új lakások aránya is. A térség elérhetőségét tekintve meglehetősen változatos képet mutat. Makó és környéke jobb, míg Mezőkovácsháza térsége rosszabb helyzetben van.

A térség az emberi erőforrásait külső forrásokból nem képes megújítani, mivel nem csak a tréségben, de a környezetében is magas a munkanélküliség, alacsony az iskolai végzettség, a alacsony a népszaporulat és magas az idős emberek aránya.

A Maroshátra, mint már láttuk alapvetően a mezőgazdasági termelés jellemző. A Marosháton magas a szántóterület aránya.

A tréség hátrányos helyzetének egyik kulcsa, hogy a munkanélküliek aránya magas. Ez egyrészt a térség periférikus helyzetére, másrészt arra a privatizációs gazdasági katasztrófára vezethető vissza, melynek hatására a tréség fő foglalkoztató egységei pl. cukorgyár, kenderfeldolgozó, illetve a mezőgazdasági nagyüzemek megszűntek.

Alacsony a működő vállalkozások aránya, és a térség sajátosságai miatt ezek is döntően kisebb mezőgazdasági vállalkozások. A foglalkoztatást tekintve a Makói kistérség van jobb helyzetben, míg a Mezőkovácsházi kistérség helyzet több szempontból is hátrányos.

Elsőként a Makói, majd Mezőkovácsházi kistérségben tekintjük át a hátrányos helyzetet kiváltó fő tényezőket, problémákat.

MAKÓ KISTÉRSÉG

A térség több szempontból is hátrányosnak tekinthető. Ennek történeti okai is vannak. A térség a szocialista időszakban perifériája volt az országnak. Egyrészt messze van Budapesttől, másrészt a román határ mellett helyezkedik el. A térségben nagyobb cégek nem telepedtek meg, mindig csak kisebb üzemek, leányvállalatok voltak. Így a rendszerváltást követően a térségben ezeket az üzemeket elsőként szüntették meg. Így a gazdaságfejlesztés hátrányos, nehéz ma is a nagyobb vállalatokat, beruházókat idevonzani.

Mivel nagyvállalatok nem voltak soha a térségben, főként a kisipar erősödött meg, amely egyik oldalon hátrány, másik oldalon azonban előny is lehet, mivel a rendszerváltás után a kis és közepes vállalkozásoknak már meg volt az elődje, nem teljesen a semmiből jöttek létre.

A lakosság azonban mindenképpen úgy éli meg, hogy halmozottan hátrányos kistérség a Makói kistérség. Tehát az alapvető gond a szemlélet. Hiába van a térségnek számtalan lehetősége, amiből előnyt kovácsolhat, a lakosság alapvetően szkeptikus, elzárkózik az újításoktól. Mindenki bizalmatlan mindenkivel szemben. Az üzleti vállalkozások nem bíznak az önkormányzatban, a civilek az üzleti vállalkozásban, a lakosság meg senkiben stb., pedig a nagy fejlesztésekhez mindenki összefogására szükség van, illetve lenne.

A terület hátrányos helyzetéhez hozzátartozik, hogy alapvetően mezőgazdasági területről van szó. A térség fő imázsa a makói hagyma. A makói hagyma helyzete azonban rendkívül rossz.

Még az is megkérdőjeleződött, hogy a Makói Hagyma Tanács egyáltalán Makón maradjon-e. Makói címszóval ugyanis kínai feliratokat láthatunk a hagymákon, ami a helyzetet jól fémjelzi.

A mezőgazdaság általános válságban van. A birtokszerkezet elaprózódott. A termelők 98%-a östermelő vagy egyéni vállalkozó, ők a birtok 45%-át művelik. Megoldás a TÉSZ lehetne. De alapvető problémák vannak a szemléletben. A TÉSZ-t a legtöbben téesznek tekintik, a kollektivizálás első lépcsőjének. Holott egyéni termelőként, 4-5 hektáron lehetetlen megélni. Fontos probléma még az alulgépesítettség. A szemléletet pedig nagyon nehéz befolyásolni. Fontos probléma még a roma népesség nagyon magas aránya a térségben. Nagyon nehéz a beilleszkedésüket megvalósítani. Számtalan programot próbáltak már megvalósítani, sikertelenül.

Problémát jelent továbbá a munkanélküliek magas aránya: 15,3%, ez kiugróan magas. A munkahelyteremtés azonban nagyon nehéz. Befektetőre lenne szükség, ahhoz azonban, hogy a befektetőt idejőjjön a térségnek meg kell teremtenie a háttér-infrastruktúrát, tehát képezni kell a munkaerőt. Az alacsony iskolázottságú, legtöbbször roma munkaerőt azonban nehéz szocializálni. A háttér infrastruktúrákkal: munkaerő, úthálózat, stb. rendkívül rosszul áll a térség. És ezt nehezíti a szemlélet problémája is.

A hátrányos helyzetet növeli továbbá, hogy a falvak lakossága fogy. A falvakban munkalehetőség nincs. A fiatalok elköltöznek vagy esetleg ingáznak, így a falvakban az öregek maradnak, akik nem tartják el az iskolát, óvodát. Így a falvakban az iskolák óvodák minősége romlik, ami arra sarkalja az ottmaradt fiatalabb lakosságot, hogy a gyermekeket naponta elhordja más iskolába.

A problémát tovább nehezíti, hogy igazából a területfejlesztési szervezetek jogállása sem biztosított. A terület és vidékfejlesztés, míg térségi szinten egységet kíván, addig a nagypolitikában szétdarabolt, számtalan minisztérium érdekelt benne, de a célok fent nincsenek összehangolva, így lent nagyon nehéz dolgozni.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérség hátrányos helyzetét alapvetően a gazdasági tőke hiánya, a munkanélküliség és az infrastrukturális hiányok okozzák, amellelt hogy előregedő kistérségről beszélhetünk. A vélemények szerint nemcsak megyei szinten van nehéz helyzetben a kistérség Békéscsaba központi szerepe és a fejlesztések megyeszékhelyre való csoportosítása miatt, de úgy vélik, hogy a gazdasági fejlesztések Budapest és Ny-Magyarország központúsága miatt az Alföldi terület kirekesztődését is jelenti. A gazdasági tőke kistérségbe való telepítése érdekében és ezáltal a gazdasági aktivitás, foglalkoztatás erősítése és a munkanélküliség felszámolására számos pályázati programot dolgoztak ki, a pályázatok azonban sok esetben csak korlátot, nem pedig lehetőséget jelentenek a településeknek, hiszen önerő nélkül sok pályázati lehetőségből kiszorulnak. Az elmúlt 5 év infrastrukturális fejlesztései ellenére, melyek főképpen utépítésre, víz, gáz és szennyvíz hálózat kiépítésére vonatkoztak a kistérség infrastrukturális ellátottsága hiányos, illetve a térségben rendelkezésre álló közszolgáltatások és szociális ellátások köre is szűkös.

A kistérségben rejlő lehetőségek sincsenek kiaknázva a gazdasági erőforrások hiányában. Legfőbb erénye a térségnek, hogy az EU legdélebbi és legkeletibb határa a Mezőkovácsházi kistérség, a fejlesztések ellenére ez idáig nem tudott a kistérség logisztikai központtá alakulni, kihasználva kedvező területi helyzetét. A vélemények alapján az is körvonalazódik, hogy a Békés megyei lobby országos szinte gyenge, ami a további megyei és ez által a térségi gazdaságpolitikát meghatározná.

A települések gazdasága az Alföldre jellemzően szinte teljes mértékben a mezőgazdaságra épül, ipari kisüzemei az 1990-es évek elején szinte teljesen ellehetetlenültek, a korábban

működő üzemek közül mára már egy sem működik. A termőföld és az éghajlat adottságait kihasználva több évezredes hagyománya alakult ki a kertészeti növénykultúrának, primőrök termesztésének. Megyese gyházán országos hírre tett szert a görögdinnye-termesztése, mely jelenleg is a legjellemzőbb termelési ága a településnek. A kistérségben található kisvállalkozások alapvetően a kereskedelem terén működnek, kevés a szolgáltató. A vállalkozások zömében családi vállalkozások.

Végegyháza külterületén található a TERA fürdő, mely meleg vizű és igen jelentős a gyógyhatása, azonban a benne rejlő gyógyturizmus kevésbé kiaknázott. A termelőszövetkezetek felszámolásával, a mezőhegyesi cukorgyár és a mezőkovácsházi EVIG üzem megszűnésével jelentős lett a munkanélküliség, a jelenleg működő Tsz-ek már jóval kevesebb embernek tudnak munkát adni. A kistérség települési kistérségi összefogással pályázati források útján próbálnak kitörni nehéz helyzetükből, az infrastruktúra, oktatás és a közintézmények fejlesztésével, valamint a mezőgazdasági vállalkozók támogatásával. A mezőgazdasági vállalkozók támogatása főképpen az öntözéses növénytermesztés feltételeinek kialakítását célozzák, a Száraz-ér már folyamatban lévő rekonstrukciója révén. Nagykamarást kiváló apróvadás vadászterület övezi, itt található Dél-Békés horgászparadicsoma is, a Bodató, mely nemzetközi horgászversenyek színhelye, igen gazdag madárvilággal. Benne rejlő turisztikai lehetőségek jelenleg kiaknázatlanok.

A kistérség munkaképes lakosságának jelentős része Mezőkovácsházára és a megyeszékhelyre jár nap, mint nap dolgozni. A kunágotai Bercsényi Mezőgazdasági Szövetkezet azok közé tartozik, amelyik foglalkoztató a rendszerváltozás után is talpon tudott maradni, közel 200 főt foglalkoztat. A korábban több mint 5000 hektáron gazdálkodó szövetkezet ma háromezer hektárnyi területet művel, ennek 1/3-a bérlemény. Az elmúlt időszak agrárgazdasági beruházásai korszerűbb termelés kialakítását segítették elő. A kistérségben a sertéshizlalás is jelentős, bár 1993-ban egy pestisjárvány miatt a teljes állományt ki kellett irtani, és csak ezután tudták a telepet újraindítani. A lakosság jelentős része kereset kiegészítésként is foglalkozik állattenyésztéssel, de nagy hagyományai vannak a ciroktermesztésnek is. A korábbi dohánytermesztő települések az elmúlt 10 évben ciroktermesztéséről váltak ismertté. Kevermesen is jelentős problémát okoz, hogy az 1990-es állapotokhoz képest jelenleg volumenét tekintve fele akkora a szarvasmarha-állomány, a sertések száma is kétharmadára csökkent. A baromfityésztésnek hagyományai ugyan nincsenek, de több (kényszer) vállalkozó próbálkozik az üresen álló szarvasmarha-és sertéstelepeken csirke –és májliba neveléssel. A cirokseprű üzen privatizálása jelentősen növelte a munkanélküliek számát.

A településeken a legnagyobb foglalkoztatók az önkormányzati intézmények. Lehetőség lenne a belterületi portákon intenzív kertészeti termesztés kialakítására, a nagy 1500-2000 négyzetméteres telkek mellett adott az öntözési lehetőség is, ám ennek gátja a termékek értékesítésének bizonytalansága. A kistérség adottságai közül érdemes megemlíteni a települések nemzetközi vasútvonalhoz való közelségét, a nagy mennyiségű kitermelhető ivóvízkészletet, a jelentős apróvadállományt, illetve a bányatavakat és annak halállományát, és a jó minőségű (40 aranykorona értékű) termőföldeket, illetve a védett természeti kincseket, mint kocsányos tölgyek, zsidómeggyfák, platánfa. Ezek figyelembevételével lehetőség nyílna határátkelő nyitására, melyhez alig másfél kilométer út megépítésére lenne szükség Kevermes és a romániai Kisiratos között, így lerövidülne a Békéscsaba-Arad útvonal, és részben tehermentesíthető lenne a gyulai és battonyai határátkelő is. A bányatavak védetté nyilvánításával tájrehabilitációra nyílna lehetőség. Szükség lenne jól szervezett közmunkára a munkanélküliség csökkentése érdekében, valamint új típusú szövetkezetet lehetne létrehozni a gabona, napraforgó és a sertés értékesítésére. Ezeknek a céloknak a megvalósítását részben a forráshiány gátolja, de ettől függetlenül az önkormányzatok igyekeznek mindent megtenni a gazdasági élet fejlesztése érdekében.

A kistérség gazdaságának korábban meghatározója volt az 1889-ban létesített cukorgyár, amely 1995-ben tagja lett a Magyar Cukorgyártó és Forgalmazó Rt.-nek. A cukorgyár évi 7000-7500 hektár területről 20-25 ezer tonna cukorrépát tudott feldolgozni. 1998-ban a Kabai Cukorgyár Rt. Részére átadták a mezőhegyesi és a sarkadi cukorgyárat, a cukortúltermelésre hivatkozva megszüntették a mezőhegyesi cukorgyárat, ezzel 240 fővel gyarapodott a munkanélküliek száma. Az Ipari Park címet 1999-ben nyerte el a mezőhegyesi ipartelep, az értékesítés jelenleg folyamatban van. A mezőhegyesi Fémipari Kht. jelentős foglalkoztatónak számít a kistérségben, eleinte kábeldobokat és hajódaru-alkatrészeket, majd honvédségi kulacsokat gyártottak. A ma már fő profilt jelentő tömlőgyártásból hazai és külföldi piacokra is szállítanak. A megrendelők közé tartozik Lengyelország, Csehország, Svájc és Uruguay is.

A Mezőkovácsháza és Vidéke ÁFÉSZ csődje óta teljes mértékben az egyéni vállalkozók látják el a településeket áruval, kielégítő színvonalon. A szolgáltatóiparban is kizárólag vállalkozók dolgoznak. A gazdasági élet meghatározója az Állami Ménesbirtok Rt, mely vetőmagot, étkezési és takarmánygabonát, valamint cukorrépát természet az állattenyésztés mellett. A dolgozói létszám 700 fő. Mezőhegyesen a regionális vasút 342 főt foglalkoztat, ebből 130 fő helyi lakos, a kendergyár telephelyét olasz vállalkozó vette meg, 120 embert foglalkoztat villámzárüzemében.

A kistérségben az 1990-es évektől a helyi termelőszövetkezetek szántóterülete és tagsága jelentős mértékben megcsappant a kárpótlás és a privatizáció során. A gabona, takarmánynövény-termesztéssel és az állattenyésztéssel foglalkozó kistérségi lakosok termésátlaga meghaladja az országos átlagot. A dohánytermesztés szinte teljes mértékben megszűnt, a battonyai dohánybeváltó üzem üresen áll. Az ipar fejlődése az 1980-as évek végén megrekedt, a két budapesti cég leányvállalatainak megszűnése (GANZ VM. És BHG) jelentősen növelte a foglalkoztatási gondokat. Az asztalosipari üzemek tevékenysége ugyancsak megszűnt, a MOL Rt. Működése csak részben enyhít a foglalkoztatási gondokon, pedig jelentős szénhidrogénlelő helyek találhatóak.

A farmergazdaságok libatartására alapozva 3 magas színvonalú feldolgozóüzem működik a kistérségben: a Hajdú-Bét Rt. Baromfifeldolgozó gyára, a Hungária, valamint a Natura Tollfeldolgozó Kft. A Hajdú-Bét Rt. Gyára Közép-Európa egyik legmodernebb libafeldolgozó üzeme, áruinak mindegy 90%-át külföldön értékesítik. A tollfeldolgozó kft. libatoll feldolgozásával és konfekcionálásával foglalkozik, pehelyből és tollból készít paplanokat, hálósákokat, főként külföldi értékesítésre.

A kistérség gazdasági életét számos pályázati forrás bevonásával kívánja fejleszteni, 2003-ban településfejlesztési és területfejlesztési támogatás címszó alatt a kistérség 324 millió forintot kapott, a gazdasági élet fejlődését célzó támogatás összese 226 millió forint volt. Infrastrukturális, környezetvédelmi támogatás összese 39 millió forint volt. Az állami fejlesztési támogatások összese 588 M forint, mely 56 projekt, teljes megvalósítási költsége 1156 ezer forint. Mindezen fejlesztések ellenére fontos infrastrukturális beruházásokra lenne szükség, mely a befektetők számára is vonzóbbá tehetné a kistérséget.

A kistérségben a legjelentősebb problémái az alábbiak szerint fogalmazódtak meg:

A kistérség népességének iskolai végzettségi szintje országosan és megyei szinten is nagyon alacsony. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma — különösen a jogi és közgazdasági diplomások esetében — aránytalanul kevés.

A középfokú iskolarendszerű képzés kedvezőtlen területi szerkezete következtében a pályakezdők között magas a megszerzett végzettségükkel elhelyezkedni nem tudók aránya. A

kistérségben összesen 3 középfokú végzettséget nyújtó iskola áll a lakosság rendelkezésére, viszont nincsenek megfelelő, piacképes specializációk, a felnőttképzés, átképzés hiányosságokat mutat. Felsőfokú végzettség megszerzésére egyáltalán nincsen lehetőség, a munkanélküliség és a diplomával rendelkezők elhelyezkedési lehetőségei miatt viszont a felsőfokú végzettségűek körében magas az elvándorlás. A szakmával rendelkező pályakezdő munkanélküliek elsősorban a csupán szakmunkásképzőt, szakiskolát végzettek közül kerülnek ki. A munkaerő-piaci képzések száma a viszonylag szűk képzési kapacitás, illetve az erre alkalmas szakképzési intézményrendszer torz területi struktúrája miatt jelentősen elmarad a szükségestől.

Békés megye a munkanélküliségi rátát tekintve a megyék rangsorában az utolsók között foglal helyet. A munkanélkülieken belül a tartós munkanélküliek aránya a megye minden területén, különösen azonban a megye hátrányos helyzetű peremterületein rendkívül magas.

Kedvezőtlen megyei és kistérségi szinten is egyaránt a demográfiai helyzet (természetes fogyás, elöregedés), jelentős vándorlási veszteség jellemző. Magas munkanélküliségi ráta és a népesség torz korszerkezete kimondottan rossz aktivitási mutatókat eredményez, ami a települési önkormányzatok számára súlyos szociális problémákat jelent.

A hátrányos helyzetet kiváltó és okozó problémák alapján a legfontosabbak:

Több ágazatban (pl. agrárgazdaság) nagy a tőkehiány, a külföldi befektetők hiányoznak
Közlekedési peremhelyzet, amelyből adódóan nincs megfelelő gyorsforgalmi úthálózat és megfelelő sűrűségű főútvonal-hálózat, amely biztosítaná a térség jobb elérhetőségét

Az elmúlt évek alatt történt fejlesztések, útépitések ellenére még viszonylag magas a zsáktelepülések, illetve a nem megfelelő elérhetőséggel rendelkező települések száma

Alacsony az erdősített területek aránya

A magángazdaságok műszaki felszereltsége nem elég fejlett, illetve hiányosságok tapasztalhatók

Alacsony az idegen nyelvet beszélők aránya, az EU-s ismeretekben, illetve pályázatírásban jártasok aránya

Viszonylag magas az elvándorló lakosság aránya, elsősorban a fiatal, képzett munkaerő tekintetében

Magas az elöregedett lakosság aránya a fiatalokhoz képest.

A TÉRSÉG TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI ÉS POLITIKAI PROBLÉMÁI

MAKÓ KISTÉRSÉG

Probléma megnevezése	Probléma jellemzője	Kiváltó ok	Jellemző időszak	Következmény	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út és mozgósítható társadalmi csoport
Infrastruktúra fejletlensége	Periférikus történeti helyzet	Bp. távolsága, román határ közelsége	ma	Nem lehet rá fejlesztést alapozni	Teljes térségi lakosság	fejlesztések
Gazdaságfejlesztés hiányossága	Nem voltak nagyvállalatok soha, csak kihelyezett üzemek, így ezek korán megszűntek	Rendszerváltás utáni üzembezárás	Rendszerváltás után	Kis és középvállalkozások túlsúlya	Kis és középvállalkozók	Ipari parkok létesítése és szemléletváltás
Szemléletbeli váltás hiánya	Mindenki bizalmatlan, nincs összefogás	A szocialista időszak tanulsága	ma	Összefogás hiányos, bizalmatlanság	Önkormányzat, vállalkozók, civilek	Sikeres összefogást erősítő programok
Mezőgazdaság válsága	Kisbirtokok, alacsony színvonal	kárpótlás	ma	Birtokok elaprózódása, nagyüzemek hiánya	Mezőgazdasági östermelők és egyéni vállalkozók	TÉSZ, összefogás
Makói hagyma válsága	Nincs makói hagyma	Mezőgazdaság válsága	ma	Hanyatló ágazat, már csak imázs	hagymatermelők	összefogás

Munkanélküliség	15,35 munkanélküli arány	Munkahelyek megszűnése	ma	Sok a munkanélküli	Alacsony iskolázottságúak, sok roma	Munkahelyteremtési programok, képzési programok
Romák magas aránya				Integrációs nehézségek	romák	Hatékony programok
Falvak elöregedése	Öregek maradnak a falvakban	Fiatalok elvándorlása	ma	Falvak infrastruktúrája is hanyatlak	Falvak lakossága	Munkahelyteremtési programok, lakosságmegőrző programok
Fiatalok elvándorlása	Fiatalok másol dolgoznak, majd el is költöznek a falvakból	Munkahely hiánya	ma	Falvak hanyatlása, elöregedése	Falvak lakossága	Munkahelyteremtési programok, lakosságmegőrző programok
Politikai szervezettség	A terület és vidékfejlesztés szétdarabolt	Nincs egységes koncepció a nagypolitikában	ma	A minisztériumi egység hiánya mellett térségi szinten sem lehet egységes terület és vidékfejlesztést csinálni	kistérség	Egységes koncepció a nagypolitikában

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Probléma megnevezése	Probléma jellemzője	Kiváltó ok	Jellemző időszak	Következmény	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út
Előregedés	60 év feletti lakosok aránya magas 24,3%	Csökkenő születésszám, elvándorlás	1970-es évektől folyamatos	Előregedő települések	Teljes lakosság	Fiatal lakosság ösztönzése a térségben maradásra, foglalkoztatási lehetőségek teremtése
Alacsony iskolai végzettség	35,7% a mx.8 osztályt végzetek aránya, kevés szakirányú végzettségű és diplomás	Oktatási nehézségek, felsőfokú oktatási lehetőségek hiánya, hiányzó felnőttképzés, specializáció	1990-es évek	Szakképzetlen munkaerő, munkanélküliség	Szakképzetlen aktív korú lakosság	Iskola rendszerű képzés fejlesztése, specializáció a foglalkoztatás-és gazdaságpolitikai elvárásoknak megfelelően
Agrárgazdaság tőkehiánya	Külföldi befektetők alacsony száma, foglalkoztatási és munkahely teremtési nehézségek, gazdasági élet elmaradottsága	1990-es években munkahelyek megszűnése, új tőkebefektetők felé való nyitottság	1990-es évek folyamatos	Munkanélküliség, gazdasági élet, agrárgazdaság ellehetetlenülése, helyi lakosság életszínvonalának romlása	Teljes lakosság	Tőkebefektetők számára a kistérség vonzóbbá tétele, munkahelyteremtés

Közlekedési nehézségek	Infrastrukturális hiányok, magas számú zsáktelepülések, burkolatlan utak, települések elérési nehézségei, térbeli kirekesztődés	Infrastrukturális fejlesztések folyamatos elmaradása	1970-es évek folyamatos	Térbeli izoláció, települések elérési nehézségei, tőkebefektetők elmaradása	Teljes lakosság	Infrastrukturális beruházások, pályázati lehetőségek kiaknázása
Munkanélküliség	Életszínvonal alacsony, szegénység, társadalmi kirekesztődés, munkanélküliség aránya 6,8%	Munkahelyek megszűnése, gazdasági tőke hiánya	1990-es évek folyamatos	Elszegényedés, szegénység generációkon való átörökítése, kirekesztődés, szociális ellátórendszerre való csatlakozás	Aktív felnőtt korú, főképpen alacsony iskolai végzettségű lakosság	Munkahelyteremtés, gazdasági tőke investálása, helyi adottságok kiaknázása, külföldi befektetők integrálása a kistérségbe, helyi vállalkozások megerősítése
Elvándorlás	Helyi lakosság számának csökkenése	Települési lehetőségek hiánya	1990-es évek	Népességszám csökkenés	Főképpen fiatal pályakezdők, diplomások	Foglalkoztatáspolitikai koncepció kidolgozása, a helyi lakosság megtartása érdekében

A TÉRSÉG TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI ÉS POLITIKAI PROBLÉMÁIRA TETT MEGOLDÁSI JAVASLATOK

Probléma megnevezése	Mozgósítható társadalmi csoport	Megoldási út	Várható eredmény
Infrastruktúra fejletlensége	Önkormányzat, gazdasági szervezetek	Fejlesztési pályázatok	Infrastrukturális hátrány lefaragása
Gazdaságfejlesztés hiányossága	Helyi vállalkozók és beruházók	Ipari parkok	Ipar és szolgáltató szektor fejlődése
Szemléleti váltás hiánya	Civilek, vállalkozók	felvilágosítás	Összefogás, partnerség
Mezőgazdaság válsága	Nagyobb vállalkozók	TÉSZ, BÉSZ	összefogás
Makói hagyma válsága	hagymatermelők	?	Válság megszűnése
Munkanélküliség	beruházók	Ipar és infrastruktúra fejlesztés	Munkanélküliség csökkenése
Romák magas aránya	?	Integrációs programok	integráció
Falvak előregedése	?	Munkahelyteremtés helyben	Falvak lakosság megtartó képessége nő
Fiatalok elvándorlása	?	Munkahelyteremtés helyben	Falvak lakosság megtartó képessége nő
Politikai szervezethez hiánya	kormány	Központosított vidék és területfejlesztés	Egységes szervezet és koncepció
Közlekedési nehézségek	Politikai elit: régió, nemzeti	fejlesztés	Elzárttság csökken

A TÉRSÉGBEN TAPASZTALHATÓ FEJLŐDÉST GÁTLÓ KÜLSŐ TÉNYEZŐK ÉS A MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

A Makói kistérségben a fejlődést gátló tényezők az alábbiak:

1. A térség az országon, a régión és a megyén belül is periférikus elhelyezkedésű, így a térség az ország gazdasági vérkeringésében nincs benne.
2. A csapadék eloszlása a térségben és időben szélsőséges. Több terület belvizes, más területeken a többlet csapadék sem okozott gondot, ezekre inkább az ariditás jellemző. Ez súlyos gondokat okoz többek között a mezőgazdaságnak.
3. A térségben az országos átlagot meghaladó a munkanélküliség.
4. A térségben hiányoznak a mezőgazdasági termékek tárolását, feldolgozását, csomagolását biztosító élelmiszeripari vállalkozások.
6. Az elaprózott birtoktesten való gazdálkodás nem ad lehetőséget a gazdaságos termelésre, kiszolgáltatottá teszi a mezőgazdasági termelőt, a TЭСZ-ekkel való ellenézés a közös érdekképviseléstől fosztja meg.
7. A térség demográfiai szempontból az országos átlagnál kedvezőtlenebb helyzetű, a népesség elöregedő, a fiatalok jelentős része a térségen kívül keres boldogulási lehetőséget.
8. A térségre az alacsony iskolai végzettség, a szakismeretek hiánya jellemző. A magasabb végzettségűek a térségen kívülre vándorlása miatt hiányzik a térségben a nyelvtudás és innovációs készség.
9. A térségben a legjelentősebb infrastrukturális hiányt a szennyvízkezelés és tisztítás valamint a keletkező szilárd hulladék hosszú távú kezelése jelenti.
8. A térségben a jelenlévő Internet hálózat és helyi tömegtájékoztatási csatornák ellenére, az információáramlás lassú és nehézkes.

Megoldási lehetőségek:

1. A kormány és Európai Unió támogatja a környezet és természetvédelmet, és ehhez forrásokat is biztosít (KAC, Strukturális Alapok). A Kistérségi környezetvédelmi programok forráskoordinációja így biztosítható (térségi ivóvíz-ellátás, csatorna-projekt, biogáz üzem).
2. A komplex turizmusfejlesztési programok részeként megjelenik a gyógyturizmus, melynek alapját a Makói Gyógyiszap és termásvíz jelenti
3. A mezőgazdasági termelés területén az Unió és az FVM is támogat olyan célokat, mely a térségben a mezőgazdaságból élők számára jelentős segítséget jelent. Ilyen célok: az ökológiai termelés támogatása normatív módon, a mezőgazdasági termékek piacra jutása, magasabb feldolgozottsági szint elérése.
4. Az idén elkészülő Korona Üzleti és Szolgáltató Központ rendezvényekkel, szakmai tanácsadással és kedvezményes irodabérlettel támogatja a gazdasági szereplők betelepülését. Az ugyancsak felépülő Inkubátorház a Makói Ipari Parkban kedvező feltételeket biztosíthat kezdő ipari vállalkozásoknak, elősegítve ezzel versenyképességük javítását.
5. A hármashatár-menti fekvésből adódóan Makó és Térségének az Európai Unió tagjaként lehetősége nyílik a gazdasági képzés és tanácsadás kiterjesztésére, üzletember találkozók szervezésére.
6. Az IDEA program és a területfejlesztés mintatárségeként a Kistérségi Területfejlesztési Irodában olyan szakembergárda alakulhat ki, amely komplex programok kidolgozásával és lebonyolításával elősegíthetik a térségi vállalkozások fejlődését is.
7. A kormányzat és az Unió is támogatja a szennyvíztisztítás és -kezelés megoldását és a megfelelő hosszútávra tervezett hulladékgazdálkodást (Strukturális Alapok).

Összességében tehát elmondható, hogy a kistérség a fejlesztési programoktól várja a gondok megoldását.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A tradicionális struktúrára épülő, alacsony költséghatékonyságú működő élelmiszeripari cégek fokozatos felszámolása ellehetlenítheti az évek során kialakult beszállítói, termelői kört, így az agrártermelés terén adott feltételek és a lehetőségek kiaknázása közti szakadék tovább növekedhet, amennyiben nem valósul meg mihamarabb a szemléletváltás és pályázatorientált fejlesztés a kistérségben. Ennek oka az agrárgazdaság tőkehiánya, mely az 1990-es évektől folyamatos problémát jelent Dél-Békésben és Mezőkovácsháza kistérségben. A probléma érinti az agrárgazdaságban, élelmiszeriparban foglalkoztatottakat, a potenciális munkaerőt, a befektetői, beszállítói és termelői bázist egyaránt. Megoldást jelent az agrártermelés terén a feltételek és a kiaknázatlan lehetőségek egyensúlyának gazdaságpolitikai megalapozása.

Jelentős az elvándorlás a kistérségben, amely révén tovább csökken a népesség aránya. A vándorlási különbözet 1970-1979 között -6923, 1980-1989 közötti időszakban -3087 volt, 1990-2001 között pedig 460. Az elvándorlás leginkább a fiatal pályakezdő munkaerőt és a felsőfokú végzettséggel rendelkező térségi lakosságot fenyegeti. Fontos feladat a fiatal munkaerő ösztönzése a helyben maradásra megfelelő foglalkoztatás-és gazdaságpolitikai ösztönzők-és ellenösztönzők bevezetése mellett.

Jelenleg kiépületlen a gazdasági -és agrárpolitikai network, nem megfelelő a nemzetközi együttműködés, a partnerség hiánya és hiányosan kiépített határ menti infrastruktúra esetén a potenciális lehetőségből veszélyforrássá is válhat a térség külső schengeni határ jellege. Ennek leküzdése érdekében a civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok közti partnerség erősítése fontos feladat a kistérség települései és lakosai számára, melynek hiánya miatt egyes kistérséghez tartozó települések komoly fejlesztési lehetőségektől eshetnek el, növelve a fejlettebb területekhez képest a lemaradásukat, elmélyítve a szegénységet, tovább növelve a társadalmi kirekesztődést. Fontos feladat Mezőkovácsháza kistérség érdekérvényesítő képességének javítása országos, regionális és megyei szinten, valamint a pályázati lehetőségek minél hatékonyabb kiaknázása.

Jelenleg nincsenek kihasználva a természeti adottságok és a környezet megóvását szem előtt tartó fejlesztési lehetőségek, illetve a környezetbarát infrastruktúrális beruházások teljes köre hiányos. Ennek alapvető okai a forráshiány. A víztakarékosabb és hatékonyabb, alapvetően öntözési technikára épülő szántóföldi gazdaság ez idáig nem alakult ki, mely a kedvező éghajlati adottságoknak megfelelő speciális termékek, mint méz, gyógynövények, biotermékek előállítását tenné lehetővé a hazai és nemzetközi exportra. Az 1990-es évektől ez folyamatos problémát jelent a munkanélküliség felszámolása érdekében. Mindezen lehetőségek kiaknázatlansága a szántóföldi struktúra és gazdálkodás ellehetlenülésével fenyeget, mely bekorlátozza a mezőgazdasági beruházásokat a jövőben, további leszakadást és a szegénység elmélyedését vonja maga után, függetlenül attól, hogy birtokstruktúra, táblaméretek, termőföld minősége, és az éghajlati adottságot ezt a célt maradéktalanul szolgálhatnak. A probléma az agrárvállalkozásokat és a mezőgazdaságban foglalkoztatottakat érinti. Megoldást jelenthet a pályázati támogatásokra orientált mezőgazdasági beruházások minél hatékonyabb ösztönzése.

Előrelépésre nincsen lehetőség csak komoly anyagi források vagy pályázati erőforrások mellett, hiszen Dél-Békés és Mezőkovácsháza kistérsége is főleg az agrárgazdaság terén tőkehiányos, a kistérség jelen gazdasági és infrastruktúrális adottságai mellett kevésbé vonzó a

külföldi befektetők számára. Az EU legD-i és K-i határáként nem tudta a kistérség feloldani közlekedési peremhelyzet, amelyből adódóan nincs megfelelő gyorsforgalmi úthálózat és megfelelő sűrűségű főútvonal-hálózat, amely biztosítaná a térség jobb elérhetőségét. Ennek hiányában természetesen a gazdasági tőke is nehezen áramlik a térségbe. Az elmúlt 10 év alatt történt fejlesztések, útépitések ellenére magas a zsáktelepülések, illetve a nem megfelelő elérhetőséggel rendelkező települések száma. Problémát jelent, hogy a vállalkozások többsége kényszervállalkozó, a pályázatok ellenére műszaki felszereltségük nem elég fejlett, illetve e téren hiányosságok tapasztalhatók. A versenyképes szakmával és megfelelő, főleg jogi és közgazdasági diplomával rendelkezők hiánya mellett alacsony az idegen nyelvet beszélők aránya, az EU-s ismeretekben, illetve pályázatírásban jártasok aránya is.

A TÉRSÉGBEN TAPASZTALHATÓ FEJLŐDÉSGÁTLÓ KÜLSŐ/BELSŐ TÉNYEZŐK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Tényező megnevezése	Tényező jellemzője	Kiváltó ok	Jellemző időszak	Következmény	Érintett társadalmi csoport
periféria	Nincs benne az ország gazdasági vérkeringésében	Történeti helyzet és elhelyezkedés	napjaink	Gazdasági problémák	Helyi társadalom és vállalkozók
munkanélküliség	Tartós munkanélküliek magas aránya	Rendszerváltást követő leépítések	Rendszerváltás után	Szociális problémák	Alacsony iskolázottságú rétegek, sok roma
Szélsőséges időjárás	Csapadékkal kapcsolatos problémák, belvíz	Természeti jellemzők	ma	Természeti és gazdasági problémák	Pl. mezőgazdasági termelők
Mezőgazdasági gondok	Tároló kapacitás hiánya	kárpótlás	Rendszerváltás után	Nincs elegendő élelmiszeripari vállalkozás	Mezőgazdasági vállalkozók
Birtok elaprózódás	Kis birtokok	kárpótlás	Rendszerváltás után	Nincs elegendő életképes birtok	Mezőgazdasági vállalkozók
Lakosság elöregedése	Falvak lakosság öregszik	Fiatalok elvándorlása	Rendszerváltás után	Egyenlőtlen demográfiai helyzet	Falvak társadalma
Fiatalok elvándorlása		Munkahelyek megszűnése	Rendszerváltás után	Egyenlőtlen demográfiai helyzet	Falvak társadalma
Alacsony képzettségi szint	Alacsony iskolázottság, szakképzett munkaerő hiánya	Motiváció hiánya, képzettek elvándorlása	Rendszerváltás után	Egyenlőtlen demográfiai helyzet	munkanélküliek
Innováció hiánya	Nincs képzett, innovatív réteg	képzettek elvándorlása	Rendszerváltás után	Egyenlőtlen demográfiai helyzet	Térség társadalma és gazdasága
Információáramlás nehézkes	Eszköz és képzettség hiánya	tőkehiány	Rendszerváltás után	Lassítja a hatékony fejlesztést	Térségi társadalom

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Tényező megnevezése	Tényező jellemzője	Kiváltó ok	Jellemző időszak	Következmény	Érintett társadalmi csoport
Agrártermelés terén adott feltételek és a lehetőségek kiaknázása közti szakadék növekedése	Szakadék tovább növekedhet, teljes ellehetetlenülés a települések számára	Agrártermelés tőkehiánya, lehetőségek kiaknázatlansága	1990-es évektől folyamatos	Ellehetetlenül a kialakult, tradicionális struktúrára épülő, alacsony költséghatékonyságú élelmiszeripar, és agrárgazdaság, ill. a kialakult beszállítói és termelői kör	Agrárgazdaságban, élelmiszeriparban foglalkoztatottak, potenciális munkaerő, vállalkozók, befektetők, termelők és beszállítók
Elvándorlás	Helyi és megyei lakosság számának csökkenése	Települési lehetőségek hiánya	1990-es évek	Népességszám csökkenés	Főképpen fiatal pályakezdők, diplomások
Nemzetközi partneri kapcsolatok hiánya	Partneri kapcsolatok hiánya és a hiányosan kiépült határ menti infrastruktúra a potenciális lehetőségeket is ellehetetleníti	Megyei –és kistérségi szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok közti partnerség hiánya	1990-es évek közepétől folyamatos	Veszélyforrássá válhat a térség külső schengeni határ jellege, komoly fejlesztési lehetőségektől eshet el a térség, növelve a fejlettebb területekhez képest a lemaradásukat	Teljes lakosság

Környezetbarát, öntözési technológia, kedvező éghajlati adottságok kiaknázatlansága forráshiány miatt	Öntözési technológia fejlesztésével víztakarékosabb és hatékonyabb szántóföldi struktúra alakulhatna ki, különleges termékek hazai és külföldi piacra való exportja valósulhatna meg	Forráshiánya, lehetőségek kiaknázatlansága	1990-es évektől folyamatos	Szántóföldi struktúra és gazdálkodás ellehetetlenítése, mezőgazdasági beruházások elmaradása, további leszakadás, szegénység elmélyülése	Mezőgazdaságban foglalkoztatottak, agrárvállalkozások
---	--	--	----------------------------	--	---

A TÉRSÉGBEN TAPASZTALHATÓ FEJLŐDÉSGÁTLÓ KÜLSŐ/BELSŐ TÉNYEZŐK ÉS A MEGOLDÁSI JAVASLATOK

Gátló tényező	Megoldási út	Mozgósítható társadalmi csoport	Várható eredmény
periféria	gazdaságfejlesztés	Helyi kis és középvállalkozók	fejlődés
munkanélküliség	munkahelyteremtés	Helyi gazdasági szféra, befektetők	Munkanélküliség csökkenése
Szélsőséges időjárás	Csapadék elvezetés	Mezőgazdasági termelők	Hatékony megelőzése pl. a belvízkárnak
Mezőgazdasági gondok	Összefogás, TÉSZ	Nagyobb termelők	Mezőgazdaság hatékonysága nő
Birtok elaprózódás	Összefogás, TÉSZ	Nagyobb termelők	Mezőgazdaság hatékonysága nő
Lakosság elöregedése	Falvak lakosságmegtartó képességét elősegítő programok	Helyi gazdasági szféra, befektetők, civilek	Fejlődés, helyi munkalehetőség
Fiatalok elvándorlása	Falvak lakosságmegtartó képességét elősegítő programok	Helyi gazdasági szféra, befektetők, civilek	Fejlődés, helyi munkalehetőség
Alacsony képzettségi szint	Képzési programok, átképzések	munkanélküliek	Munkanélküliség csökkenése
Innováció hiánya	Képzettek helyben tartása	Helyi gazdasági szféra, befektetők, civilek	Fejlődés, helyi munkalehetőség
Információáramlás nehézkes	Fejlesztés és képzések	lakosság	Hatékony informatikai rendszer
Agrártermelés terén adott feltételek és a lehetőségek kiaknázása közti szakadék növekedése	Az agrártermelés terén a feltételek és a kiaknázatlan lehetőségek egyensúlyának megteremtése	agrártermelők	Agrárgazdaság termelékenységének javulása
Elvándorlás	Foglalkoztatáspolitikai koncepció kidolgozása, a helyi lakosság megtartása érdekében	Helyi gazdaság és politika	Lakosság helyben is meg tud élni
Nemzetközi partneri kapcsolatok hiánya	Erőforrások kiaknázása, partneri együttműködések erősítése, nemzetközi kapcsolatok kialakítása, érdekérvényesítő képesség növelése, helyi, regionális, és országos lobby	Gazdasági és politikai szféra	tőkebeáramlás

Környezetbarát, öntözési technológia, kedvező éghajlati adottságok kiaknázatlansága forráshiány miatt	Hatékonyabb szántóföldi struktúra kialakítása, pályázati támogatásokra orientált mezőgazdasági beruházások ösztönzése, és beindítása, különleges termékek (méz, gyógynövény) exportja	Mezőgazdasági szféra	Korszerűbb technológia
---	---	----------------------	------------------------

II. rész

A TÉRSÉG MUNKAERŐPIACI HELYZETE

MAKÓ KISTÉRSÉG

A TÉRSÉG MUNKAERŐPIACI HELYZETE A KISTÉRSÉG TELJES LAKOSSÁGA TÜKRÉBEN

	Regisztrált munkanélküliek aránya %	Tartós munkanélküliek aránya %	Tartós munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében %	Pályakezdő munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében %	Szellemi foglalkozásúak aránya a munkanélküliek körében %
1990	N.A	N.A	N.A	N.A	N.A
2001	6,2	2,7	42,1	N.A:	17,4
2003	N.A	N.A	N.A	N.A	N.A

A TÉRSÉG FOGLALKOZTATÁS SZERKEZETE

	Mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya %	Ipari foglalkoztatottak aránya %	Szolgáltatási szektorban dolgozók aránya %
1980	N.A	N.A	N.A
1990	N.A	N.A	N.A
2001	15	33,1	51,9

2003

N.A

N.A

N.A

A TÉRSÉG GAZDASÁGI AKTIVITÁSA NEMEK SZERINT (%)

	FÉRFI %		NŐ %	
	1990	2001	1990	2001
Foglalkoztatott	50,8	36,1	34,4	25,9
Munkanélküli	1,5	6,5	0,7	4,4
Inaktív kereső	22,9	30,3	35,6	44,3
Eltartott	24,7	26,8	29,1	25,3

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A TÉRSÉG MUNKAERŐPIACI HELYZETE A KISTÉRSÉG TELJES LAKOSSÁGA TÜKRÉBEN

	Munkanélküliek aránya %	Tartós munkanélküliek aránya %	Tartós munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében %	Pályakezdő munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében %	Szellemi foglalkozásúak aránya a munkanélküliek körében %
1990	NA	NA	NA	NA	NA
1996	NA	9.9	67.4	NA	10.4
2001	11.1	5.5	49.7	NA	10.3
2003	10.7	4.6	43.6	6.3	9.1

A KISTÉRSÉG GAZDASÁGI AKTIVITÁSA NEMEK SZERINTI FELOSZTÁSBAN

	FÉRFI %	NŐ %
Foglalkoztatott	55.5	45.5
Munkanélküli	62.9	37.1
Inaktív kereső	40.5	59.5
Eltartott	47.8	51.2

A TÉRSÉG GAZDASÁGI, FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKAERŐPIACI HELYZETE

A Maroshát térség kistérségei jellemzően hátrányos foglalkoztatási helyzetűek, némileg kivételt ez alól csak Makó városa jelent. Általánosan jellemző a gazdasági szerkezet változásából eredő nagy számú munkahely megszűnés és ennek következményei.

A korábban jellemzőkihelyezett, illetve más központú telepi ipar megszűnése, a saját hagyományú helyi élelmiszeripar megszűnése vagy a térségen kívülre kerülése, valamint az agrárgazdasági folyamatok következtében gyors ütemű és nagy arányú munkaerő felszabadulása, feleslegessé válása következett be. Ugyanakkor a folyamatban csak kevés új gazdasági vállalkozás keletkezett, hiszen a térségben élők többségének nem volt korábban sem felhalmozott tőkéje, sem vállalkozási tapasztalata.

A térségben a kevés helyi tőkeerő következtében kialakult a periferizálódás. Ez a folyamat a Mezőkovácsházi kistérséget tekintve erőteljesebb, mint a Makói kistérségben, de mindkettőben jelen van. Mindkét kistérség hátrányos képet mutat a helyben biztosítható életminőség és munkavállalás szempontjából.

A térség mezőgazdasági jellegéből adódóan magas az önfoglalkoztatottak aránya, illetve a becslések szerint szintén magas a fekete illetve szürke gazdaságban foglalkoztatottak száma (elérheti a 20%-ot).

Az ipari munkahelyek száma alacsonynak tekinthető.

Mivel a helyi foglalkoztatási lehetőségek szűkösek és ez döntően a térség kisebb településeit érinti ezeken a településeken a lakóhelyen foglalkoztatottak aránya alacsony, az aktív korú népességet nagyfokú mobilitás jellemzi. A lakosság többsége a falvakból naponta ingázik a központi településekre vagy a megyeszékhelyekre.

Mindkét kistérségben magas a munkanélküliek aránya. A magas munkanélküliség gondját súlyosbítja a tartósan munkanélküliek magas számaránya.

A munkanélküliség leginkább a szakképzetlen munkaerőt érinti. A munkanélküliség jelenségének felszámolásához ezért az iskolarendszerű képzés, szakképzés átalakulása szükséges megyei és kistérségi szinten is. A kistérségi intézményrendszer átalakulásának (képzési szerkezet, területi struktúra) azonban összhangban kell lennie a helyi gazdaság munkaerő-igényeivel, illetve követnie kell a gazdaságfejlesztés tervezett kistérségi irányait is.

A kistérség és Békés megye gazdasági szerkezetében eddig bekövetkezett és várható további lényeges változások, a piacgazdasági körülmények és követelmények, a növekvő technológiai színvonal új ismereteket, mentalitást, új képzettségeket, szakmákat és képességeket követel. A munkaerőpiac változó igényeit csak a gazdaság szereplőivel szorosan együttműködő (mindennapi kapcsolatban lévő), rugalmas, adaptív szakképzési intézményrendszer képes figyelembe venni, követni. Elő kell segíteni ezért a szakképző intézmények és a gazdaság szereplői közötti kapcsolatok, együttműködés erősítését, intézményesülését, továbbá növelni kell az érettségi utáni szakképzés arányát. Ez utóbbi szempont érvényesítése érdekében fontos feladat a felsőfokú szakképzés (post-secondary) kiterjesztése.

A helyi gazdaság fejlesztése és munkaerőigényének kielégítése érdekében területileg decentralizálni kell a szakmunkás- és szakiskolai képzés intézményrendszerét. A kisvárosi szakképzési bázisok versenyképességének erősítése érdekében javítani kell az intézmények felszereltségét, különös tekintettel az informatikai eszközökre és a technológiai színvonal biztosítására.

A gazdaság munkaerő iránti igényének kielégítése és az eredményes foglalkoztatáspolitikai érdekében már rövidtávon fejleszteni kell a munkaerő-piac változásaihoz rugalmasan alkalmazkodó felnőttoktatási, továbbképzési és átképzési rendszert.

A kistérség peremterületein a kisvárosi szakképzési intézményrendszert alkalmassá kell tenni e feladatok ellátására is. A munkavállalói képzési és továbbképzési programok színvonalának emelése mellett növelni kell a munkáltatók számára nyújtott szolgáltatások (alkalmazottak képzése, új technológia bevezetése, vezetői tréningek stb.) arányát.

A kis- és közepes vállalkozások kívánt aránynövekedése érdekében a vállalkozók számára nyújtott képzések, továbbképzések mellett meg kell teremteni az önképzés intézményesített feltételeit (előadások, szaktanácsadás, konzultáció, információ-szolgáltatás stb.). Ezek teljes egészében hiányoznak a kistérségben.

A kistérség munkanélküliség kezelésében kiemelt szerepet kell kapnia az aktív foglalkoztatáspolitikának, hiszen az inaktívok számának, arányának további növekedése elsősorban az aktív eszközök segítségével korlátozható.

Ennek értelmében a gazdasági szerkezetváltást szolgáló eszközök és a munkaerő-piaci pénzügyi források felhasználását intézményesített formában szükséges koordinálni (területfejlesztési tanács, munkaügyi tanács, munkaügyi központ, regionális képző központ).

A kistérség gazdaságilag fejlettebb területein az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközöknek a kis- és közepes vállalkozások erősítését kell elsősorban segíteni.

A hátrányos helyzetű peremterületein a közmunka-programoknak kiemelt szerepet kell kapniuk. A munkanélküliek átképzési programjai között az alacsonyan képzett tartós munkanélküliek számára nyújtott kihelyezett felzárkóztató képzések arányát már rövid távon lényegesen növelni kell.

A munkanélküliség problémájának kezelésében és a munkanélküliek foglalkoztatásában közvetlenül érintett, érdekelt szereplők (települési önkormányzat, képző intézmény, gazdálkodó szervezet és munkaügyi központ) összefogásával, összehangolt tevékenységével új, komplex átképzési-foglalkoztatási programokat kell bevezetni, meghonosítani. A jelenleginél nagyobb hangsúlyt kell kapnia a részmunkaidős, bedolgozói és alkalmi foglalkoztatás támogatásának.

A TÉRSÉG GAZDASÁGI, FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKAERŐPIACI HELYZETE

Erősségek	Ebben rejlő lehetőség	Érintett társadalmi csoport
Nagyszámú szabad munkaerő	Olcsóbb munkaerő	munkanélküliek
Sok feldolgozatlan mezőgazdasági termék	Feldolgozóipari alap	Mezőgazdasági termelők
Élelmiszeripari szakmunkások	Élelmiszeripar betelepítés	munkanélküliek
Szabad ipari terület	Ipari parkok	vállalkozók
Lótenyésztésre alkalmas terület és szaktudás	lótenyésztés	Munkanélküliek, vállalkozók
Jó természetföldrajzi és talajadottságok	Alternatív mezőgazdasági termelés	Mezőgazdasági termelők
Jelentős termálvíz-bázis	Gazdasági és szolgáltató szektor	turizmusfejlesztés
Fejlett élelmiszergazdaság, nagy kapacitással	Mezőgazdaság + szakképzett munkaerő	gazdaságfejlesztés
Többféle méretű és formájú üzem megléte Számos természeti érték (védett övezet, tájvédelmi körzet)	Gazdasági szektor, munkanélküliek	Helyi gazdaság fejleszthetősége
Kulturális sokszínűség	lakosság	Turizmusfejlesztés, hagyományápolás

A TÉRSÉG GAZDASÁGI, FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKAERŐPIACI HELYZETÉNEK GYENGESÉGEI

Gyengeségek	Kiváltó ok	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út
Feldolgozóipar hiányosságai	Rendszerváltást követő leépítések	Szakmunkások és betanított munkások	iparfejlesztés
Mezőgazdaság technikai és egyéb hiányosságai	Tőkehiány, elaprózódott birtokok	Mezőgazdasági kistermelők	TÉSZ, BÉSZ
Tárolók hiánya a mezőgazdaságban	Tőkehiány, elaprózódott birtokok	Mezőgazdasági kistermelők	TÉSZ, BÉSZ
Idegenforgalmi szálláshelyek hiánya	tőkehiány	lakosság	turizmusfejlesztés
Szociális szolgáltatások alacsony színvonala	tőkehiány	Idősek, betegek	Szociális fejlesztések, munkahelyteremtés a szociális szférában
Infrastruktúra hiányosságai	Periférikus helyzet	Gazdasági szervezetek	fejlesztés
Képzetlen szolgáltató szektor	Mezőgazdasági jelleg	Szolgáltató szektor	Képzési programok
Innováció hiánya	Hátrányos helyzet és képzetlenség	vállalkozók	Képzési programok
Közlekedési peremhelyzet nagy a tőkehiány	Történeti peremhelyzet	Gazdaság és társadalom	fejlesztés
Nincsenek befektetők, a helyi gazdasági is tőkehiányos	Nincsenek befektetők, a helyi gazdasági is tőkehiányos	Gazdasági szféra	gazdaságfejlesztés
A magángazdaságok műszaki felszereltsége nem elég fejlett	Birtokelaprózódás, tőkehiány	Mezőgazdasági termelők	Összefogás, TÉSZ, BÉSZ, pályázatok
Alacsony az uniós ismeretekkel rendelkező vállalkozók aránya	peremhelyzet	vállalkozók	Képzési programok, motiváció növelése
A turisztikai lehetőségek nincsenek megfelelően kiaknázva	Ismerethiány, innováció hiány	Szolgáltató szektor, lakosság	Programok, felvilágosítás
Piaci kiszolgáltatottság a mezőgazdaságban	Összefogás hiánya	Mezőgazdasági termelők	Összefogás, TÉSZ, BÉSZ,

A MUNKAHELYTEREMTÉS LEHETŐSÉGEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

A térség munkahely-teremtési lehetőségeiben fontos kiindulópont lehet a feldolgozatlan mezőgazdasági termékekben jelentkező többlet. Erre építve élelmiszeripari és malomipari fejlesztéseket lehetne végrehajtani és ezzel munkahelyeket teremteni.

A munkahelyteremtés szempontjából és a beruházók tréségbe vonzása szempontjából egyaránt fontos, hogy a térségben többlet van az ipartelepítésre alkalmas területből.

Továbbá munkahely-teremtési lehetőséget jelenthet, hogy a tréségben sok a lótenyésztésre alkalmas terület és a szaktudás tekintetében is kihasználatlan lehetőségek vannak.

Emellett a munkahelyteremtés szempontjából kulcsfontosságú még a turizmus fejlesztése és ezen keresztül a többi szolgáltató szektor fejlesztése, amely a fő profilját jelentheti a jövőben a térségnek.

Gazdaságfejlesztés-munkahelyteremtés

Makó és Térsége Vállalkozási Övezet fejlesztése

El kell érni, hogy a makói kistérség vállalkozói övezetté minősítése valóban olyan területfejlesztési eszközként funkcionáljon, amely erősíti a város vonzerejét, a működő tőke és a munkahelyteremtő beruházások számára. Ennek érdekében

- az övezetet olyan befektetés-ösztönzési támogatási elemekkel kell felruházni, amely hatékonyan tudja segíteni a működő tőke letelepedését és az itt működő vállalkozások fejlesztését. Az övezetek központi szintű minősítése során a Vállalkozási Övezetek Országos Szövetsége és a kormányzati szint közös együttműködésével ki kell dolgozni a vállalkozási övezet támogatási rendszerét (központi és helyi adókedvezmény, beruházási kedvezmény, közvetlen beruházási támogatás, övezetenkénti beruházási támogatási alap létrehozása, övezeteken belüli területi koncentráció, egyedi, speciális támogatás) és el kell érni annak kormányzati elfogadtatását az EU csatlakozásig történő átmeneti és az EU csatlakozás utáni időszakra.

- El kell érni a vállalkozási övezet elsődleges, kormány szintű ajánlását a befektetők felé, valamint a különböző befektetés-ösztönzést segítő akciók és eszközök támogatását.

- A gazdasági élet fejlődése megköveteli egy informatikai háttér kiépítését és működtetését a vállalkozási övezet területén. Az intelligens kistérség megvalósítása érdekében ki kell dolgozni és el kell indítani egy informatikai projektet.

- A gazdasági folyamatok modern, hatékony szervezése megköveteli a helyi gazdaság logisztikai infrastrukturális háttérének kiépítését, ennek értelmében folytatni kell a vállalkozási övezetet lefedő korszerű logisztikai háttér megteremtését.

- Az övezetet működtető Makó és Térsége Fejlesztési Kht. a fenti eszközrendszerrel és intézményes kapcsolati háttérrel állítsa a vállalkozási övezetet a gazdaságfejlesztés és legfőképpen a munkahelyteremtés szolgálatába.

Makói Ipari Park betelepítése és működtetése

A Makói Ipari Park a vállalkozási övezet legfontosabb akcióterülete, ahol az alapfeltételek rendelkezésre állnak, illetve kiépíthetők a befektetők igényeinek megfelelően, amely területileg egy helyen koncentrálja a termelő és szolgáltató beruházásokat. Célkitűzés a ciklus végére, hogy az I. ütemben a részleges infrastruktúrával kiépített terület nagyrészt betelepüljön, ami függvénye az M5 autópálya M43-as gyorsforgalmi út és a Makó városát elkerülő út elkészültségi állapotának. A park betelepítése érdekében:

- segíteni kell a makói és térségi vállalkozások parki betelepülését, ami jelentheti a jelenlegi telephelyük áthelyezését is;

- ezzel párhuzamosan törekedni kell legalább egy nagy, illetve multinacionális jellegű befektetés realizálására, amely a munkahelyteremtésen túlmenően imázs arculathordozó jelentőséget is ad, valamint bizalom és biztonság érzetet kelt más, kisebb-nagyobb befektetők irányába, a befektetési szándékukat illetően;
- különös figyelmet érdemel a mezőgazdasági feldolgozóiparnak a parkba való betelepítése.
- 2004-re el kell készülnie egy inkubátorháznak, amely a kezdő vállalkozások számára biztosítja a vállalkozóvá válás feltételeit.
- A jó közlekedési és logisztikai adottságokkal rendelkező Makói Ipari Park területén ki kell alakítani egy korszerű logisztikai szolgáltató központot, amely funkcionális feladatainak önállóságát és függetlenségét megtartva szervesen kapcsolódik és integrálódik a regionális, országos és európai logisztikai szolgáltató központok rendszeréhez, illetve szervezetéhez.
- Az ipari park betelepítésén túlmenően ki kell dolgozni a működtetési és szolgáltatási struktúrát.

Korona Üzleti Szolgáltató Centrum

- 2004-ben át kell adni a Koronában a Phare támogatással kialakított, s a kistérségi vállalkozások működtetését és a határmenti gazdasági együttműködés bővítését segítő szolgáltató és képzési központot, gondoskodni kell működtetéséről. E ciklus folyamán folytatódik a Korona Szálló rekonstrukciója, melyben szállodai szobák, üzletközpont létesül.
- A Korona előtti tér rekonstrukciójával meg kell kezdeni a belváros rehabilitációját és megújítását.

Makói Ipari Zóna kialakítása

- A korszerű településszerkezet kívánalma, hogy a termelő üzemeket a város lakott területén kívül elhelyezkedő zónában kell koncentrálni.
- A város keleti részén az elkerülő út és az autópálya közelében a lakóterületen kívül eső termelő, szolgáltató-kereskedelmi koncentrált terület fejlesztésével hosszabb távon ki kell alakítani a Makói Ipari Zónát.
- Ezt a modern környezetgazdálkodási, logisztikai és várospolitikai szempontok egyaránt megkövetelik, hiszen Makónak hamarosan az Európai Unió városaival történő megméréttetésben kell majd helytállnia.
- A Makói Ipari Zóna a következő területekből alakítható ki:
 - Makói Ipari Park betelepítése, inkubátorház felépítése, logisztikai szolgáltató központ kialakítása;
 - THERMO-FÉG telephely gazdasági ingatlanai vonatkozó célú hasznosíthatósága;
 - a Makói Ipari Park és a THERMO-FÉG telephely közötti terület hasznosíthatósága;
 - volt MEDICOR terület fejlesztésének ösztönzése;
 - PHOENIX Hungária és Csanád Bútor Kft. integrálása;
 - Makói Kolbászgyár hasznosíthatósága.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A legfontosabb célok Mezőkovácsháza kistérségének munkaerőpiacra vonatkozó fejlesztése szempontjából a következők:

- befektetők számára vonzó környezet kialakítása a szélesen értelmezett ipari háttér-feltételek (köztük a pénzügyi-üzleti szolgáltatások), a humán, a műszaki infrastruktúra és a piacra jutás feltételeinek javításával.
- fenntartható fejlődés követelményrendszerének és a minőségorientált piacgazdasági kihívásoknak megfelelő integrált, magas feldolgozottságú, exportképes termékeket előállító élelmiszergazdaság kialakítása.

- rugalmas, innovatív kis- és középvállalkozások számának és szerepének növelése (különösen az iparban és a mezőgazdaságban) a versenyképes gazdasági szerkezet kialakítása érdekében.
- környezetbarát technológiai-műszaki innováció fejlesztése a gazdasági modernizáció érdekében.

Mindezek megvalósítása érdekében a fejlesztéseknek összhangban kell lenniük az EU-s irányvonalakkal. Ez megköveteli az élelmiszer-feldolgozók és a nyersanyagtermelők integrációs önszerveződésének sürgős megvalósítását.

A fejlesztés legfontosabb irányai:

- Új típusú marketinggel a helyi kiskereskedelmi egységek közötti koordináció (hálózati jellegű összefogás) elősegítése a közvetlen értékesítés előnyeinek kihasználása érdekében (tárolási és szállítási költségek csökkenése, minőségmegőrzés stb.).
- Élelmiszer-feldolgozás nyers- és egyéb anyagszükségletének minél nagyobb arányú helyi forrásból történő kielégítése hosszú távú, termékpályás szövetkezésben kiépített integrációk útján.
- A természeti adottságok, a munkaerőbőség és a munkakultúra adott foka következtében a biotermékek termelésének lényeges bővítése.
- A kistérség mezőgazdaságának gabona jellegét lényegesen szűkítve középtávon a munkaigényes kertészeti ágazatok és a kevésbé iparszerű különleges termék-előállító ágazatok részesedésének bővítése (vetőmag).
- A szántóföldi növénytermesztésben a meghatározó gépesített kultúrák (gabonafélék, olajnövények, hüvelyesek stb.) gépi és infrastrukturális háttere megújításának gyorsítása.
- A kedvező talajadottságokhoz vízkormányzó és vízmegőrző rendszerek felújításával, kiépítésével, a meglévő kapacitások fokozott kihasználásával magas színvonalú öntözéses termelés kialakítása középtávon.
- A családi gazdaságok tevékenységének diverzifikálása, a többfunkciós agrárvállalkozások kialakításának preferálása hosszabb távon.
- Kis- és középvállalkozások létesítése helyi mezőgazdasági nyersanyagok feldolgozása céljából hosszabb távon, elsősorban a nagyipartól idegen tevékenységi körökben (pl. biobrikett üzem stb.).
- A fenntartható fejlődés, az élőtáj megőrzése és gyarapítása érdekében hosszabb távon a legfontosabb feladatok:
 - A kistérség erdőszültségeinek lényeges bővítése.
 - A fásítás, a mezővédő erdőszávok és fasorok telepítésével az agrártér fizikai szerkezetének javítása Dél-Békésben.
 - A kistérség mozaikos védett természeti területeiben megtestesülő eszmei érték gyakorlati hasznosítása turisztikai fejlesztésekkel.
- Vállalkozási övezet kialakítása, egyeztetve az É-, ÉK-Békésben, a közép-békési település együttesben folyó kezdeményezéseket.
- Ipari park létrehozása, illetve a befektetői tőke által preferált településeken (pl. Mezőkovácsháza) jelentős önkormányzati szerepvállalással a tőke megnyerésére, új ipari üzemek letelepülésének elősegítésére.
- Logisztikai központ kiépítése a közlekedési csomópontoknál a hazai és nemzetközi áruszállítások koordinálására.

MUNKAHELYTEREMTÉSSEL KAPCSOLATOS ATTITÚDOK, VÉLEMÉNYEK

Munkaerőpiaci helyzet erősség	Ebből fakadó munkahely teremtési lehetőség	Érintett társadalmi csoport
Nagyszámú szabad munkaerő	Olcsó munkaerő-felhasználási lehetőség pl. multik számára	munkanélküliek
Sok feldolgozatlan mezőgazdasági termék	Élelmiszeripar telepítés lehetősége	Munkanélküliek, élelmiszeripari szakmunkások
Élelmiszeripari szakmunkások	Élelmiszeripar telepítés lehetősége	Munkanélküliek, élelmiszeripari szakmunkások
Szabad ipari terület	Ipari befektetők	Munkanélküliek,
Lótenyésztésre alkalmas terület és szaktudás	Lótenyésztés	Szabad munkaerő, szakemberek
Kulturális örökség	Idegenforgalom és turizmus	Vállalkozók, munkanélküliek
Kedvező természeti adottságok	Környezetbarát termelés megteremtésének lehetősége	Gazdasági és agrárgazdasági szféra
Kedvező éghajlati adottságok	Különleges termékek termelésének lehetősége (pl méz)	Gazdasági és agrárgazdasági szféra
határközeliség	Gazdasági kapcsolatok, piac Romániában	Gazdasági és agrárgazdasági szféra

VÁLLALKOZÁSI HELYZET

MAKÓI KISTÉRSÉG

A térségben hagyományai vannak a kis és közepes vállalkozásoknak. Emellett a vállalkozások szempontjából fontos jellegzetesség még a térség mezőgazdasági jellege.

Sok a mezőgazdasági vállalkozás a térségben, de emellett vannak ipari és szolgáltató vállalkozások egyaránt. Méretét tekintve is széles skálán mozognak.

A legnagyobb foglalkoztató a PHOENIX, autóipari alkatrészeket gyártó német vállalat, amely 687 főt foglalkoztat. Foglalkoztatási létszámát tekintve ezt követi a ASS Bt., amely szintén német tulajdonú, fő profilja a fa és fém bútörök gyártása, a cég 350 főt foglalkoztat. A VGM MAGÉP Gépgyártó Kft. holland-magyar vegyes vállalat, foglalkoztatottjainak száma 180 fő. Emellett jelentős még a Kossuth Tsz, ahol jelenleg 160 fő dolgozik. 115 főt foglalkoztat a Sole Hungária Rt. Makói üzeme, ahol a fő profilt a sajtgyártás jelenti. A FÉMKER fém bútöröket gyártó amerikai-magyar vegyes vállalat 90 fővel dolgozik. A magyar tulajdonú THERMO-FÉG fűtéstechnikai gyár 60 főt foglalkoztat a térségben. A Mezőker makói üzeme a Hagyma Kft. 47 főt foglalkoztat. A helyi tulajdonú AGROMAG vetőmag termelő és kereskedelmi Kft. 45, a szintén helyi SZEMA Makói Téglagyár pedig 40 fővel dolgozik. Fontos foglalkoztató még a Csanád Bútor 37 alkalmazottal, a MEDICOR-MEDITÚ orvosi műszereket gyártó német magyar cég 30 alkalmazottal, a helyi rózsatermesztő Benkő és Társai Kft. 23 dolgozójával, illetve a szintén 23 fővel dolgozó hagymatermesztő Dancsi és Társai Kft. 20 fő alatti foglalkoztatott létszámmal rendelkezik, de jelentős foglalkoztató még a Zöldségcentrum Kft. 17 dolgozóval valamint a FERRUM Acélipari Kft. 16 alkalmazottal.

A fentiek mellett számtalan kisebb mezőgazdasági, ipari és szolgáltató vállalkozás van a térségben, amelyek többsége maximum 1-2 alkalmazottal dolgozik illetve sok közöttük az önfoglalkoztató.

A vállalkozásfejlesztés fő célja a térségben, hogy az életképes kis és közepes vállalkozásokat megerősítse.

Természetesen van néhány nagyobb gazdasági szervezet is, mint például a Phoenix, ezek nem igazán igénylik a vállalkozásfejlesztési programokat, ezek járnak a maguk útját.

A kis és közepes vállalkozások esetében a vidékfejlesztési szakemberek segítenek egyrészt a pályázatoknál, másrészt információs háttért tudnak biztosítani a nem szűken vett üzleti kérdésekben. A vállalkozásfejlesztés tehát a kis és középvállalkozásokra koncentrál. Az Iroda létrehozott egy vállalkozói adatbázist: ez tartalmazza a cégek általános adatait, és az önkormányzati viszonyt, tehát mennyire ismerik a Kistérségi Iroda munkáját, mennyire vannak vele megelégedve stb. Pályázati lehetőségek azonban az adatbázis bővítésére, továbbfejlesztésére nincsenek. Az IHM nem ír ki pályázatokat az önkormányzatok számára.

A vállalkozás fejlesztésben fontosnak tartják a személyes kapcsolattartást.

A vállalkozás fejlesztésben fontos, hogy a kistérségi Iroda vállalkozásfejlesztési tevékenysége mellett van a térségben két a vállalkozók által létrehozott vállalkozói érdekképviselői szervezet. Mindkettő központja Makón található.

A vállalkozásfejlesztés szempontjából kulcsfontosságú az Ipari park és vállalkozási övezet kérdése. Mivel a multikat nem igazán lehet az ipari parkokba csábítani, ezért ezeknek a fő célcsoportja is a helyi, kistérségi kis és középvállalkozói réteg. És ez az, ami a központi területfejlesztésben is ma már megjelenik.

A multi külön műfaj lett, ennek a kezelése a globalizáció miatt nem kistérségi és nem is regionális kezelés, hanem kormányzati kezelést igényel. A multik betelepítését a kistérség nem tudja menedzselni, ez kormányzati döntéseket igényel. A második lépéstől már a kistérség is képes menedzselni a gazdasági ügyeket: képzése megszervezése, munkaerő megszervezése stb., de az első lépést nem.

Ezért a jelenlegi vállalkozásfejlesztésben fontos szempont a kis és közepes vállalkozások globalizálása, hogy ki tudjanak mozdulni a régiós és országhatárokon kívülre. Ebben tudnak segíteni a vállalkozásfejlesztési programok. Ez jelenti a kitörési pontot a helyi kis és közepes vállalkozások számára.

Összegezve tehát a vállalkozásfejlesztésben a következő célok fogalmazódnak meg a térségben:

- Hatékony szolgáltatásokkal kell segíteni a térség induló és működő vállalkozásai gazdasági tevékenységét, piacra jutását és piaci jelenlétük megerősítését illetően. A szolgáltatások magukban foglalják a tanácsadást, információszolgáltatást, szakmai fórumok, tanfolyamok, képzések, oktatások szervezését és a marketing tevékenységet.

- A helyi vállalkozókat az önkormányzat vállalkozásfejlesztési alap létrehozásával segíti, amely munkahelyteremtő pályázataikhoz saját erőként szolgál.

- Különösen fontos a helyi vállalkozások felkészülésének segítése az EU csatlakozásra, és a csatlakozás utáni, főként kezdeti időszakban az EU-ba történő integrálódás megkönnyítése.

- A helyi vállalkozásfejlesztés területén folytatni kell a meglévő operatív, közös együttműködést és annak széles körű bővítését a Makó és Térsége Fejlesztési Kht., a Marosmenti Vállalkozók Szövetsége, az IPOSZ, a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara makói kistérségi elnöksége és az önkormányzat vállalkozásfejlesztési bizottsága között.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Mezőkovácsháza kistérségben a legfőbb munkaadók a települési önkormányzatok, illetve néhány nagyobb foglalkoztató, mint a Baromfifeldolgozó Rt. , a Május 1. Termelészövetkezet, a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok, Nutricia Tejüzem, Mezőhegyesi Fémipari Kft.. Az Állami Ménesbirtok a legnagyobb foglalkoztató, 700 főt foglalkoztat, illetve a Baromfifeldolgozó Mezőkovácsházán 350 fővel. A Baromfifeldolgozó jelenleg átszervezés alatt áll, így a foglalkoztatottak időszakos munkát kapnak csak, számos esetben előfordul, hogy hetekig leáll a feldolgozás, ami a munkavállalókat bizonytalan helyzetbe kényszeríti. A foglalkoztatottak iskolai végzettségét tekintve elmondható, hogy mindenhol alacsony (5-8%) a diplomával rendelkezők aránya, jelentős a szakképzetlenek, betanított, segédmunkások, illetve idegymunkások aránya.

A Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok mint legnagyobb foglalkoztató profilja az állattenyésztés, a 700 fő dolgozóból 321 fő szakmunkás, 15 fő diplomás, 52%-uk pedig szakképzetlen. A Mezőkovácsházi Baromfifeldolgozó Rt. 350 főt foglalkoztat, ebből 55 fő szakmunkás, 15 fő felsőfokú szakmai végzettségű, 285 fő (81%) pedig szakképzetlen munkaerő. A 3. legnagyobb foglalkoztató a Battonyai Május 1. Termelészövetkezet, amely a mezőgazdasági termékek kiszerelését, csomagolását és szállítását is ellátja. A 150 fős létszámból 95 fő szakképzetlen, 50 fő szakképzett és 5 fő pedig diplomával rendelkezik. 4 100 főt foglalkoztató munkaadó található a kistérségben, a Nagybánhegyesi székhellyel működő Nutricia Tejüzem, ahol a dolgozók 80%-a szakképzett, 5 fő a diplomával rendelkezők száma. A Mezőkovácsházán található Mezőgazdasági Termelészövetkezet, amely búza, árpa és kukorica termesztésre specializálódott 50 fős szakképzett munkaerővel rendelkezik, 40 %-a a foglalkoztatottaknak betanított munkás. Az Új Alkotmány Mezőgazdasági TSZ csak időszakos jelleggel működik, szintén hasonlóak a végzettségeket tekintve az adatok. A Mezőkovácsháza Polgármesteri Hivatala és az ahhoz kapcsolódó hivatali Intézmények szintén 100 főt foglalkoztatnak, a közmunkaprogramok miatt jelentős a szakképzetlenek száma, 40 fő, szakképzettséggel 50%-uk rendelkezik, mindössze 10 fő diplomás. A Magyarbánhegyesen található fogyatékosok tartós és átmeneti bentlakására specializálódott Fogyatékosok Otthona 70 fős létszámmal működik 2 telephelyen. A 70 fő 40%-a szakképzetlen, 50%-a szakképzett, 7 fő a diplomások aránya.

Általánosságban azt lehet mondani, hogy a foglalkoztatottak és a lakosság pozitívan vélekedik a foglalkoztatókról.

VÁLLALKOZÁSOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Vállalkozás	Jellemző termék	Érdekeltség (helyi/nem helyi)	Foglalkoztatottak száma	Működés sikeressége
Gumiművek PHOENIX Hungária Kft.	autóipari gumialkatrészek	német tulajdonú vállalat	687	Tartós foglalkoztatás, biztos piacok, folyamatos fejlesztések
ASS Berendezési Rendszerek Bt.	Fa és fémbútorok, stadionszékek	német tulajdonú vállalat	350	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás
VGM MAGÉP Gépgyártó Kft.	mezőgazdasági utánfutók, zöldségbetakarító, takarmánykiosztó gépek, hegesztett acélszerkezetek, alkatrészek	holland- magyar vegyesvállalat	180	Stabil és kiszámítható piac, nyereséges működés
Kossuth Tsz	Agrártermékek, mezőgazdasági szolgáltatás	Helyi	160	Fejlesztések a technológia terén, erősödő pozíció a fokozott versenyhelyzetben
Sole Hungária Rt.	Fő profil a makói üzemben a sajtgyártás és különböző tejipari termékek.	Olasz- magyar vegyesvállalat	115	A SOLE „tejipari nagyhatalmat” tekintve a stratégiát az anyacég határozza meg. A cég helyzete stabil
FÉMKER Fémipari Termelő és Kereskedelmi Kft.	egészségügyi és lakossági fémbútorok, irodabútorok	amerikai-magyar vegyes vállalat	90	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás
THERMO-FÉG Fűtéstechnikai Készülékgyártó Kft.	fűtéstechnikai készülékek	Helyi	60	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás

Hagyma Kft.	leveszöldségek és vöröshagyma szárítása, csomagolása	Mezőker, Szeged	47	Fejlesztések a technológia terén, erősödő pozíció a fokozott versenyhelyzetben
AGROMAG Kft.	vetőmag-termelés,-feldolgozás, kereskedelem, finanszírozásos árunövény termeltetés, malomipari tevékenység	Helyi	45	Stabil és kiszámítható piac, nyereséges működés
SZEMA Makó Téglagyártó Kft.	égetett kerámia falazó anyagok, építőanyagok	Helyi	40	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás
Csanád Bútor Kft.	székek és étkezőasztalok	Helyi	37	Stabil és kiszámítható piac, nyereséges működés
MEDICOR MEDITŰ Sebészeti Varrótű Gyártó Kft.	Orvosi műszerek	német-magyar vegyes vállalat	30	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás
Benkő és Társai Kft.	Mezőgazdasági termékek, rózsa	Helyi	23	Stabil és kiszámítható piac, nyereséges működés
Zöldségcentrum Kft.	Zöldségtermelés, kereskedelem	Helyi	17	Fejlesztések a technológia terén, erősödő pozíció a fokozott versenyhelyzetben
Dancsi és Társa Kft.	mezőgazdasági termékek (hagyma, fokhagyma)	Helyi	23	Erős piaci pozíció, tartós foglalkoztatás
FERRUM Acélipari Gyártó, Forgácsoló, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	acélszerkezetek, híradástechnikai tornyok	Helyi	16	Tartós foglalkoztatás, biztos piacok, folyamatos fejlesztések

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Vállalkozás	Jellemző termék	Érdekeltség (helyi/nem helyi)	Foglalkoztatottak száma	Működés sikeressége
Mezőkovácsháza – Baromfifeldolgozó Rt.	Baromfifeldolgozás	N.A.	350 fő	Időszakos bezárásokkal küzd a Baromfifeldolgozó
Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok Rt.	Állattenyésztés	N.A.	700 fő	Legnagyobb foglalkoztató,
Battonyai Május 1. Rt.	Mezőgazdasági termelés, csomagolás, kiszerezés, szállítás	N.A.	150 fő	Stabilan működik
Új Alkotmány Mezőgazdasági Szövetkezet	Mezőgazdasági termelés	N.A.	100 fő	Időszakos jelleggel működik
Mezőhegyes Fémipari Kft.	Fémipari tömegtermékek gyártása	N.A.	55 fő	Stabilan működik
Nagybánhegyesi Nutricia Tejüzem	Tejtermelés, feldolgozás	N.A.	100 fő	Stabilan működik
Mezőkovácsházi Termelőszövetkezet	Búza, árpa, kukorica termesztés	N.A.	100 fő	Stabilan működik

VÁLLAKOZÁSFEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK

Vállalkozásfejlesztési eszközök	Mozdítható belső erőforrások	Mozdítható külső erőforrások	Eddig megtett lépések
Információ	Szakmai háttér	Személyes kapcsolat	Személye találkozások
Vállalkozói adatbázis	Szakmai háttér	Informatikai háttér	Makói szinten már elkészült
Pályázati tanácsadás	Szakmai háttér	információ	pályázatok
Kapcsolattartása vállalkozói érdekképviselői szervekkel	kapcsolat	kapcsolat	partnerség
Ipari és szolgáltató park menedzselés	Szakmai háttér	kapcsolat	Működő ipari park és vállalkozási övezet
Kis és középvállalkozások globalizálása	Szervezési potenciál	Külföldi kapcsolat	Partnerségek létrehozása, találkozások megszervezése

A TÉRSÉG GAZDASÁGI ÉS MUNKAERŐPIACI HELYZETÉNEK SWOT-ANALÍZISE

Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
Jó természetföldrajzi és talajadottságok	Az elmúlt évek alatt történt fejlesztések, útépitések ellenére még viszonylag magas a zsáktelepülések, illetve a nem megfelelő elérhetőséggel rendelkező települések száma	Szabad munkaerő-kapacitás a kistérségben	A tradicionális struktúrára épülő, alacsony költséghatékonyságú működő élelmiszeripari cégek fokozatos felszámolása ellehetlenítheti az évek során kialakult beszállítói, termelői kört
A napfénygazdag éghajlat igen változatos növénytermesztést tesz lehetővé (zöldség- és gyümölcs, illetve vetőmagtermesztés)	Közlekedési peremhelyzet, amelyből adódóan nincs megfelelő gyorsforgalmi úthálózat és megfelelő sűrűségű főútvonal-hálózat, amely biztosítaná a térség jobb elérhetőségét	További gazdasági nyitás Románia irányába, a schengeni határból adódó lehetőségek közös kiaknázása, közös projektek megvalósítása (cross-border co-operation, CBC)	Ha a megyék és ezen belül a kistérségek nem erősítik az érdekérvényesítő képességét országos, regionális szinten, illetve nem pályázik még eredményesebben a megnyíló forrásokra, nem valósul meg a fejlesztési elképzelések terén az új lehetőségekre koncentráció szemlélet kialakítása, akkor jelentősen lemaradhat a „versenytársaihoz” képest
Jelentős termásvíz-bázis	Több ágazatban (pl. agrárgazdaság) nagy a tőkehiány, a külföldi befektetők hiányoznak	A birtokstruktúra átalakításával és a földrendezés megvalósításával eredményesen működő, a pályázati támogatások igénybevételére orientált mezőgazdasági beruházások jöhetnek létre	A civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok közti partnerség hiánya miatt egyes kistérséghez tartozó települések komoly fejlesztési lehetőségektől eshetnek el, növelve a fejlettebb területekhez képest a lemaradásukat

Nagyok az alternatív területhasználati lehetőségek	A kistérség agrárlakossága esetében a nagymértékű változásokat, új struktúra megvalósítását szorgalmazó elképzelések támogatásának hiánya	A térségben élő emberek lokálpatriotizmusa összekapcsolható a helyi kötődésre épülő fejlesztési elképzelésekkel	<ul style="list-style-type: none"> Nem megfelelő nemzetközi együttműködés, partnerség hiánya és hiányosan kiépített határmenti infrastruktúra esetén a potenciális lehetőségből veszélyforrássá is válhat a térség külső schengeni határ jellege
Jó az egyes speciális ágazok kiépítettségi foka és a gazdálkodási hagyományok révén adottak a feltételek a speciális termékek előállításához, pl. dinnye, fóliás zöldség	A partnerség nem elég erős a kistérséghez tartozó települések között, amelyből adódóan nem elég hatékony a kistérség érdekvédelem-érvényesítő képessége	A térségbeli Hungaricumok népszerűsítése hazai és nemzetközi viszonylatban jelentős többletbevételt eredményezhet	Elvándorlás, amely révén tovább csökken a népesség aránya
Megfelelő öntözési infrastrukturális adottságok vannak, amelyek kiváló alapot adnak az öntözésigényes gazdasági ágazatoknak	Nem elég hatékony a kistérségi és megyei szintű marketing és PR tevékenység	A jövőbeni fejlesztési elképzeléseit még hatékonyabban ötvöző marketing-stratégiára alapozva jelentősen javítható a térségben előállított termékek, szolgáltatások iránti kereslet	Az agrártermelés terén adott feltételek és a lehetőségek kiaknázása közti szakadék tovább növekedhet, amennyiben nem valósul meg mihamarabb a szemléletváltás és pályázatorientált fejlesztés a térségben
Fejlett élelmiszergazdaság, nagy kapacitással	Viszonylag erős piaci kiszolgáltatottság a mezőgazdaság terén	Az oktatási infrastruktúra fejlesztése nagymértékben növelheti a képzett humánerőforrás-potenciált	
Többféle méretű és formájú üzem megléte	A turisztikai lehetőségek nincsenek megfelelően kiaknázva	A falusi és kastélyturizmus, illetve a tanyai és lovasturizmus kínálja a lehetőségek kiaknázása uniós pályázati támogatással jelentős számú magyar és külföldi turistát hozhat, ugrásszerűen növelve a térség idegenforgalomból származó bevételeit	

Számos természeti érték (védett övezet, tájvédelmi körzet)	Viszonylag magas az elvándorló lakosság aránya, elsősorban a fiatal, képzett munkaerő tekintetében	A kedvező éghajlati adottságokat kiaknázásával különleges termékek előállítása hazai piacra és exportra (pl. méz, gyógynövények, biotermékek)	
Jelentős nemzetiségi lakosság és kulturális változatosság, kulturális sokszínűség	Alacsony az uniós ismeretekkel rendelkező vállalkozók aránya, a megyei szintű képzések is hiányosak	Az öntözési technológia fejlesztésével víztakarékosabb és hatékonyabb szántóföldi struktúra és gazdálkodás kialakítása	
2004. május 1-jétől az EU keleti határa	Alacsony az idegen nyelvet beszélők aránya	Több uniós támogatáshoz juthat a térség és a kistérség is a fejlettebb régióhoz képest, az elmaradottság megállítása érdekében	
	A magángazdaságok műszaki felszereltsége nem elég fejlett, illetve hiányosságok tapasztalhatók	A természeti adottságok és a természet megóvását szem előtt tartó kistérségi és megyei szemlélet révén könnyebb megvalósítani a környezetbarát infrastrukturális beruházásokat	
	Modern nagyvállalatok lassú betelepülése		

III. rész

A TÉRSÉG OKTATÁSI HELYZETE

MAKÓ KISTÉRSÉG

A kistérségben és hangsúlyosan Makó központban elég széles a közoktatási paletta. Vannak önkormányzati, egyházi és magán fenntartású intézmények egyaránt. Van a térségben művészeti iskola és zene iskola is, Makó központtal, amely önkormányzati fenntartású.

Az intézmények többsége kistérségi beiskoláztatású. Ez alól kivételt csak néhány kisebb falu általános iskolája jelent.

Az oktatás központja Makó. Az oktatás kiemelten fontos fejlesztési cél a makói Kistérségben, és ebben nagyfokú együttműködés figyelhető meg a térség települései között.

Az összefogás eredményeként 2004 szeptembertől indul be a szakszolgálat a kistérségben két területtel: a logopédia és gyógytestnevelés területével.

Nagyon fontos a térségben az oktatás területén a racionalizálás. Intézményfenntartó Társulások jöttek létre, ezeknek főleg tagintézményesített formáját vezetik be. Egyes résztvevők között már megszülettek a megállapodások, de vannak olyan együttműködések, amelyek csak 2005-től lépnek életbe.

Az általános iskolai képzése a térség szinten minden településén biztosított. Makón működik az Almási Utcai Általános Iskola, a Belvárosi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet, a Kertvárosi Általános Iskola, a Szikszai György Református Általános Iskola, a Szent István Egyházi Általános Iskola és Gimnázium, valamint a Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Gyermekotthon.

Amrózfalva és Csanádalberti közösen működteti az Általános Humán Központot. Apátfalván a közoktatási alapeladatokat a Dózsa György Oktatási és Közművelődési Intézmény látja el. Csanádpalota általános iskolája a Dér István Általános Iskola. Önálló oktatási intézménye van Ferencszállásnak is az Egyesített Oktatási, Nevelési, Kulturális, Egészségügyi Intézmény, Földeákon pedig a Dózsa György Általános Iskola működik. Királyhegyes önkormányzata tartja fenn a helyi Általános Iskola Művelődési Központot. Klárafalva is rendelkezik önálló általános iskolával, míg Kiszomboron a Dózsa György Általános Iskola üzemel. Magyarcsanádon az általános iskola az Általános Humán Központ Általános Iskola nevet viseli, Maroslelén pedig Általános Művelődési Központ, Általános Iskola néven üzemeltetnek oktatási intézményt. Végezetül Nagyér és Pitvaros is fenntart egy-egy általános iskolát az előbbi az Általános Művelődési Központot, míg az utóbbi a Petőfi Sándor Általános Iskola, Zeneiskola és Óvodát.

Középfokú oktatási intézményekkel csak Makó rendelkezik. Négy középfokú oktatási intézmény van a városban és ezek mindegyike foglalkozik általános és szakmai középfokú képzéssel egyaránt. Makó középiskolái tehát: Erdei Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola, Galamb József Szakképző Iskola, József Attila Gimnázium és Kollégium, Juhász Gyula Református Szakközépiskola és Gimnázium.

Fontos, hogy a középiskolai oktatás Makón magas színvonalú. Az oktatók több, mint 90%-a egyetemi végzettségű, és nagyon sok a szakvizsgázott pedagógusok száma, ami egy magasabb szintű képzés követelményeinek is meg tudna felelni.

Makón felsőfokú képzés nincs. Szeged közelsége miatt azonban erre igazából igény és törekvés sincs a térségben.

A felnőttképzési feladatokat szintén a makói központú Galamb József Szakképző Iskola látja el. Az intézmény kapcsolatban áll a Szent István Egyetemmel és igény esetén kihelyezett felsőfokú képzést is be tudnának indítani erre azonban egyelőre nincs igény a térségben.

Makó vonzása az általános iskolában is meglehetősen erős a kistérségben. Vannak bizonyos lehatároltságok. Szabad iskolaválasztás van, tehát a szülő bárhova viheti a gyermekét, az iskolának csak azt el biztosítania, hogy ha a saját településén élő gyermeket akár létszámon felül is be kell iskoláztatnia. Így tehát a legtöbb szülő és gyermeke számára szabad az út a makói általános iskolákba is.

Fejlesztési célok az oktatásban:

A térség fejlesztésének egyik stratégiai ágazata az oktatás. Az oktatás fejlesztésével Makó megőrizheti és növelheti térségi szerepét, a tanulók városhoz való érzelmi kötődését. A feladatok minőségi ellátását az önkormányzat 2000-2006 közötti időszakra vonatkozó Makó Város Közoktatási Feladat-ellátási Intézményhálózat-működtetési és Fejlesztési Terve biztosítja. Az oktatási intézmények tárgyi feltételeinek szinten tartása és bővítése érdekében saját erőből és pályázati forrásokból növelni kell az ide irányuló befektetéseket.

- A mérsékelt csökkenő születési arány figyelembevételével az óvodai csoportok, iskolai osztályok létszámát a közoktatási törvényben meghatározott maximumról az átlag létszám irányába kell közelíteni.
- Az Európai Unióhoz való csatlakozás oktatásfejlesztési programja szempontjából továbbra is fontos az idegen nyelv, és a számítástechnika oktatása, határfokának növelése, az Internet hozzáférés biztosítása.
- Valamennyi intézmény kiemelten kell, hogy kezelje a roma fiatalok nevelését, oktatását, képzését, integrálását.
- A már működő ifjúsági szervezeteket, illetve diákönkormányzatot továbbra is aktívan be kell vonni a térség életébe.
- Fokozottan kell figyelni az egészségnevelésre és a drogprevencióra.
- A gyermekvédelmi felelősi munkakör betöltésekor arra kell törekedni, hogy szakirányú végzettségű alkalmazott lássa el ezt a feladatot.
- A pedagógusok munkájának értékelését és elismerését továbbra is folytatni kell.

Óvodai nevelés:

- Fel kell mérni az állandó félnapos szolgáltatást igénybe vevő gyermekek számát és szorgalmazni bevonásukat a rendszerbe.
- A diétás étkeztetés hatékonyabbá tételével törekedni kell arra, hogy minél több ételallergiás gyermek kapcsolódjon be az egész napos, teljes értékű szolgáltatásba.
- Folytatni kell e korosztály időben történő megelőző fejlettségvizsgáló szűrését és meg kell oldani helyben problémájuk kezelését.
- Szorgalmazni kell, hogy a pedagógus továbbképzés keretein belül jussanak hozzá az óvónők olyan ismeretekhez, amelyek segítik a problémás, az enyhén sérült gyermekek prevencióját és rehabilitációját.
- Folytatni kell az óvodai és iskolai nevelés közötti kapcsolat további erősítését.

Általános iskolák

- Nagyobb hangsúlyt kell fektetni az alsó tagozaton folyó munkára, hiszen itt sajátítják el a tanulók az alapvető ismereteket, készségeket, melyek a későbbiekben az önálló tanulást, valamint a társadalmi beilleszkedés képességét meghatározzák.
- Minél több gyermeket kell bevonni az iskolaotthonos, napközis, tanulószobai ellátásba.
- A magatartási és tanulási nehézségekkel küzdő tanulók felzárkóztató, fejlesztő programját támogatni szükséges.
- Ki kell dolgozni egy egységes városi, kistérségi tantárgyi oktatási koncepciót és követelményrendszert, az iskolák közötti átjárhatóság céljából.
- A testnevelés fontos alapozó szerepet töltsön be, a sportágak széles skálájával ismertesse meg a diákokat. Hangsúlyt kell fektetni az iskolai sportversenyekre.
- Továbbra is folytatni kell a Nemzeti Atlétikai Program népszerűsítését.
- A városban működő utánpótlás egyesületek és az iskolák kapcsolatát szorosabbá kell tenni.
- Támogatni kell a városi szintű szakmai pedagógiai műhelyek működését.

Középiskolák

- A gimnáziumi képzést folytató intézményeknek magas szintű oktatással törekedniük kell a város és vonzáskörzetében élő tehetséges tanulók itt tartására.
- Továbbra is kiemelten kell kezelni a tehetséggondozást a középfokú intézményekben.
- Különböző megyei, országos versenyeken, vetélkedőkön, rendezvényeken elért eredmények alapot adhatnak, hogy városunk iskolái is kezdeményezői legyenek hasonló programoknak.
- A szakképzések profilját folyamatosan igazítani kell a munkaerő-piaci igényekhez.
- Törekedniük kell az intézményeknek arra, hogy igény alakuljon ki tanulóikban a nyelvek elsajátítására, a nyelvvizsga megszerzésére.
- A világbanki képzésben résztvevő intézmények pedagógusainak tapasztalatai épüljenek be a helyi továbbképzési rendszerbe.
- Makó Város Önkormányzata a város további fejleszthetősége és a középiskolák jobb finanszírozása érdekében felelősséggel megfontolja a középfokú és szakképző intézményeinek megyei működtetésre történő átadását.

1.4. Kollégiumok

- Kihasználságát, turisztikai célú üzemeltetését a jelentkező igényekhez kell igazítani, az épületek ide vonatkozó pályázatok függvényében történő fejlesztését el kell végezni, figyelemmel az Erdei Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola Kollégiumának címzett állami támogatással történő rekonstrukciójára és bővítésére, valamint kapacitására (férőhely).
- A kollégiumokban élők számára vonzó „otthont” kell kialakítani.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Mezőkovácsháza kistérségben 16 általános iskola és 3 középiskola működik. Az óvodák száma 26, ahol 135 fő foglalkozik pedagógus munkakörben, nem pedagógus munkakörben pedig 90 fő. Az óvodai csoportok száma 66, gyermekszám 1459 fő. Az óvodákra fordított összes kiadás éves szinten 744 millió forint, ebből a pedagógus munkakörben foglalkoztatottakra fordított személyi kiadás 387 millió forint, a dologi kiadás a 26 óvodára 51 millió forint. Általános iskolák kiadásai összesen 1,5 milliárd forint, ebből 222 millió dologi kiadás, és közel 700 millió forint a személyi kiadás a pedagógus és nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottakra együttesen.

Az általános iskolák közül Kisdombegyház közös fenntartású Dombegyházzal, Magyardombegyház pedig Dombegyházon működő társulás.

A kistérséghez tartozó 3 városban Battonyán, Mezőhegyesen és Mezőkovácsházán található középiskola, ebből 2 helyen, Battonyán és Mezőhegyesen található szakiskolai és speciális szakiskolai feladatellátási hely, kollégium mindhárom középiskolához tartozik. Battonyán 4 osztályterem, Mezőhegyesen és Mezőkovácsházán 12-12 működik, Battonyán 18 a pedagógus létszám 219 tanulóra, ebből 59 kilencedik évfolyamos, 81 fő pedig más településről bejáró. Mezőhegyesen a 329 tanulóra 15 pedagógus jut, 109 fő a kilencedik évfolyamon tanulók száma, 249 gyermek más településről bejáró. Mezőkovácsházán a 12 működő osztályterem 356 gyermek oktatását biztosítja 28 pedagógussal. A tanulók közül 63 fő kilencedik évfolyamos, 178 fő a más településről bejáró gyermekek száma.

Battonyán található csak 1 múzeum, a múzeumi látogatók száma 514 fő. Mozi csak Mezőhegyesen működik, előadások száma 96. A települési könyvtár mindhárom városban megtalálható, Battonyán és Mezőkovácsházán több mint 45 ezer könyv található a könyvtárban, Mezőhegyesen kb. 22 ezer.

A kistérség valamennyi óvodájában folyamatosan történnek kisebb-nagyobb fejlesztések, fokozatosan bővül a tárgyi felszereltség. Az általános iskolák többségében hiányzik a számítástechnika és technika szaktanterem, kicsi a tornaterem, illetve a sportudvarok gyengén felszereltek. Mezőkovácsházán felső tagozatos tanulók számára idegen nyelvi oktatás biztosított. A tanórákon kívül számos foglalkozás, szakkör, sportkör, hitoktatás, társastánc, színjátszás, iskola-újság szervezés biztosított. Mezőkovácsházán speciális általános iskolai tagozat is működik, ahol az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók egyéni és kiscsoportos formában kapják meg az életkoruknak és képességeiknek megfelelő képzést. Az iskolákban félállású ifjúságvédelmi felelőst foglalkoztatnak.

Mezőkovácsházán az 1999-ben újraindult nevelési tanácsadó 13 település részére nyújt pedagógiai szakszolgálatot. A Mezőkovácsházán található Hunyadi János Gimnáziumba 25 településről járnak diákok, a nevelőtestület átlag életkora 38 év. A gimnáziumi képzésnek kettős a célja, egyrészt az érettségi mellett olyan ismeretekhez juttatni a tanulókat, amelyek megkönnyítik a munkába állást. Így például biztosított a számítástechnikai képzés, a gépírásoktatás, vállalozási ismeretek, személyiségfejlesztő tréningek. Másrészt pedagógiai célként fogalmazódik meg, hogy a tanulók minél magasabb szinten felkészüljenek a felsőfokú tanulmányaikra. A felvételre való felkészülés a 11-12. Évfolyam elméleti fakultációin történik, angol, német nyelvből és biológiából. Az iskola a Soros Alapítvány támogatásából informatikai és könyvtárfejlesztést hajtott végre, az Internet bevezetésével és egy számítástechnikai olvasóterem kialakításával informatikai szigetet alakítottak ki. Az iskola saját alapítványt működtet, mely a szociálisan rászoruló tanulók megsegítését célozza. Mezőkovácsházán a képzési profil 1996-ban OKJ-s képzéssel is kiegészült, a szakképzések informatikai, jogi, gazdasági és idegen nyelvismereteket nyújtanak.

A TÉRSÉG OKTATÁSI EGYSÉGEI

ÁLTALÁNOS ISKOLÁK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Oktatási intézmény neve	Alapításának éve	Szakterületei	Egy évfolyamon végzettek száma	Szakterületek szerinti %-os megoszlás
Almási Utcai Általános Iskola	1927	- Alapfokú oktatás		
Belvárosi Általános Iskola, Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet.	1820	- Alapfokú oktatás; - Alapfokú művészeti oktatás		
Kertvárosi Általános Iskola	1910	- Alapfokú oktatás		
Szikszai György Református Általános Iskola				
Szent István Egyházi Általános Iskola és Gimnázium				
Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Gyermekotthon				

Általános Humán Központ (Ambrózfalva-Csanádalberti)		- Alapfokú oktatás		
Dózsa György Oktatási és Közművelődési Intézmény (Apátfalva)	2000	- Alapfokú oktatás		
Dér István Általános Iskola (Csanádpalota)		- Alapfokú oktatás		
Egyesített Oktatási, Nevelési, Kulturális, Egészségügyi Intézmény (Ferencszállás)		- Alapfokú oktatás		
Dózsa György Általános Iskola (Földeák)		- Alapfokú oktatás		
Általános Iskola Művelődési Központ Általános Iskola (Királyhegyes)	1986	- Alapfokú oktatás		
Dózsa György Általános Iskola (Kiszombor)		- Alapfokú oktatás		
Általános Iskola Klárafalva		- Alapfokú oktatás		
Általános Humán Központ Általános Iskola (Magyarcsanád)		- Alapfokú oktatás		
Általános Művelődési Központ, Általános Iskola (Maroslele)		- Alapfokú oktatás		
Általános Művelődési Központ (Nagyér)		- Alapfokú oktatás		
Petőfi Sándor Általános Iskola, Zeneiskola és Óvoda (Pitvaros)		- Alapfokú oktatás		

KÖZÉPISKOLÁK

Oktatási intézmény neve	Alapításának éve	Szakterületei	Egy évfolyamon végzettek száma	Szakterületek szerinti %-os megoszlás
Erdei Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola	1923	- Általános középfokú oktatás; - Szakmai középfokú oktatás		
Galamb József Szakképző Iskola	1948	- Általános középfokú oktatás; - Szakmai középfokú oktatás		
József Attila Gimnázium és Kollégium	1895	- Általános középfokú oktatás; - Szakmai középfokú oktatás		
Juhász Gyula Református Szakközépiskola és Gimnázium	1965	- Általános középfokú oktatás; - Szakmai középfokú oktatás		

FELNŐTTKÉPZŐ INTÉZMÉNYEK

Intézmény neve	Alapításának éve	Szakterületei	Egy évfolyamon végzettek száma	Szakterületek szerinti %-os megoszlás
Galamb József Szakképző Iskola	1948			

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

ÁLTALÁNOS ISKOLÁK

Oktatási intézmény neve	Alapításának éve	Szakterületei	Egy évfolyamon végzettek száma	Szakterületek szerinti %-os megoszlás
Battonyai Ált.Isk.	1891	-	699	-
Mezőhegyes Ált.Isk.	1870	-	544	-
ÁMK Mezőkovácsháza Ált.Isk.	1862	-	658	-
Almáskamarás Ált.Isk.	1992	-	107	-
Dombegyháza Ált.Isk.	1895	-	322	-
Dombiratos Ált. Műv. Kp. Ált.Isk.	1956	-	51	-
Kaszaper Ált.Isk.	1960-as évek	1997-től művészeti oktatás	218	-
Kevermes Ált.Isk.	1928	-	258	-
Kunágota Ált.Isk.	1950-as évek	-	294	-
Magyarbánhegyes Kossuth Lajos Ált.Isk., Speciális Szakiskola és Diákotthon	1950-es évek	Bőrtárgy készítő, cipőjavító (speciális iskolában)	324	-
Medgyesbodzás Ált. Isk.	1960-as évek	-	97	-
Medgyesegyháza Ált.Isk. és Óvoda	1875	-	320	-
Nagybánhegyes Ált. Isk.	1904	-	114	-
Nagykamrás Ált. Isk.	1901	-	119	-

Pusztaszlaka Alapfokú Oktatási Intézmény	1962	-	41	-
Végegyháza Ált.Isk.	1960-as évek	Számítástechnika, idegen nyelv	169	-

KÖZÉPISKOLÁK

Oktatási intézmény neve	Alapításának éve	Szakterületei	Egy évfolyamon végzettek száma	Szakterületek szerinti %-os megoszlás
Battonya Mikes Kelemen Gimnázium és Szakközépiskola	1947	Gazdasági és szolgáltatási terület, határrendészet, elektronika, műszaki terület ügyvitel, angol-német specializáció	219	Kb. 20% területenként
Mezőhegyes Szakképző Intézet	1920-as évek	Esztergályos, géplakatos, hegesztő, női ruhakészítő, mg. gépész, növénytermesztő, gépész, patkókovács	329	Kb.10-15% területenként
Mezőkovácsháza Hunyadi János Gimnázium	1952	Angol, német nyelv és számítástechnika	356	Kb.50%

A TÉRSÉG LAKOSSÁGÁNAK ISKOLÁZOTTSÁGA

MAKÓ KISTÉRSÉG

A térség lakosságának motivációja nagyon erős a gyermekek taníttatását illetően. A lakosság többsége úgy gondolja, hogy erős az összefüggés az alacsony iskolázottság és a munkanélküliség között, ezért a többség a gyermekét igyekszik taníttatni.

Az adatok is azt mutatják, hogy az igényszint igen magas a térségben. A 2004-es beiskolázásnál is 90% felett volt a középiskolai irányultság aránya. A szakképzést csak kevesen választják és inkább a szakközépiskolai képzést preferálják. Ez azért is fontos, mert később a munkaerőpiacon úgy tűnik, hogy a szakközépiskolai végzettségűek a sikeresebbek, ők állják meg jobban a helyüket a szakmában is.

Fontos még a későbbi munka-erőpiaci pozíciók szempontjából, hogy a térségben nagyon nagy az érdeklődés az informatikai képzések iránt. És ebben nagyon előremutató kezdeményezések is vannak a térségben, az egyik iskolában, ahol informatikai képzés folyik nemcsak a gyerekeknek, hanem a szülőknek is tartanak tanfolyamot, hogy a szülők tudjanak segíteni a tanulásban a gyerekeknek.

A motiváció igazából csak a nagyon alacsony iskolázottságú főleg roma lakosság körében hiányzik. Ők kevésbé kívánják a gyermekeiket iskoláztatni.

A gondot a térség munka-erőpiaci és iskolázottsági helyzetét tekintve az jelenti, hogy az igazán képzett munkaerő a térségben nem tud elhelyezkedni, ezért nagyon sokan elköltöznek Szegedre, vagy még távolabb.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A diplomások elhelyezkedési lehetőségei és esélyei nagyon rosszak, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők jellemzően nem térnek vissza a kistérségbe munkavállalás céljából, iskolai végzettségüknek, szakirányuknak megfelelően nem találnak munkalehetőséget. Az interjúkban elhangzottak alapján elmondható, hogy Mezőkovácsháza kistérségben nincsen lehetőség az elhelyezkedésre, jelenleg nincsen olyan foglalkoztató, amelyik diplomás munkaerőre vár, nincsen betöltetlen munkahely.

A pályakezdő diplomások és a szellemi foglalkozásúak főképpen az önkormányzatokat, vagy azok intézményeit keresi fel álláslehetőség reményében, bár itt is korlátozottak a lehetőségek. Bővítésre nincs forrás, az eddig adódott lehetőségeket kihasználták.

A kérdezettek úgy vélik, hogy a felsőoktatásban végzett fiatalok részéről van az igény a kistérségben való munkavállalásra. Lehetőség hiányában ezek a fiatalok általában a megyeszékhelyen, vagy megyén kívül helyezkednek el, amiben Budapest vonzása meghatározó.

A kistérséghez tartozó 3 városokon kívüli településeken a lehetőségek még inkább korlátozottak

A TÉRSÉG LAKOSSÁGA SZÁMÁRA ELÉRHETŐ KÉPZÉSI LEHETŐSÉGEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

A képzési lehetőségek többnyire Makó központúak.

Erősségek:

Az alapoktatás feltételei minden faluban biztosítottak, de a művészeti oktatás és szakszolgálat feladatait makói központtal és utazó pedagógusokkal tudja csak a térség megoldani.

Középfokú oktatás és szakoktatás csak Makón van, itt oldják meg a térség középfokú oktatási feladatait.

Van önkormányzati és egyházi fenntartású szakoktatási intézmény egyaránt. A református egyházhoz tartozik az egészségügyi és református szakközépiskola például. Az önkormányzat fenntartásában működik az Erdei Ferenc közgazdasági szakiskola, illetve a többféle szakmát az informatikától a szobafestő-mázolóig is oktató szakiskola. Fontos jellemző itt, hogy nemcsak teljes létszámú, hanem 5-10 fős képzések is indulnak, és ez azért fontos, mert a munkaerőpiac követelményeinek így tudnak leginkább megfelelni ezek az intézmények.

Felsőfokú oktatás nincs a térségben, de a térség Szeged közelsége miatt nagyon jó helyzetben van a felsőfokú oktatás területén. A térség nem is tervezi, hogy önálló felsőfokú képzést hozzon létre. Az igényeknek megfelelően azonban kihelyezett képzésekre sor kerülhetne. A térségben azonban egyelőre nincs erre igény. Bármilyen képzést képesek lennének a térség és főleg Makó oktatási intézményei beindítani, azonban legtöbbször nem a kapacitással, hanem a lakossági igényekkel van gond. A középiskolák nyitottak az újításokra.

Fontos, hogy a középiskolai oktatás Makón magas színvonalú. Az oktatók több, mint 90%-a egyetemi végzettségű, és nagyon sok a szakvizsgázott pedagógusok száma, ami egy magasabb szintű képzés követelményeinek is meg tudna felelni.

Gyengeségek:

A képzési lehetőségek gyengeségei is Makó centrális helyzetéből adódnak. A falvakban a csökkenő gyermeklétszám miatt egyre romlik az oktatás színvonala. Nagyon sok szülő hordja el a gyermekét makói általános iskolákba, így a versenyt a falusi iskoláknak nagyon nehéz tartani. A falvakban az oktatás tárgyi feltételei is kívánni valót hagynak maguk után. A testnevelési óraszám is csökkent, ezáltal mozgásszegény környezet alakult ki, mely a teljesítmény rovására megy. A falusi iskolákban csak a gyengébb képzettségű gyermekek maradnak. A falusi iskola sok gyermek számára hátrányt jelent a későbbi iskolai pályafutás során.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérség képzési lehetőségei alap és közép szinten biztosítottak.

Erősségek

Az alacsonyfokú iskoláztatás minden település lakója számára biztosított. Mind a 18 település rendelkezik általános iskolával, többségük nagy múltra tekint vissza.

Középfokú oktatás a térség 3 városban található. Ez Makó kistérséghez képest egyenlőbb oktatási feltételeket teremt, egyetlen város sem tudja centralizálni az oktatást.

Gyengeségek

Felsőfokú képzés és felnőttképzés sincs a kistérségben. Felsőfokú képzést adó intézmények legközelebb a megyeszékhelyen Békéscsabán találhatóak. Ám Makó kistérséghez képest hátrányt jelent, hogy Békéscsaba nem egyetemváros, így legközelebb egyetemet a kistérség tanulni vágyó fiataljai Szegeden találhatnak. A helyzetet némileg javítja, hogy Békéscsabáról

jó közlekedés biztosított Budapestre, így sokan budapesti felsőfokú iskolákban tanulnak tovább.

A TÉRSÉG LAKOSSÁGA SZÁMÁRA ELÉRHETŐ KÉPZÉSI LEHETŐSÉGEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Lehetőségek	Erősségei	Érintett társadalmi csoport	Kihasználtsága a térségben
Alapfokú iskolai képzés	Emelt szintű képzési lehetőségek Makón	Teljes lakosság	jó
Szakiskolai főleg szakközépiskolai képzés	Flexibilis, a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő profil	Teljes lakosság	jó
Speciális, pl. informatikai képzések	Igényekhez illeszkedő	Teljes lakosság	jó
Felsőfokú képzés	Kihelyezett szakok	Teljes lakosság	rossz

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Lehetőségek	Erősségei	Érintett társadalmi csoport	Kihasználtsága a térségben
Alapfokú iskolai képzés	Emelt szintű képzési lehetőségek a térségi városokban	Teljes lakosság	jó
Szakiskolai főleg	3 városban is működik	Teljes lakosság	jó
Gimnáziumi képzés	3 városban is működik	Teljes lakosság	jó

TÉRSÉG ÖSSZESEN

Lehetőségek	Gyengeségei	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út
-------------	-------------	-----------------------------	--------------

Alapfokú képzés	Falvakban romló színvonal	Falvak lakossága	?
Középfokú képzés	Csak a városokban	Teljes lakosság	nincs
szakképzés	Csak a városokban	Teljes lakosság	Kihelyezett képzések

IV. rész

A TÉRSÉG LAKOSSÁGÁNAK EGÉSZSÉGÜGYI HELYZETE

Az elmúlt néhány év társadalmi átalakulása, a piacgazdaság kiépítése, az állami gondoskodás, az állami újraelosztás szűkülése lényegesen átformálta a családok, az egyének életszínvonalát, illetve az ezeket meghatározó tényezőket. A társadalomban a Maroshát térségében is tapasztalhatóak azok a folyamatok, amelyek eredményeként az egyes társadalmi csoportok között érezhető különbségek keletkeznek a jóléti viszonyokat tekintve. Ezek a folyamatok bizonyos szegregációt is okoznak. A térségben jelentős mértékben romlottak a foglalkozási, jövedelmi, amely a lakosság öregedésével és megbetegedésével párosul.

A munkanélküliséggel kapcsolatos gondok az egész térségben együtt járnak a térség lakosságának egészségügyi állapotának romlásával. A hozamosabb munkanélküli egészségügyileg is leépül, mely növeli az egészségügyi szolgáltatások költségét, akadályozza a további munkavállalást, csökkenti a vásárlóerőt és az életszínvonalat.

Az életszínvonal romlása, a tartalékok felélése miatt állandó a frusztráció a családi klímában. A munkanélküliség előidézzi, hogy a családok egyre kevésbé tudnak gondoskodni a gyermekekről, a gyermekek körében a rendszerváltás óta folyamatosan nőtt az alultápláltak aránya.

A térségben magas a krónikus betegek száma, akiknek az ápolása szélesebb szociális hálót igényelne.

Az egészségügyi problémák növekedésével a szakellátás egyre kevésbé tudja ellátni feladatait. A házi orvosok leterheltek.

A falvak előregedése tovább rontja a térség egészségügyi helyzetét.

MAKÓ KISTÉRSÉG

Az egészségügyi alapellátás a kistérségi települések többségében biztosított: gyermekorvos, házi orvos, védőnő, fogorvos minden településen van, csak a kisebb települések ketten-hárman esetleg egy közös orvossal rendelkeznek.

A térség egészségügyi központja is Makó. Makón 12 felnőtt, 5 gyermekorvos és 9 fogorvos dolgozik az alapellátásban. Kórház csak Makón van, a kórházi ágyak száma 305, és 9 osztály működik. A makói Dr. Diószilágyi Sámuel kórház két telephelyen működik. A belgyógyászati osztály 70 ágyon szolgálja Makó város és környéke 14 éven felüli lakosságának ellátását. Belgyógyászati rehabilitációs ágynonkon elsősorban utókezelést folytatnak azoknál a betegeknél, akiknél akut beavatkozásra nincs szükség, de kórházi megfigyelésük biztonságot jelent. Ágykihasználtságunk 90 % feletti. Az osztályon belgyógyászati szakrendelést is működik. A 20 ágyas Csecsemő és gyermekosztályon az általános gyermekgyógyászati és újszülött ellátás mellett feladat még Makó város vonzáskörzetének gyermekkorú lakossága ellátása MSZSZ keretén belül, valamint részt vesz a kórház az alapellátás ügyeletében. Az osztályon lehetőség van a gyermek szülővel közös elhelyezésére is. A gyermekek számára a kórházi kezelést elviselhetőbbé téve játszósobát alakítottak ki és délutánonként óvónő is foglalkozik kis betegeinkkel. A 20 ágyas Fül - orr - gégeészeti osztályon és az ambulancián egyre gyakrabban végeznek endoscopos beavatkozást, főleg az arcüregi és orrüregi műtétek és diagnosztika területén. Gyakoribbá vált az egynapos sebészet keretén belül végzett műtét is, így a betegeket rövidebb idő alatt bocsáthatják haza. A szűrővizsgálatok nagy száma miatt az ambuláns várakozási idő viszont kissé megnyúlt. A gyermekek várakozási idejét megpróbálják csökkenteni, ennek elérése céljából gyakran hívják vissza kontroll vizsgálatra a gyermekeket időpont egyeztetés alapján. Az Aneszteziológiai és intenzív terápiás osztály profilja kettős. Egyrészt a kórház műtéti érzéstelenítését, másrészt a súlyos betegek ellátását végzi. Az intenzív osztályon 5 ágyon fogadnak betegeket. Az osztályon aneszteziológiai ambulancia működik, melynek feladata a műtetre várók vizsgálatainak irányítása, illetve szükség esetén a betegek aneszteziológiai szempontból történő előkészítése a zavartalan műtéti érzéstelenítésre. A Neurológia önálló osztályként 1995.december 01.óta működik a makói kórházban 30 ágyal, akkor vált külön az ideg és elme osztály. A betegek jelentős része stroke-beteg. Ezek a betegek gyakran súlyos állapotúak, magatehetetlenek, ágyhoz kötöttek. Az osztályon igen jól felszerelt fizioterápiás részleg működik, kiválóan képzett asszisztenssel. A Pszichiátriai osztály ellátja a szakmai és területi illetékesség szerint hozzátartozó betegeket. Ez Makó és vonzáskörzete ill. Hódmezővásárhely város egy részének, valamint közigazgatásilag Hódmezővásárhelyhez tartozó Mártély, Mindszent, Székkutas és Kútvölgy települések ellátását jelenti - ez kb. 70 ezer lakos. Az osztály ágyainak száma 60, ebből 36 ágy az akut, 24 pedig krónikus - rehabilitációs ágy. Az akut részleg ágykihasználtsága a normatív ápolási napok keretein belül meghaladja a 90 %-ot, a krónikus részlegé a 100 %-ot. A betegek jelentős része szorongásos, ill. depresszív spektrum - betegségecsoportba tartozott ill. geriátriai, pszichotikus, addiktológiai betegek voltak. Az orvosok közül többen pszichoterápiás jártassággal is rendelkeznek. A 40 ágyas Sebészeti osztályon olyan szolgáltatások indultak, melyet előzőekben nem végeztek és a térségben egyedülállóknak tekinthetők, ezen profilokkal magas színvonalú az ellátás. Ambulansan (Ambulanciánkon) az aranyér ligációs megoldása történik. Az endoscopos műtétek rutinszerűen történnek. Nagy számban végeznek a laparoscopos cholecystectomiákat, acut cholecystectomiákat is laparoscopos úton oldják meg, mely ennyire rutinszerűen a környéken nem történik. Az appendectomiáknak - beleértve acut appendicitist, infiltratumot is - 70 %-át laparoscopos úton oldják meg, melyről elmondható, hogy hasonlóképpen nemcsak a térségben, de az országban is ilyen módon nem végzik. Öt alkalommal oldottak meg gyomorperforaiot laparoscopos úton, melyet az országban csak Székesfehérvárott és Győrben végzik hasonló módon, megfelelő indikációval. Az appendectomia laparoscopos úton végzése

a költséghatékonyságot is figyelembe véve lényegesen kedvezőbb, mint hagyományos módon (felhasznált anyag, ápolási nap, stb.). Rutinszerűen végeznek a diagnosticus laparoscopiát, acut has esetében is, így több alkalommal a diagnosis tisztázható volt és a felesleges explorációt elkerülhették. Az osztályon eddig nem végzett vastagbél (rectum) resectios műtét gépi anastomosissal nagyobb számban történik, mint hasonló kisebb kórházakban. Kiemelkedően magas számban végeznek az emlő jó- és rosszindulatú daganatának műtéteit. Az Urológiai részleg a sebészeti osztályon belül működik.

A Szemészeti osztály 20 ágygal működik, az országos átlagnak megfelelő mutatókkal. Makó város és vonzáskörzetének polgárait látják el, de vannak betegek az ország minden részéből és a két szomszédos országból is. Fő profil a szürkehályog műtéti megoldása, 1993 óta hátsócsarnoklencse beültetésével történik, ami a szakmai követelményeknek megfelelő. Az osztályunk a megyében - a Szemészeti Klinika után - másodikként kezdte meg a műlencse beültetést. A lencse megtervezése, dioptriájának kiszámítása ultrahangos biometriával történik. A műtétekhez igen finoman kidolgozott, drága kézműszerek szükségesek, amelyek tisztításához ultrahangos műszermosót szereztek be. Az utóbbi két műszert adományok segítségével sikerült megvásárolniuk. Várhatóan óriási előrelépést fog jelenteni a betegellátás színvonalában a rövidesen beszerzésre kerülő új szemészeti operáló mikroszkóp. Szeretnék bevezetni az egynapos cataracta műtéti megoldást, ami a phako technikát jelenti. Az utóbbi időben a szemészeti műtétek száma folyamatosan emelkedik. A szürkehályog műtéten kívül több más beavatkozást is végeznek, mint pl. glaucomaellenes, szemkörüli plasztikai, elülső segment helyreállító, valamint kisműtéteket. Végezetül a 30 ágyas Szülészeti osztályon kettő szülőszoba működik. Az egyikben lehetőség van az együtt szülésre, igyekeznek egyre családiasabb légkört teremteni. Babás szobát is működtetnek, ahol az ápolónők tanácsai mellett az édesanyák látják el saját újszülött gyermeküket. A Nőgyógyászati osztályon terheseket, műtétes betegeket, illetve terhesség megszakításra érkezőket ápolnak elsősorban. Végeznek rákszűrő vizsgálatokat, valamint klimax ambulanciát működtetnek.

A legnagyobb gondot az jelenti a térségben, hogy még most is vannak olyan háziorvosi körzetek, amelyek pillanatnyilag ellátatlanok, illetve helyettesítő orvossal vannak csak ellátva. Nagyon nehéz orvost találni, bármilyen kedvező feltételeket is próbálnak nyújtani a települések. A helyzetet súlyosbítja, hogy ma már a háziorvos nem közalkalmazott. A lakosságszám túl alacsony és ezért ebből vállalkozóként nem tud megélni az orvos. Mivel az önkormányzatnak csak annyi pénze van amit az egészségbiztosítás nyújt, ebből pedig plusz forrást nem tud nyújtani a háziorvos számára.

Mindezek hatására, így azok az ellátási területek, amelyek ma is a közalkalmazotti szférában működnek jobban működnek. Ilyen például a védőnői szolgálat.

A szociális ellátásra az a jellemző és főleg a kistélepüléseken, hogy mindenki igyekszik a kötelező feladatait valamilyen formában biztosítani, de ezek nagyon alapszintű dolgok, és vannak olyan települések is ahol a szociális ellátás nagyon hiányos. A családsegítő nagyon nehéz helyzetben van. Nehézséget jelent például a települések közötti távolságokból adódó megközelíthetőség, amely autóbusszal vagy személygépkocsival oldható meg. Sokszor még a településen belüli közlekedés is nehézkes (pl. Pítvaros), mert még kerékpár sem áll a családsegítő rendelkezésére. A családsegítők működési területén nagyon sok gyermek él valamilyen okból nehéz helyzetben, veszélyeztetett környezetben. Az okok között nemcsak az anyagi, hanem a környezeti, egészségügyi vagy a szülő magatartásából adódó veszélyeztető tényezők a leg súlyosabbak. Az ilyen családból származó gyerekeknek nincs kitől megtanulniuk a helyes életvezetési módszereket. Szüleik sokszor a tiszta ruhát, a meleg otthon, a mindennapi betevő falatot sem biztosítják számukra.

A kistérségi települések többségében az iskolák különös gondot fordítanak a hátrányos helyzetű tanulókra. Ennek érdekében folyamatos felzárkóztatás, korrepetálás és

tehetséggondozás folyik. A települések többsége igyekszik figyelmet fordítani az idősök helyzetére és a cigány lakosság felzárkóztatására.

A települések helyzetéből adódóan a legtöbb alapellátás fejlettebb formában csak Makón érhető el. Szakellátást nyújtó rendelő 1, szakellátások²⁶, házi orvosi szolgálat 17, házi orvos 17, gyógyszerár 5, mentőállomás 1 található a kistérségben.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Mezőkovácsháza kistérségben kórház nincsen, az orosházi, gyulai és békéscsabai kórházak találhatóak a környéken. Utógondozó működik Mezőhegyesen 73 kórházi ágygal. Az elbocsátott betegek száma 2001-ben 354, ápolási nap 26. Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény Mezőhegyesen és Mezőkovácsházán található, összesen 208 a gondozotti létszám, a szakképzett gondozók száma 11 fő. Bölcsőde a kistérségben nem található.

Mezőkovácsházán négy házi orvosi, egy gyermekorvosi és két fogorvosi körzet gondoskodik a betegekről. Az orvosok 90%-a vállalkozó. Vállalkozói formában működik a két gyógyszerár is. Hétfvégén a házi orvosok látják el a központi orvosi ügyeletet egy központi épületben, hét közben saját rendelőikben készenléteznek. A védőnői szolgálat integrálódott a Szociális és Egészségügyi Intézményhez, ide tartozik még a 30 férőhelyes Idősök Klubja is. Új kezdeményezésként indult az Otthoni Szakápolási Szolgálat is. A városban működik egy megyei fenntartású elme szociális otthon és a nem állami fenntartásban működő Szent István Otthonház. Mezőkovácsházán az Országos Mentő Szolgálatnak helyi mentőállomása van esetkocsival és hozzá tartozó személyzettel. A szakorvosi rendelést Mezőkovácsházán egy Kft. látja el, valamint a Tüdőgondozó. Az ellátottak köre a volt mezőkovácsházi járás területén élők, ez a kör 35-40 ezer embert foglal magában. Biztosított belgyógyászati, ideggyógyászati, fül-orr-gégészeti, kardiológiai és nőgyógyászati szakrendelés. Működik laboratórium, ECHO labor, háromféle ultrahang, reumatológia és fizioterápia.

Battonyán az 1990-es évek elején 6 orvos dolgozott, volt aki sebészeti rendelőt, röntgen laboratóriumot és 12 ágyas magánkórházat működtetett. Az 1920-as, '30-as években 8 orvos gyógyított. Korábban egy 4 szobás járványkórház is működött, a szülőotthon 1970-ben szűnt meg. 1998-tól négy felnőtt körzeti orvos (3 vállalkozásban), 1 gyermekorvos, 2 fogorvos és 4 védőnő látja el az egészségügyi szolgálatot. 1945 előtt 3, jelenleg 1 gyógyszerár áll a helyi lakosság rendelkezésére. A városnak van egy gondozási központja, ahol idősök klubja, házi gondozás és szociális étkeztetés biztosított, valamint egy kisebb labor, amely a házi orvosok számára biztosított. Fizioterápia, heti 1 alkalommal szemészeti és nőgyógyászati szakrendelés biztosított.

Mezőhegyesen 1846-ban hoztak létre egy 83 ágyas emeletes egészségügyi otthont. Az orvosok száma 3-4 fő volt. 1886-ban a fertőző betegek elkülönítésére 70 ágyas kórházat építettek. 1909-ben épült a mai utógondozó kórház épülete, mely 1997-től a gyulai Pándy Kálmán Kórházhoz tartozik. 73 ágygal utógondozói feladatokat lát el. Az egészségügyi ellátás feladatait jelenleg 3 orvos, 1 gyermekorvos és 2 fogszakorvos látja el. 1998-ban az Önkormányzat egy családsegítő és gondozási központot hozott létre a városban.

Battonyán és Mezőhegyesen 39 ezer, Mezőkovácsházán 36 ezer az éves házi orvosi vizsgálatok száma, a gyermekorvosi vizsgálatoké pedig 6-12 ezer járóbeteg szakellátásban a teljesített orvosi munkaóra a 3 városra 20100 óra, egy évi gyógykezelési eset a kistérség 3 városában 132 000. Addiktológiai gondozó nincsen a kistérségben

A KISTÉRSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSÁNAK HIÁNYOSSÁGAI

MAKÓ KISTÉRSÉG

Egészségügy hiányosságai, problémái	Kialakulásának időszaka	Kialakulásának oka	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út
Háziorvosi szolgálat nehézségei a kitelepüléseken	Elmúlt néhány év	Háziorvosok vállalkozóvá válása	lakosság	?
Alapellátás nehézségei, színvonal csökkenés	Rendszerváltás után	pénzhiány	lakosság	programok
Szociális alapellátás színvonalcsökkenése	Rendszerváltás után	pénzhiány	lakosság	programok
Családsegítő nehézségei	Rendszerváltás után	pénzhiány	lakosság	programok
Kevés orvos	Rendszerváltás után	elmaradott térségbe nem akar senki menni	lakosság	?
Idősellátás gondjai	napjaink	Nincs elegendő intézmény	idősek	Pályázatok, programok

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Egészségügy hiányosságai, problémái	Kialakulásának időszaka	Kialakulásának oka	Érintett társadalmi csoport	Megoldási út
Szakellátás hiányos, kórház nincsen	1970	Működő kórház megszűnt, Anyagi forráshiány	Teljes lakosság	Szakellátás kiépítése, fejlesztése
Nincsen 24 órás esetkocsi betegszállításhoz	-	Anyagi forráshiány	Teljes lakosság	Anyagi fedezet esetkocsi biztosítására

A TÉRSÉGBEN MŰKÖDŐ EGÉSZSÉGÜGYI ÉS EGYÉB INTÉZMÉNYEK ÉS JELLEMZŐIK, TELEPÜLÉSENKÉNT

MAKÓ KISTÉRSÉG

Település neve	Kórház	Működő kórházi ágy	Kórház felszereltsége, osztályok	Amennyiben nincs kórház a településen a legközelebbi távolsága km
Makó	1	305	9	-
Térségben összesen	1	305	9	Átlag 30-40 Km

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Település neve	Kórház	Működő kórházi ágy	Kórház felszereltsége, osztályok	Amennyiben nincs kórház a településen a legközelebbi távolsága km
-	Nincs	-	Mezőkovácsházán csak utógondozást végeznek (73 férőhely biztosított), a kistérségben kórház nincsen, legközelebb Orosháza, Gyula és Békéscsaba városokban található	Átlagosan 30-40 km.
Kistérségben összesen	0	0	-	30-40 km

A TÉRSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ÉS EGYÉB ALAPELLÁTÁSI HELYZETE

MAKÓ KISTÉRSÉG

Település neve	Egy házi orvosra jutó lakosok száma	Bölcsődei férőhelyek száma	Óvodai férőhelyek száma	Idősek klubja	Szociális otthon férőhelyeinek száma
Makó		70		32	
Térségben összesen	1525			40	

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTRÉSÉG

	Egy házi orvosra jutó lakosok száma 1000 lakosra	100 bölcsődei férőhelyre jutó beírt gyerek	A járóbetegszakellátás rendelési órái, 1000	Idősek klubja férőhelyek szám 1000 hatvan éves és idősebb lakosra	Szociális otthon férőhelyeinek száma	1000 lakosra jutó adózók száma
Kistérség:	14.4	-	29	29	83	354

A TÉRSÉG ALAPELLÁTÁSI HELYZETE

MAKÓ KISTÉRSÉG

A térség egészségügyi és szociális helyzetének megoldását a térség egészségügyi és szociális szakemberei a fejlesztési programokban, pályázatokban látják. Elsősorban a központi település ellátási helyzetét kívánják fejleszteni, és az itt létrehozott szolgáltatásokat minél inkább elérhetővé tenni a kistérség lakosai számára.

Makón az egyik fő fejlesztési célt az idősellátás javítása jelenti. Erre nagy igény lenne a térségben, de jelenleg nincs nyugdíjsház, ezért az idősek, ha el akarják érni ezt a szolgáltatást a térség határon kívülre kell, hogy menjenek. Több nyugdíjas él például békéscsabai vagy szegedi nyugdíjsházakban. Ezt a problémát mindenképpen meg kívánják oldani.

Emellett cél még a térségben az időskorúak gondozóházát, amely a szociális otthon és kórház között áll. Erre nagy szükség van a térségben. Ez működik Makón és két városkörnyéki településen. Ebben most cél, hogy házaspáros elhelyezést is biztosítani tudjanak. Ez azoknak a gondját is megoldhatja, akik be szeretnének jutni a szociális otthonba, vagy a nyugdíjsházba és addig valahol elhelyezésre kerülhetnek, amíg a bekerülésre várni kell.

Az egészségügy területén fontos cél a kistérségben az orvosi ügyelet közös ellátása, amelyhez a mentőszolgálat is csatlakozna. Ez kezdetben 10, és a későbbiekben mind a 17 településre kiterjedne. Ez egy fontos terv. A cél, hogy javuljanak a kistérségben élők életésélyei, mert ugye természetes, hogy aki a klinika közelében él annak az életésélyei nagyobbak, de a különbségeken azért lehet csökkenteni.

A konkrét fejlesztési irányok tehát:

Egészségügyi ellátás

Az önkormányzat saját lehetőségei szerint elősegíti a lakosság egészségi állapotának megőrzését, a gyógyító, megelőző ellátás javítását.

- Az önkormányzat anyagi lehetőségei függvényében megkezdte a házi orvosi rendelő felújítását.
- A szakma szabályainak figyelembevételével meg kell teremteni a kórház-rendelőintézet gyermekosztályán a gyermekorvosi ügyeleti ellátás optimális tárgyi feltételeit.
- Makó Város Önkormányzata a jövőben is - anyagi lehetőségeihez mérten, gépek, műszerek beszerzésével - segítséget nyújt a kórházban folyó szakmai munka színvonalának minél magasabb szintre történő emeléséhez.
- A fekvőbeteg ellátás színvonalának javítása érdekében folytatni kell a kórház rekonstrukcióját címzett támogatással.

Szociális ellátások

A szociális ellátórendszer keretei mára kiépültek, a rendszer jól és országos összevetésben is elismerést kiváltó módon működik. E téren legfőbb feladat a működés és a folyamatos fejlesztés feltételeinek biztosítása. A szociális térkép alapján - konkrétan megismerve a különböző társadalmi rétegek helyzetét - segíteni kell a valóban rászorulókat, kiszűrve a jelenlegi támogatási rendszer esetleges hiányosságait. .

- A térség lakosságának szociális helyzetére, valamint az időskorúak magas arányára tekintettel:
 - az állami normatívák emelkedéséhez viszonyítva nagyobb mértékben kell emelni a pénzügyi és természetben nyújtott szociális ellátásokra fordítható kiadások összegét;
 - a szociális törvényben meghatározott ellátásokon túl a lakossági igényeket figyelembe véve hathatósabb segítség érdekében újabb ellátásokat kell bevezetni;
 - ki kell terjeszteni a már bevezetett szociális jelzőrendszert.
- A szociális támogatásoknak a rászoruló lakosság minél szélesebb körébe történő eljuttatása érdekében:

- a szociális ügyekkel foglalkozó munkatársaknak rendszeres időközönkénti ügyfélfogadást kell tartani az egyes rászoruló lakta térségekben, városrészekben;
- fel kell keresni minél több szociálisan rászorult, de segítséget nem kérő lakost.
- Az időskorú lakosság közérzetének javítása és hasznos időtöltésének elősegítése érdekében:
- újabb nyugdíjas klubok és nyugdíjas ház létrehozását kell szorgalmazni;
- javítani kell a már működő idős klubjainak tárgyi feltételeit;
- a már működő nyugdíjas klubok működési színvonalát javítani kell.
- az idős emberek otthonában történő gondozáshoz új házigondozói körzeteket kell kialakítani, tekintettel az egyre növekvő igényekre, és ezen ellátásban törekedni kell a civil szféra bevonására is;
- a városban élő fogyatékos személyek részére nappali klubot kell működtetni étkeztetéssel.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérségben működő Egészségügyi –és Szociális Intézmények az egészségügyi alapellátást biztosítják a lakosság számára, ezeknek a kihasználtsága jó, a lakossági igényeket az egészségügyi helyzet nehézségei ellenére a lakosok kielégítőnek tartják. Battonyán a Városi Sporttelep biztosít széles körű sportolási és szabadidős lehetőséget a helyi lakosoknak. A kistérségben érdemes kiemelni a Magyarbányhegyesen működő Szociális Foglalkoztató Intézetet, amelyik a pszichikailag sérült emberek foglalkoztatását, önálló életre való segítségét szolgálja. Az idős lakosság részére napközbeni elfoglaltságot biztosít az Idősök Klubja, Mezőkovácsházán a szociális alapellátás keretében az otthon élő, maguk ellátásában segítségre szoruló idős embereknek biztosított a házi segítségnyújtás.

Mindenképpen fontosnak tartja a kistérség vezetése a és a települési önkormányzatok egyaránt, hogy az egészségügy és szociális ellátás területén legyenek fejlesztések. Cél, hogy a kistérség lakosaiban fenn kell tartani az egészségügyi ellátás iránti bizalmat, ehhez azonban fejlesztésekre van szükség. A térség ezekben a fejlesztésekben nagymértékben számít a civil szféra támogatására.

A térségben az alapellátás területén óriási egyenlőtlenségek figyelhetők meg. Az egyenlőtlenség alapja a településnagyság. A központi településen Makón minden szolgáltatás elérhető, míg a néhány száz fős településeknek még saját rendelőjük sincsen. Az alapellátás színvonalában is nagy különbségek vannak a város (Makó) és a falvak között. Igazán színvonalas ellátást csak Makón találhatunk a térségben.

A helyzetet súlyosbítja, hogy mivel a makói ellátás sem teljes körű a fejlesztések is elsőként Makót kell, hogy érintsék és később képzelhető csak el, hogy fejlesztések induljanak be a kistelepüléseken. A kistelepülések azonban csak közösen tudnak javítani a helyzetükön, ehhez azonban összefogásra van szükség.

Egyetlen interjúalany sem gondolta úgy a térségben, hogy egyenlő esélyeket lehetne teremteni az alapellátásban. Az alapellátást fejleszteni kell és azt kell elérni, hogy az alapszint, amely minden településen elérhető egy kielégítő szint legyen és akkor már nem jelent problémát, aha a központi településen a színvonal magasabb.

Az egészségügy munkáját jelentős mértékben hátrányosan befolyásolja, hogy szakemberhiánnyal küszködnek, képzésekre, oktatásra a kisebb falvakból nagyon nehéz eljutni részben az információhiány, részben a rossz anyagi helyzet miatt. Az esélyegyenlőséget növelné, ha lennének a falvakba kihelyezett képzési programok, illetve ha az információ nem állna meg a városok határán.

Az egyenlőség abban rejlik, hogy a térség összes lakosa számára elérhetővé kell tenni a magasabb színvonalú szolgáltatásokat is.

V. rész

A TÉRSÉG ETNIKAI HELYZETE

A TÉRSÉGBEN ÉLŐ ETNIKUMOK ÉS JELLEMZŐIK

Etnikumok	Számuk a népességen belül (fő)	Aránya a népességen belül (%)	Az etnikumon belül a munkanélküliek aránya (%)	Az etnikumon belül a foglalkoztatottak aránya (%)	Az etnikumon belül az inaktív keresők aránya (%)	Az etnikumon belül az eltartottak aránya (%)
Cigány, roma, beás	579	1,1	N.A	N.A	N.A	N.A
német	136	0,2	N.A	N.A	N.A	N.A
román	387	0,7	N.A	N.A	N.A	N.A
szerb	72	0,1	N.A	N.A	N.A	N.A
szlovák	305	0,6	N.A	N.A	N.A	N.A

A TÉRSÉGBEN ÉLŐ ROMÁK TÁRSADALMI HELYZETE ÉS ÉLETKÖRÜLMÉNYEIK

A térség hátrányos helyzetét növeli a roma lakosság magas száma. A statisztikai adatok nagy mértékben torzítanak ebben a kérdésben, ugyanis csak nagyon kevesen vallják romának magukat, míg a lakosság szemében a roma népesség aránya sokkal magasabbnak tűnik.

A roma kérdés a falvakban és a városokban is egyaránt problémát jelent. Vannak falvak, ahol nagyon magas a romák aránya (pl. Magyarcsanak), míg máshol alacsony.

A romák a térségben rendkívül rossz szociális körülmények között élnek. „Aki nem látta el se hinné, hogy ma még lehet ilyen körülmények között élni” Pici vályogházak, omladozó épületek jellemzik a roma lakosság lakónegyedeit. Jellemző, hogy, mind a nagyobb városokban Makón, Mezőhegyesen mind a falvak egy részében erőteljes a lakóhelyi szegregáció, külön falu, illetve városrészekben él a roma népesség döntő része.

A rossz körülményekhez a nehéz szociális helyzet mellett hozzájárul a roma lakosság alacsony igény szintje is. Volt már próbálkozás arra vonatkozóan, hogy egy program keretében a saját lakókörnyezetüket rendbe tegyék pl. Makón, de a program kudarcba fulladt.

A szociális helyzetük talán még a lakókörülményeknél is rosszabb. A rossz helyzet időszakos jellegű, nyáron van egy kis munkájuk, télen azonban kizárólag csak a segélyekből élnek a roma családok.

Az érdekvérvényesítés minimális a körökben. Van ugyan kisebbségi önkormányzat, de a célját a térségben ez nem igazán éri el.

Az önkormányzatok a közhasznú munka rendszerével igyekeznek segíteni a nagyszámú roma munkanélkülit. A közhasznú munkások zöme a térségben legtöbbször roma származású. Ezzel az a gond, hogy az igényekhez képest nagyon kevés a lehetőség. Makón például jelenleg összesen 70 hely van, a jelentkezők száma azonban ennek többszöröse. Ennek a következménye az, hogy ide már csak azok tudnak bekerülni, akik tényleg dolgozni akarnak. Jellemző körökben a fekete és szürke munka is.

A roma lakosság iskolázottsági szintje rendkívül alacsony. Itt alapvető problémát jelent, hogy először a család szemléletét kell megváltoztatni és a családot szocializálni. Ezt pedig az érdekképviselőikön, tehát vagy a roma önkormányzaton vagy civil érdekképviselőten keresztül kellene megfogni. És csak ezután indulhatna be úgymond az asszimiláció, és akkortól egyenlő esélyekkel indulhatnának az iskolai pályafutásban. Sajnos még ma is van közöttük analfabéta, és egy ilyen családból nagyon nehéz indulni.

A helyzetet súlyosbítja, hogy a pályázatok feltételrendszerei túl szigorúak, ha egyetlen kritériumnak nem felel meg a térség, hiába felel meg a többi 14-nek a pályázat nem nyer, és a programot nem lehet beindítani. Így nagyon nehéz előrejutni a roma kérdés megoldásában.

A TÉRSÉGBEN ÉLŐ ROMÁK TÁRSADALMI HELYZETE

ROMÁK LAKÁSKÖRÜLMÉNYEI:

Lakástípus	Szegregáltság mértéke, osztályozás: egyáltalán nem: 1- nagyon: 5
Alacsony vályogház, putri	5

ROMÁK GAZDASÁGI KÖRÜLMÉNYEI:

MENNYIRE JELLEMZŐ SZÁMBAN VAN KÖZÖTTÜK:

	Részvétel mértéke %
Munkanélküli	Nagy százalékban (kb. 80%)
Közmunkában résztvevő	Nagy százalékban (kb. 80%)
Fekete munkában résztvevő	Nagy százalékban, főleg nyáron (50%)

ROMÁK OKTATÁSI HELYZETE:

MENNYIRE JELLEMZŐ SZÁMBAN VAN KÖZÖTTÜK:

	Roma népességén belüli arány %
Kisegítő iskolát végzett	Nagyon sokan
Általános iskolát végzett	Döntő részük
Szaktanulmányokat végzett	kevesen
Érettségizett	Szinte alig
Diplomás	Szinte senki

A TÉRSÉGBEN ÉLŐ ROMÁK MUNKAERŐPIACI HELYZETE

Probléma	Kiváltó társadalmi, gazdasági ok	Megoldási út
Alacsony iskolázottsági szint	Motiváció hiánya	Asszimilációt elősegítő programok
Magas munkanélküli arányszám	Alacsony képzettség	Asszimilációt elősegítő programok

Fekete munka magas aránya	Munkanélküliség, tőkehiányos vállalkozások	munkahelyteremtés
Közhasznú munka alacsony aránya	tőkehiány	Közhasznú munka programok + képzési programok

VI. rész

A TÉRSÉG KÖZLEKEDÉSI HELYZETE

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A KISTÉRSÉGÜK KÖZPONTJA KÖZÖTT

I. Makó kistérség

Település	Településhez tartozó kistérségi központ	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Makó	10	10	1.07	47	1-2
Apátfalva	Makó	8	8	0.11	9	0
Csanádalberti	Makó	0	0	-	-	-
Csanádpalota	Makó	8	8	0.37	27	0
Ferencszállás	Makó	0	0	-	-	-
Földeák	Makó	8	8	0.20	16	0
Királyhegyes	Makó	0	0	-	-	-
Kiszombor	Makó	8	8	0.09	5	0
Klárafalva	Makó	0	0	-	-	-
Kövegy	Makó	0	0	-	-	-
Magyarcsanád	Makó	8	8	0.15	12	0
Makó	Makó	Makó	Makó	Makó	Makó	Makó
Maroslele	Makó	0	0	-	-	-
Nagyér	Makó	10	10	1.10	48	1
Nagylak	Makó	8	8	0.25	19	0
Óföldeák	Makó	0	0	-	-	-
Pitvaros	Makó	10	10	1.02	43	1

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A MEGYESZÉKHELYŰK KÖZÖTT

Település	Megyeközpont	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Szeged	13	12	1.49	75	2
Apátfalva	Szeged	13	14	1.26	37	1
Csanádalberti	Szeged	0	0	-	-	-
Csanádpalota	Szeged	13	14	1.57	55	1
Ferencszállás	Szeged	0	0	-	-	-
Földeák	Szeged	16	15	1.02	44	1
Királyhegyes	Szeged	0	0	-	-	-
Kiszombor	Szeged	8	9	1.04	23	1
Klárafalva	Szeged	0	0	-	-	-
Kövegy	Szeged	0	0	-	-	-
Magyarcsanád	Szeged	13	14	1.30	40	1
Makó	Szeged	15	15	1.14	28	1
Maroslele	Szeged	0	0	-	-	-
Nagyér	Szeged	13	12	2.37	76	2
Nagylak	Szeged	13	14	1.40	47	1
Óföldeák	Szeged	0	0	-	-	-
Pitvaros	Szeged	13	12	1.54	71	2

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Település	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Budapest	16	15	4.20	279	2
Apátfalva	Budapest	21	22	4.57	253	2
Csanádalberti	Budapest	0	0	-	-	-
Csanádpalota	Budapest	21	22	4.18	264	2
Ferencszállás	Budapest	0	0	-	-	-
Földeák	Budapest	15	15	4.01	240	2
Királyhegyes	Budapest	0	0	-	-	-
Kiszombor	Budapest	19	21	3.30	214	1
Klárafalva	Budapest	0	0	-	-	-
Kövegy	Budapest	0	0	-	-	-
Magyarcsanád	Budapest	21	22	4.01	231	1
Makó	Budapest	18	17	3.40	219	1
Maroslele	Budapest	0	0	-	-	-
Nagyér	Budapest	16	15	4.17	229	1
Nagylak	Budapest	21	22	4.40	283	2
Óföldeák	Budapest	0	0	-	-	-
Pitvaros	Budapest	16	15	4.08	245	1

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A KISTÉRSÉGÜK KÖZPONTJA KÖZÖTT

Település	Településhez tartozó kistérségi központ	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Mezőkovácsháza	8	8	0:58	31	1
Mezőhegyes	Mezőkovácsháza	9	9	0:20	13	0
Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza
Almáskamarás	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Dombegyháza	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Dombiratos	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Kaszaper	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Kevermes	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Kisdombegyház	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Kunágota	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Magyarbánhegyes	Mezőkovácsháza	10	10	0:11	7	0
Magyardombegyháza	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Medgyesbodzás	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Medgyesegyháza	Mezőkovácsháza	10	10	0:21	14	0
Nagybánhegyes	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Nagykamarás	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Pusztatottlaka	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Végegyháza	Mezőkovácsháza	9	9	0:04	3	0

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A MEGYESZÉKHELYÜK KÖZÖTT

Település	Megyeközpont	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Békéscsaba	8	8	1:53	75	2
Mezőhegyes	Békéscsaba	13	13	1:13	57	1
Mezőkovácsháza	Békéscsaba	11	12	0:52	44	1
Almáskamarás	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Dombegyháza	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Dombiratos	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Kaszaper	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Kevermes	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Klisdombegyház	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Kunágota	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Magyarbánhegyes	Békéscsaba	10	11	0:40	37	0
Magyardombegyház	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Medgyesbodzás	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Medgyesegyháza	Békéscsaba	9	10	0:30	30	0
Nagybánhegyes	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Nagykamarás	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Pusztatottlaka	Békéscsaba	0	0	0	0	0
Végegyháza	Békéscsaba	11	12	0:57	47	1

VONATJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Település	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Budapest	9	10	4:47	257	2
Mezőhegyes	Budapest	23	22	3:59	239	2
Mezőkovácsháza	Budapest	16	16	3:38	235	2
Almáskamarás	Budapest	0	0	0	0	0
Dombegyháza	Budapest	0	0	0	0	0
Dombiratos	Budapest	0	0	0	0	0
Kaszaper	Budapest	0	0	0	0	0
Kevermes	Budapest	0	0	0	0	0
KIIsdombegyház	Budapest	0	0	0	0	0
Kunágota	Budapest	0	0	0	0	0
Magyarbánhegyes	Budapest	14	14	3:24	228	2
Magyardombegyháza	Budapest	0	0	0	0	0
Medgyesbodzás	Budapest	0	0	0	0	0
Medgyesegyháza	Budapest	12	12	3:14	221	2
Nagybánhegyes	Budapest	0	0	0	0	0
Nagykamarás	Budapest	0	0	0	0	0
Pusztatottlaka	Budapest	0	0	0	0	0
Végegyháza	Budapest	16	16	3:43	238	2

VONATJÁRATOK A KISTÉRSÉGI KÖZPONT(OK) ÉS A MEGYESZÉKHELY KÖZÖTT

Kistérségi központ (ok)	Megyeszékhely	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Makó	Szeged	15	15	1.14	28	1
Mezőkovácsháza	Békéscsaba	11	12	0:52	44	1

VONATJÁRATOK A KISTÉRSÉGI KÖZPONT(OK) ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Kistérségi központ (ok)	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Makó	Budapest	18	17	3.40	219	1
Mezőkovácsháza	Budapest	16	16	3:38	235	2

MAKÓ KISTÉRSÉG

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A KISTÉRSÉGI KÖZPONTJUK KÖZÖTT

Település	Kistérségi központ	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Makó	14	8	0.39		0-1
Apátfalva	Makó	18	14	0.15		0
Csanádalberti	Makó	18	13	0.25		0
Csanádpalota	Makó	20	12	0.30		0
Ferencszállás	Makó	45	30	0.18		0
Földeák	Makó	13	11	0.30		0
Királyhegyes	Makó	38	29	0.05		0
Kiszombor	Makó	45	32	0.10		0
Klárafalva	Makó	39	32	0.18		0
Kövegy	Makó	15	13	0.20		0
Magyarcsanád	Makó	17	14	0.20		0
Makó	Makó	Makó	Makó	Makó	Makó	Makó
Maroslele	Makó	19	13	0.17		0
Nagyér	Makó					
Nagylak	Makó	14	12	0.30		0
Óföldeák	Makó	13	11	0.20		0
Pitvaros	Makó	25	24	0.28		0

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A MEGYESZÉKHELYÜK KÖZÖTT

Település	Megyeszékhely	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Szeged	24	19	1.25		1
Apátfalva	Szeged	15	12	1.05		1
Csanádalberti	Szeged	18	16	1.03		1
Csanádpalota	Szeged	21	19	1.20		1
Ferencszállás	Szeged	45	35	0.25		0
Földeák	Szeged	24	21	1.05		1
Királyhegyes	Szeged	19	15	1.07		1
Kiszombor	Szeged	46	35	0.40		0
Klárafalva	Szeged	44	33	0.29		0
Kövegy	Szeged	16	14	1.15		1
Magyarcsanád	Szeged	15	12	1.10		1
Makó	Szeged	54	41	0.40		0
Maroslele	Szeged	32	26	1.10		1
Nagyér	Szeged	N.A	N.A	N.A		N.A.
Nagylak	Szeged	14	11	1.20		1
Óföldeák	Szeged	23	23	1.10		1
Pitvaros	Szeged	26	21	1.13		0

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Település	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Ambrózfalva	Budapest	21	18	5.15		2
Apátfalva	Budapest	14	14	4.15		1
Csanádalberti	Budapest	18	15	5.07		1
Csanádpalota	Budapest	15	13	4.45		1
Ferencszállás	Budapest	9	10	3.35		1
Földeák	Budapest	19	17	4.30		1
Királyhegyes	Budapest	11	10	4.33		1
Kiszombor	Budapest	9	11	3.43		1
Kláralfalva	Budapest	9	10	3.32		1
Kövegy	Budapest	12	9	4.40		1
Magyarcsanád	Budapest	14	13	4.30		2
Makó	Budapest	10	9	3.50		0
Maroslele	Budapest	8	7	3.48		1
Nagyér	Budapest	NA	NA	NA		NA
Nagylak	Budapest	15	12	4.40		1
Óföldeák	Budapest	15	13	4.20		2
Pitvaros	Budapest	20	16	5.05		1

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A KISTÉRSÉGI KÖZPONTJUK KÖZÖTT

Település	Kistérségi központ	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Mezőkovácsháza	9	3	0:20		0
Mezőhegyes	Mezőkovácsháza	8	2	0:13		0
Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsháza
Almáskamarás	Mezőkovácsháza	9	4	27		0
Dombegyháza	Mezőkovácsháza	0	0	0	0	0
Dombiratos	Mezőkovácsháza	5	3	0:30		0
Kaszaper	Mezőkovácsháza	23	18	0:07		0
Kevermes	Mezőkovácsháza	9	4	0:40		0
Kisdombegyház	Mezőkovácsháza	13	4	0:58		1
Kunágota	Mezőkovácsháza	16	7	0:20		0
Magyarbánhegyes	Mezőkovácsháza	20	10	0:08		0
Magyardombegyház	Mezőkovácsháza	-	-	-	-	-
Medgyesbodzás	Mezőkovácsháza	4	4	0:08		0
Medgyesegyháza	Mezőkovácsháza	10	4	0:16		0
Nagybánhegyes	Mezőkovácsháza	16	9	0:14		0
Nagykamarás	Mezőkovácsháza	9	4	0:29		0
Pusztatottlaka	Mezőkovácsháza	5	3	0:27		1
Végegyháza	Mezőkovácsháza	8	2	0:08		0

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS A MEGYESZÉKHELYÜK KÖZÖTT

Település	Megyeszékhely	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Békéscsaba	17	14	0:50		1
Mezőhegyes	Békéscsaba	14	13	1:08		1
Mezőkovácsháza	Békéscsaba	17	12	0:34		0
Almáskamarás	Békéscsaba	12	4	0:50		0-1
Dombegyháza	Békéscsaba	-	-	-	-	-
Dombiratos	Békéscsaba	10	5	1:18		0-1
Kaszaper	Békéscsaba	11	8	0:42		0
Kevermes	Békéscsaba	18	11	1:10		1
Kisdombegyház	Békéscsaba	6	4	1:18		0-1
Kunágota	Békéscsaba	17	9	1:11		0-1
Magyarbánhegyes	Békéscsaba	15	7	0:46		0-1
Magyardombegyháza	Békéscsaba	-	-	-	-	-
Medgyesbodzás	Békéscsaba	11	8	0:29		0
Medgyesegyháza	Békéscsaba	15	7	0:35		0-1
Nagybánhegyes	Békéscsaba	15	11	1:40		1
Nagykamarás	Békéscsaba	12	4	0:46		0-1
Pusztatottlaka	Békéscsaba	6	4	0:26		0
Végegyháza	Békéscsaba	5	1	1:00		1

BUSZJÁRATOK AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Település	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Battonya	Budapest	7	7	4:40		1
Mezőhegyes	Budapest	18	17	5:15		1-2
Mezőkovácsháza	Budapest	9	9	4:20		1
Almáskamarás	Budapest	12	10	6:09		1-2
Dombegyháza	Budapest	-	-	-	-	-
Dombiratos	Budapest	9	7	5:55		1-2
Kaszaper	Budapest	9	9	4:10		1
Kevermes	Budapest	9	11	5:45		1-2
Kisdombegyház	Budapest	11	7	6:38		1-2
Kunágota	Budapest	18	10	6:05		1-2
Magyarbánhegyes	Budapest	12	6	5:44		1-2
Magyardombegyház	Budapest	-	-	-	-	-
Medgyesbodzás	Budapest	14	11	5:59		1-2
Medgyesegyháza	Budapest	10	7	5:52		1-2
Nagybánhegyes	Budapest	13	11	5:23		1-2
Nagykamarás	Budapest	11	10	6:06		1-2
Pusztáotlaka	Budapest	7	4	6:03		1-2
Végegyháza	Budapest	7	2	5:29		1-2

BUSZJÁRATOK A KISTÉRSÉGI KÖZPONT(OK) ÉS A MEGYESZÉKHELY KÖZÖTT

Kistérségi központ (ok)	Megyeszékhely	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Makó	Szeged	54	41	0.40		0
Mezőkovácsháza	Békéscsaba	17	12	0.34		0

BUSZJÁRATOK A KISTÉRSÉGI KÖZPONT(OK) ÉS BUDAPEST KÖZÖTT

Kistérségi központ (ok)	Budapest	Járatszám munkanapokon naponta	Járatszám hétvégeken naponta	Utazás legrövidebb időtartama	Km	Átszállások száma
Makó	Budapest	10	9	3.50		0
Mezőkovácsháza	Budapest	9	9	4.20		1

A TÉRSÉG TÖMEGKÖZLEKEDÉSI VISZONYAI

A két kistérséget összehasonlítva Makó kistérség valamivel jobb helyzetben van, mint Mezőkovácsháza kistérség. Makó térsége, mind közúton, mind tömegközlekedéssel valamivel jobban megközelíthető, mint Mezőkovácsháza térsége. Mindkét térségben van vasúti és autóbusz tömegközlekedés egyaránt. A települések között számottevő különbségeket találhatunk a megközelíthetőségben. Mindkét térségben vannak jól megközelíthető települések és elzárt települések egyaránt. Fontos előnyt jelent a közlekedés szempontjából, hogy a közeli nagyobb városok mindkét kistérségből viszonylag jól megközelíthetőek. Így a Makói kistérség lakói számára viszonylag könnyen elérhető Szeged, míg a Mezőkovácsházai kistérség lakói Békéscsabát tudják könnyebben megközelíteni.

A fővárossal való összekötetés mindkét kistérség számára biztosított, főleg a megyeszékhelyekről kiindulva tudják a fővárost a térség lakói elérni.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérség sajátos helyzetéből adódóan a közlekedési csomópontot, nem a térségközpont Mezőkovácsháza, hanem a nagyobb térségi város Mezőhegyes jelenti. Mezőhegyes a regionális vasúthálózat egyik központja, valamint vasúton a települések Mezőhegyes csomóponttal, valamint ipari vágányokkal is jól összekötöttek. Ez kedvező megközelítést és kapcsolatot biztosít a kistérség települései számára, és fontos alapját képezi a fejlődésnek, fejlesztésnek.

MAKÓ KISTÉRSÉG

Tömegközlekedés helyzete nem túl jó. Belső tömegközlekedés még Makón a térség egyetlen városában sincs.

A helyközi buszközlekedés a legjobb. Legkönnyebben Makóról lehet elérni a környező és a távolabbi településeket egyaránt.

Van vasúthálózat is. Makóról két irányba közlekedik vonat: Hódmezővásárhely és Mezőhegyes irányába. A vasúthálózat azonban fejletlen, a maximum sebesség, amivel a vonatok mehetnek 25 km/óra. Így Makó-Szeged között a menetidő például 45 perc.

Közlekedésfejlesztési célok vannak a térségben, felmerült például egy térségi iskolabusz beindításának terve, de félő, hogy kihasználatlan maradna. A fenntartási költség nagyon sok ezeknél az új típusú kezdeményezéseknél.

A TÉRSÉG ÚTHÁLÓZATA, AZ EGYES TELEPÜLÉSEK ELÉRHETŐSÉGE

A Maroshát térség kistelepülései a közúthálózat terén is hátránnyal küzdenek. A kiépített másodlagos közutak felújításra szorulnak, a vasút sok helyen elavult pályaszerkezetű, a mellékvonal hasznosítás sokszor problémás.

A térség legtöbb településének elérhetősége közúton is nehézkes a közutak rossz állapota, valamint a K_NY-i irányú közlekedési infrastruktúra elmaradottsága miatt. Ez vonatkozik a térségen belüli, településen belüli utakra is. Az autópályák, gyorsforgalmi utak a térségtől még messze vannak. Az M5-ös például a tervek szerint csak 2005 december 31-re éri el Szegedet, és csak ezután érhet el valamikor Makóra, mai valamelyest javítana a Maroshát térség elérhetőségén.

Az M43-as fejlesztésével is javulni látszanak a térség közúti közlekedési feltételei. Az M43-as a határt előreláthatólag 2007-ben éri majd el. Ez a határmentiség a közlekedés kapcsán is fontos. Elkerülő utakat kell építeni, hogy a határforgalom ne a térségi településeket terhelje, hisz cél lenne a zajszennyezést és környezetszennyezést a térség településein minimalizálni.

A makói kistérség az ország dél-keleti kapujában, a magyar-román határ mentén helyezkedik el. Áthalad rajta a 43-as számú (E68-as) főútvonal, azaz a IV. számú, Nyugat-Európát Délkelet-Európával összekötő helsinki közlekedési folyosó, amely Románián keresztül Kis-Ázsia és a Oroszország déli területei felé, Jugoszlávián keresztül a Balkán felé, Magyarországon keresztül pedig Nyugat-Európa felé nyitja a legkedvezőbb átkelést és kapcsolatot.

Budapestről jelenleg több, mint 2 óra alatt elérhető a térség az M5-ös autópályán Kiskunfélegyházáig, majd az E68-as (43-as számú) főúton, Szegeden keresztül. Az M5-ös autópálya Röszkékig való továbbépítése után egészen Szegedig autópályán érkezhethet a látogató.

A nagyobb beruházások központi döntések alapján valósulnak meg. Nagyobb problémát jelent azonban, hogy a településeket összekötő úthálózatoknál sokszor nincs egységes koncepció és főleg nem elegendő a kistérségi finanszírozás. A közúthálózat fejlesztéshez minimum megyei, de még inkább regionális szintű finanszírozásra van szükség.

Fontos problémát jelent még a térség mezőgazdasági jellegéből adódóan a mezőgazdasági feltáró utak helyzete. Sajnos erre a források rendkívül szűkösek, például a SAPARD nevetséges összegben maximalizálta a pályázható összeget, abból maximum a bekötő úttól a garázsig lehet utat csinálni. Nagyon nagy szükség lenne azonban arra, hogy a településkörnyéki tanyákat el lehessen érni, ez jelenleg szinte mindenhol földúton történik a térségben.

Az úthálózatot tekintve a konkrét fejlesztési célok tehát:

- A megye és a régió illetékeseivel összefogva fokozott lobbist kell kifejteni az M5 autópálya Kiskunfélegyháza-Szeged-országhatár közötti szakaszának mielőbbi megépítése és érdekében.
- Az M5 autópálya kiépítésével egy időben minden lehetséges módon szorgalmazni kell az M43-as autópályává fejleszthető gyorsforgalmi út városi elkerülő szakaszának, valamint a városi-, és a kiszombori leágazásának megépítését. El kell érni, hogy az elkerülő út megépítésének ügye legalább a kormányzattal való megállapodásig jusson el.
- Az elkerülő út megépítésével párhuzamosan új gyűjtő utakat kell kiépíteni a makói Sírkert, illetve a Szentháromság utca nyomvonalán, illetve folytatásában.
- A Csongrád Megyei Közútkezelő Kht-val közösen például meg kell vizsgálni a Makó-Rákost Földeákkal, az Igási utat Békéssámsonnal összekötő út, valamint a Királyhegyesi út és az Apátfalva-Kövegy közötti út szilárd burkolattal történő ellátásának lehetőségét. A megyei közgyűlés a tervezést megkezdte, a tervek birtokában pályázni lehet - összefogva az érintett önkormányzatokkal - a regionális PHARE, illetve más forrásokkal történő megépítésére. .

- Az utak építése, felújítása során átalakítással biztosítani kell a mozgáskorlátozottak közlekedését. .
- Újabb kerékpárutak építése mellett fontos a már meglévők felújítása, karbantartása is.
- Itatott makadám utak szőnyegezése, felújítása.
- Töredezett aszfaltszőnyegek szakaszos javítása.
- Útpadkák törvényi előírásoknak megfelelő fenntartása, karbantartása.
- 30 km sebességcsökkentő zónák kialakítása.
- A közlekedési minimum feltételek megteremtése érdekében a földutak gréderezését folyamatosan el kell végezni.

Az önkormányzat pénzügyi lehetőségei függvényében beszerzi az ehhez szükséges járművet.

A KÖZÚTHÁLÓZATTAL KAPCSOLATOS NEGATÍV ATTITÚDOK

Gyengeségek	Gyengeségeket kiváltó ok	Megoldási út
Messze az autópálya	K-NY irányú közúti infrastruktúra fejletlensége	Központi fejlesztés
Nincsenek gyorsforgalmi utak	tőkehiány	fejlesztés
Települési úthálózat fejletlensége	Tőkehiány	Regionális fejlesztés
Mezőgazdaságáig úthálózat hiányosságai: földutak	tőkehiány	Megfelelő pályázati rendszer

VII. rész

FEJLESZTÉSI TERVEK, PROGRAMOK, SZERVEZETEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Számtalan fejlesztés valósult már meg a kistérségben, annak ellenére, hogy a legtöbb fejlesztés leginkább Makó várost érintette. A fejlesztések főként és szinte majdnem kizárólag a Területfejlesztési Társuláshoz kötődnek.

A Területfejlesztési Társulás nevéhez fűződik például:

A Turinform Iroda létrehozás, tehát hangsúlyos a térségben a turizmusfejlesztés.

Egy a kistérséget lefedő logisztikai háló megvalósíthatósági tanulmánya.

SAPARD kísérleti projektben nyert a kistérség egy informatikai csomópont kialakítására forrást.

Szintén a Társulás nevéhez fűződik egy ipari park bekötőút fejlesztés és egy a települési önkormányzatok informatikai fejlesztését célzó sikeres pályázat és fejlesztés. Itt fontos volt, hogy bár a központ e legtöbb esetben Makó, így például a Turinform irodánál is, de például az informatikai eszközök esetében a kisebb, rosszabb ellátottságú települési önkormányzatok tízszer annyi eszközt pályáztak és kaptak, mint Makó.

Szintén a Társulás kebelében született és valósult meg két PHARE projekt. Az egyik egy PHARE nagyprojekt, mely egy határmenti együttműködés keretében megvalósuló kereskedelmi központ kialakítását célzó projekt volt és a tükörprojektje Temesváron valósult meg. A másik pedig egy környezetmodell kialakítására irányul az ipari parkban, melyben szintén van romániai partner, Nagyszentmiklós.

A Társulás szép eredményeket könyvelhet el, a benyújtott pályázatok 75-80%-át nyerték meg.

Működik a térségben, illetve két kistérségben: Mezőkovácsháza és Makó kistérség települései között egy társulás a Maroshát. Ez a kistérségek településeinek egyfajta informális fóruma. Nagy átütő tevékenységet azonban ez a társulás ma már nem folytat. Ma már az előírásoknak sem felel meg, mert Békés és Csongrád megyei településekből áll, így a működése meglehetősen behatárolt. Fő célja a munkahelyteremtés, de ebben ma már nem tud igazi sikereket elérni.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Mezőkovácsháza kistérségben egy jelentősebb fejlesztési célú szervezet működik, a szervezet már az újfajta településfejlesztési koncepciónak, az IDEA programnak megfelelően jött létre, kimondottan projektek írásával és koordinálásával foglalkozik. Működik egy befektetési jelleggel alakult, körülhatárolt célkitűzésekkel, feladat ellátási igénnyel rendelkező Kht. is, ez a Békés-megyei Regionális Holdinggal közösen működik, ami szintén projektek menedzselésével foglalkozik, illetve a Békés Tranzit Kht., amelyik a közmunkások foglalkoztatást hivatott a megyében megszervezni és koordinálni. Ezek új kezdeményezések, most alakultak, ezért eredményességükről mély tapasztalatokkal ez idáig nem rendelkeznek.

A három Kht. közül az Önkormányzatok Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete a legjelentősebb, amelyeknek nagy volumenű célkitűzései vannak.

Stratégiája: Hosszú távon a dél-békési kistérség gazdasági pozíciójának javítása, a leghátrányosabb kistérségek közüli kikerülés és munkanélküliség csökkentése a legfontosabb

cél. Ebben a makro-környezetben ez csak úgy valósítható meg, ha az Egyesület egyedülként mindig időben felkutatja a pályázati lehetőségeket, amely a térségben élők és dolgozók helyzetét, életkörülményeit javítja. A térségben található Polgármesteri Hivataloknak a megfelelő pályázatokat fel kell kutatni. Egyre több PHARE forrást kíván megszerezni az Egyesület a különböző szervezetek számára.

Az Egyesület víziója/jövőképe: Legnagyobb versenylőnye a DBÖTKE-nek, hogy képzett és tapasztalt szakembergárda végzi a munkát. Emellett a vidékfejlesztési menedzser fórumokat tart a térségben, ahol a civil és a vállalkozói szférával egyaránt ismerteti az Egyesület által feltárt pályázati lehetőségeket, a rendelkezésre álló lehetőségeket.

Misszió: A jövőben az Egyesület a Dél-békési Kistérségben a legjobb pályázatiíró, és –figyelő pozíciót kívánja betölteni, az Egyesületnél dolgozó kiváló képességű szakemberek segítségével. A szakemberek mindegyike főiskolai, vagy egyetemi diplomával rendelkezik, ebben a térségben szerezték meg gyakorlati tudásukat, amely nagymértékben hasznosítható a különböző Minisztériumok által kiírt pályázati felhívások felkutatásában, megírásában.

Nyertes pályázataik támogatási összege eléri a 2 milliárd forintot. Főbb pályázataik listája:

Mezőkovácsháza, Arany János utca útépítés, DARFT, 25.824.000,- Forint (90%-os támogatás), nem nyert

Mezőkovácsháza, Rákóczi utca útépítés, KITA, 35.128.000,- Forint (90%-os támogatás), nem nyert

Mezőkovácsháza, Általános Iskola, magastető-építés, felújítás, KITA, 96.753.000,- Forint (90%-os támogatás), nem nyert

Az erőforrások hatékonyságnövelő összehangolása a virtuális agrár vállalatokban, igényelt összeg 80.000.000 forint, (90%-os támogatás),

Mezőkovácsháza, Polgármesteri –hivatal komplex informatikai segédprogram beszerzése és hozzá kapcsolódó oktatás, KITA, 90.000.000,- Ft, (90%-os támogatás), elbírálás alatt

Zöldterületek növelése, TFC, 13.750.000,- Forint, (90%-os támogatás), nyertes pályázat

Korszerű játszótér építése, Mezőkovácsháza Fáy utcai közterületi ingatlanon, GYISM (Mobilitás), Igényelt támogatás:3.514.000,- Ft, Önerő: 878.500,- Ft , nem nyert

Közmunkapályázat, Munkaügyi Minisztérium 30.000.000 Forint (100 %-os támogatás) november 30-ig, nyertes pályázat

2004/1 Közmunkaprogram (80 fő 7 hónapra) igényelt támogatás: 49.370.000 forint, saját forrás: 2.174.000, nem nyert

Soros Alapítvány pályázata, Képzések a Roma Közösségi Házban, Igényelt összeg: 100%-os támogatás, Igényelt összeg: 10.353.500

Matra Kap, Holland Királyság Magyar Nagykövetsége, Képzések a Roma közösségi Házban, Igényelt összeg:

100%-os támogatás, 1.413.800 forint

„Nekem szülőházam” helytörténeti pályázat. Igényelt összeg: 50.000, saját erő 50.000 Ft, 50%-os támogatás. elbírálás alatt

CÉDA, Általános Iskolában 2 vizesblokk felújítása, korszerűsítése. Pályázati összeg: 10.730.000 Ft, melyből 20% önerő, vagyis 2.146.000 Ft., elbírálás alatt

„Végegryházi Roma Falunap” 2004. aug. 20-ára a Végegryházi CKÖ megbízásából készült el a pályázat. Pályázati összeg: 500.000 Ft, 100 %-os támogatás, elbírálás alatt

**A TÉRSÉGBEN EDDIG ELKÉSZÜLT, VAGY ÉPPEN KÉSZÜLŐBEN LÉVŐ FEJLESZTÉSI VONATKOZÁSÚ TERVEK,
KONCEPCIÓK, TANULMÁNYOK**

MAKÓ KISTÉRSÉG

Cím	Készítő	Évszám	Cél
Makó és térsége humánerőforrás fejlesztési program és stratégia	TERRA STUDIO Területi Kutató Tervező Tanácsadó Kft.	1998	Meglévő adottságok felmérése, fejlesztési irányvonalak kijelölése, programozás és ütemterv
Magyar-román határmenti térség fejlesztési koncepciója és programja	TERRA STUDIO Területi Kutató Tervező Tanácsadó Kft.	1999	Határon átnyúló együttműködés alapjai, az együttműködés prioritásai és irányai
Makó és térsége turizmus fejlesztési koncepció stratégia és operatív program	STEP' 96 Marketing Iroda	2000	Helyzetelemzés, a turizmus területi termékfejlesztési összefüggései a kistérségben, tervezés
A Makói kistérség agrárstruktúra- és vidékfejlesztési program	DABIC (Dél-Alföldi Agro- Bio Innovációs Centrum Kht.)	2000	Helyzetfeltárás, stratégia, operatív program
Makói kistérség hulladékgazdálkodási terv	TERRA STUDIO Területi Kutató Tervező Tanácsadó Kft.	2004	Helyzetfeltárás, környezeti felmérés, hulladékgazdálkodási célok

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Cím	Készítő	Évszám	Cél
Dél-Békési kistérség turisztikai fejlesztési programja	Békés Megyei Vállalkozásfejlesztési Közhasznú Közalapítvány	2002	Turisztikai fejlesztés konceptiójának strukturális megalapozása és kidolgozása
Mezőkovácsháza gazdaságilag elmaradott kistérség gazdaságfejlesztési programja	Mezőkovácsháza Önkormányzata és PROMEI Kht.	2003	Gazdaságfejlesztés irányvonalainak, fő prioritásainak meghatározása, stratégiai célú tervezés
Mezőkovácsháza gazdaságilag elmaradott kistérség Agrár-és Vidékfejlesztési program	Mezőkovácsháza Önkormányzata és PROMEI Kht.	2004	Agrár és vidékfejlesztés konceptcionális kidolgozása
Mezőkovácsháza – Rendezési tervet megalapozó településfejlesztési koncepció	Tér és Terület Bt.	2003	Településfejlesztési stratégia kidolgozása, tervezése Akció kutatás: regionális kapcsolatok, munkaerő-piaci helyzet, infrastrukturális ellátottság, környezetvédelem helyzetfelmérése, állapotjelentés

A TÉRSÉGBEN EDDIG ELNYERT FEJLESZTÉSI CÉLÚ PÁLYÁZATOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Cím	Téma	Összeg	Civil résztvevők
Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása	Agrárinformációs portál kialakítása, mintaértékű térségi rádió-alapú hálózat kiépítésével, 5 település bevonásával.	9.309 e Ft	
Térségi Információs rendszer kialakítása	15 térségi település informatikai eszközökkel való ellátása.	34.903 e Ft	
Makói Inkubátor- és Szolgáltatóház	Ipari Parkon belül Inkubátor- és Szolgáltatóház létrehozása	111.900 e Ft	
Makói Ipari Park I.szakasz infrastruktúra kiépítése 2., 3. ütem	Infrastruktúra kialakítása a Makói Ipari Parkba	710.000 e Ft	
Makó termál- és gyógyfürdő rekonstrukció, fejlesztés I. ütem	Élményfürdő kialakítása, két gyógymedence építése, öltözőkapacitás-bővítés, orvosi szakrendelés kialakítása, termálkút fúrása.	840.000 e Ft	
Ipari Park inkubátorház és szennyvízáttemelő energia ellátása	Vállalkozások célját szolgáló energiaellátás fejlesztése, alternatív szennyvíztisztítóval való ellátása.	8.000 e Ft	
Ipari Park belső úthálózatának kiépítése	A Makói Ipari Park belső úthálózatának kiépítése	181.250 e Ft	
Kommunális hulladéklerakó építése	A környezetvédelmi előírásoknak megfelelő komm. hulladék kezelése	325.000 eFt	

Hagymaház rekonstrukció	A város és környéke kulturális életének színvonalas kiszolgálása	400.000 eFt	
Gimnázium rekonstrukció	A korszerű oktatási körülmények megteremtése	1.150.000 eFt	
Ipari park külső közmű ép. I. ütem	Vállalkozási terület biztosítása	143.200 eFt	
Makó-Kiszombor szennyvízcsatorna és tisztítómű építés	A keletkező szennyvizek kezelésének, elvezetésének megoldása	1.440.000 eFt	
Fürdő élménymedence építése	A gyógy-termál turizmus fellendítése	170.800 eFt	
Komposztáló telep kialakítása	A komposztálható szerves hulladékok újrahasznosítása	58.500 eFt	
Ipari park útépités	Infrastruktúra biztosítása a betelepülő vállalkozásoknak	181.250 eFt	
Kereskedelmi szakközépiskola koll. ép. rekonstrukció, bővítés	Az EU normák szerinti kollégiumi elhelyezés biztosítása	1.430.000 eFt	

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Cím	Téma	Megvalósítás összege	Civil résztvevők
Az erőforrások hatékonyságnövelő összehangolása a virtuális agrár vállalatokban	Virtuális agrár vállalatok létrehozása	80.000.000 HUF	-
Mezőkovácsháza, Polgármesteri – hivatal komplex pályázat	Informatikai segédprogram beszerzése és hozzá kapcsolódó oktatás	40.000.000 HUF	-
Matra Kap, Holland Királyság Magyar Nagykövetsége, Képzések a Roma közösségi Házban	Roma közösségi ház és közösségi programok, képzések romák számára	1.413.800 HUF	-
Zöldterületek növelése	Zöldterületek hasznosíthatóságának növelése, kiaknázása	13.750.000 HUF	-
Közmunkapályázat, Munkaügyi Minisztérium	Közmunkaprogram működtetése	30.000.000 HUF	-
IHM-ITP-15 e-Magyarország Pontok 2 db pályázat: ÁIK és Városüzemeltető Kft. ÁIK: 3 db számítógép és 300.000 forint Internet használat	Informatikai fejlesztés, számítógép vásárlás, Internetre való csatlakozás	1.000.000 HUF	-

A TÉRSÉGBEN MŰKÖDŐ GAZDASÁGI SZERVEZETEK ÉS JELLEMZŐIK

Szervezet formája	Darabszáma	Taglétszáma összesen
Kft.	236	
Rt.	3	
Bt., Kkt.	399	
Szövetkezet	58	
Egyéni vállalkozó, egyéni gazda	2051	
Egyéb jogi szervezet		
Egyéb		
Térség összes gazdasági szervezete	Működő vállalkozások száma: 2747	

VIII. rész

HELYI KÖZÖSSÉGEK ÉS KULTURÁLIS ÉLET, CIVIL SZERVEZETEK

A TÉRSÉGBEN TALÁLHATÓ CIVIL SZERVEZETEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Működési terület	Darabszám	Tagok száma összesen
Sport	Kb. 30	Kb. 1000
Kultúra	Kb. 10	Kb. 500
Egészségügy		
Szociális ellátás	Kb. 10	Kb. 300
Szakmai, üzleti érdekvédelem	Kb. 4	Kb. 40
Oktatás	Kb. 30	Kb. 2000
Rekreáció		
Környezetvédelem	Kb. 2	Kb. 100
Településfejlesztés	Kb. 2	Kb. 50
Gyermek- és ifjúságvédelem		
Idegenforgalom		
Hagyományörzés	Kb. 3	Kb. 50
Egyéb	Kb. 2	Kb. 50
Térség összesen	Kb. 70-80	Kb. 4000-5000

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Működési terület	Darabszám	Tagok száma összesen
Sport	10	150
Kultúra	5	90
Egészségügy	2	45
Szociális ellátás	17	270
Szakmai, üzleti érdekvédelem	-	-
Oktatás	12	230
Rekreáció	3	55
Környezetvédelem	3	50
Településfejlesztés	2	30
Gyermek- és ifjúságvédelem	3	65
Idegenforgalom	2	30
Hagyományőrzés	15	235
Egyéb	6	45
Kistérség összesen	80	1295

A TÉRSÉBEN TALÁLHATÓ KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Működési terület	Darabszám	Tagok száma összesen
Könyvtár	1	változó
Levéltár	1	változó
Múzeumok	5	–
Hagymaház	1	–
Makói Művésztelep	1	változó
Zenekarok	2	20-30
Tánc	3	Kb. 100.
Műemlékek	40	–
Térség:	Kb. 60	?

MAKÓ KISTÉRSÉG

A Makói Kistérségben körülbelül 70 térségi civil szervezet működik, emellett településenként külön vannak még civil szervezetek, Makón például 137 civil szervezet működik. A civil szervezetek a rendszerváltást követően alakultak, vagy alakultak újjá a térségben. Általában jellemző rájuk az önkéntesség, a partnerség elvének megvalósítása és biztosítása, valamint homogenitásuk néhány kivételtől eltekintve. Programjaikat önállóan alakítják, de építenek a kistérség és a helyi önkormányzatok elképzeléseire is.

A Nemzeti Civil Alap regisztrált szervezetei a Makói kistérségben is döntően Makó székhellyel működnek: „Makó Budó Klub” Csongrád Megyei Cigányok Demokratikus Szövetsége Erdei Ferenc Társaság. Makói Majorette Egyesület. Makói Nők Klubja Egyesület Maros-menti Utánpótlás Futball Club. Marosvidék Baráti Társaság Veszélyeztetettek és Hátrányos Helyzetűek Országos Szövetsége.

A Kistérségi Iroda munkatársai igyekeznek felhívni a civil szervezetek figyelmét a pályázati lehetőségekre. A térség civil szervezetit legutóbb például a Nemzeti Civil Alap pályázati lehetőségei kapcsán hívták össze.

Van civil érdekképviselő is a térségben. Működik a Makói Civil Kerekasztal, bár ez még nem igazi térségi civil kerekasztal, de térségi szervezetek is vannak benne.

A civil szervezetek a lakossági kezdeményezések, önszerveződések, együttműködések közösségi és szakmai keretei, fórumai. A közéletben az összefogás és az egység erősítésének szervezői. Javaslattevői, véleményezői, kezdeményezői tevékenységük, működési készségük a közügyekben nélkülözhetetlen feltétele a fejlődésnek. Ezért az önkormányzatok a kistérségben nem nélkülözheti lakosságbarát és igényes tanácsaikat a döntések meghozatalában és a megvalósítás folyamatában. Az önkormányzatok igyekeznek kikérni a kikéri véleményüket különösen:

- a helyi önkormányzati rendelettervezetek előzetes véleményezésében;
- a város fejlődési irányát és arculatát meghatározó tervek készítése során;
- a nagyobb beruházások kivitelezési terveiről;
- állandó meghívottként kikéri képviselőjük véleményét a testületi munkával kapcsolatban;
- a polgármesterek útján évente legalább egy alkalommal tájékoztodik tevékenységükről, meghallgatja véleményüket a közügyek ellátásával kapcsolatban;
- az önkormányzatok továbbra is próbálnak működési feltételeik megteremtésében közreműködni;
- pályázatok révén továbbra is anyagilag segítséget kívánnak nyújtani a szervezetek működéséhez.

A képviselő-testület új alapokra kívánja helyezni, és a kölcsönös érdekek alapján igyekszik fejleszteni a térség civil szervezeteivel való együttműködését. Ennek érdekében:

- a civil szervezetekkel partnerségre törekszik és folyamatos párbeszédet folytat;
- igény szerint szívesen közreműködik egy térségi civil kerekasztal létrehozásában és segíti civilhálózati összefogásukat;
- a civil szervezetekkel együttműködve a kommunikációs automatizmust hosszabb távra megalapozó civil együttműködési stratégiát dolgoz ki;
- a makói önkormányzat és hozzá tartozó Kistérségi Iroda folyamatosan biztosítja a számukra szükséges információkat, segítséget nyújt pályázataik elkészítéséhez.

A térség civil szervezetire általánosan jellemző, hogy az önkormányzattal folyamatos és jó kapcsolatban állnak, mint ezt a fentiek is mutatják. Viszonylag jónak mondható a szervezetek közötti kapcsolattartás is

A fő problémát a lakosság bevonásában jelentkező nehézségek jelentik. A lakosságot eddig meglehetősen alacsony arányban sikerült csak bevonni a civil szervezetek életébe.

Problémát jelent még, hogy sok civil szervezet rossz anyagi helyzetben van. Sokan csak a tagdíjából és az önkormányzatok nyújtotta támogatásból tartják fenn magukat. Ezért is fontos a pályázati tanácsadás a civil szervezetek számára.

A térségben a közösségi élet szempontjából is Makó játssza a fő szerepet. A közművelődés kiemelten fontos, mind a térség, mind a város fejlesztése szempontjából:

Fejlesztési irányok:

A városnak a térség többi településének bevonásával is - a kötelező feladatok veszélyeztetése nélkül, és anyagi lehetőségei függvényében - tovább kell bővítenie a lakosság kulturált szabadidő eltöltését, valamint az egészségmegőrzést biztosító tevékenységek tárgyi feltételeit.

- A könyvtár rekonstrukciójával, az emelet ráépítését követően itt kapjon helyet a gyermekkönyvtár, a hagyománnyal bíró kiállítások, a tervezett számítógépes fejlesztés, s a város tulajdonában lévő alkotások számára egy városi képtár is, ahol végleges otthonra talál a Makói Művésztelep, a Grafikai Alkotótelep anyaga, továbbá Kocsis Imre: Lakodalom című festménye.

- Folyamatosan biztosítani szükséges az Istók-ház állagvédelmét. A tulajdonviszonyok rendezését követően - lehetőleg pályázati forrás bevonásával - meg kell kezdeni a tényleges funkciót (Művészetek Háza) biztosító felújítást, átalakítást.

- Az üzemeltetővel közösen meg kell vizsgálni a mozi korszerűsítésének lehetőségét a pályázati források függvényében.

- Hasonlóan meg kell vizsgálni a Központi Konyha helyén, annak áttelepítésével egy szórakoztató központ létesítési lehetőségeit.

- El kell érni, hogy a Petőfi parki színpad is bekapcsolódjon a közművelődés színterébe.

- Növelni kell a közművelődésre (könyveszerzésre, művészeti csoportok és programok támogatására, stb.) fordított önkormányzati támogatások arányát.

A kulturális rendezvények

A város kulturális életének intézményi gazdagodása mellett a következő időszak feladata ezen tevékenység további szélesítése, színesítésének támogatása, hogy minden réteg és korosztály megtalálja a számára vonzó rendezvényeket és a hasznos, tartalmas elfoglaltságot.

- Az önkormányzat évente meghirdetett pályázataival továbbra is anyagi támogatást biztosít azon civil szervezeteknek, művészeti csoportoknak, közösségeknek és egyéneknek, akik a város kulturális, művészeti és közösségi életét gyarapítják tevékenységükkel és egyben a város hírnevét is öregbítik, gondozzák a szellemi hagyatékokat (pl.: Sipos István).

- Az önkormányzat különös figyelmet fordít arra, hogy a város nagy szülötteinek évfordulóit - többek között Pulitzer József, Galamb József, Marczibányi István, Páger Antal, Dégi István - méltó módon ünnepeljük meg. Az évfordulókról évente készüljön évfordulónaptár, s a megvalósításáról a pénzügyi lehetőségek függvényében gondoskodni kell.

- Az önkormányzat az állami és nemzeti ünnepek mellett kiemelt városi rendezvényként kezeli:

- Makó Város Napját,

- a Makói Művésztelepet,

- a Grafikai Alkotótelepet,

- az Ifjúsági Művésztelepet,

- a Makói Operettfesztivált,

- a Makói Nemzetközi Hagymafesztivált,

a Honvéd Emléknapot.

Ezek a rendezvények nemcsak városi, hanem térségi szinten is kiemelten fontosak

- Az önkormányzat fontosnak tartja azt a törekvést, hogy évente más-más társadalmi réteget, csoportot kiemelten támogat és ennek jegyében - az egyes városrészekre is figyelemmel - szervezi rendezvényeit (pl. 2001 a Gyermek, 2002 az Idősek, 2003 pedig a Fiatalok éve). A gondoskodás jegyében, a hagyományteremtés szándékával a programokból átörökíti és lehetőleg bővíti azokat az elemeket, rendezvényeket, melyeket a célzott rétegek örömmel fogadtak.

- A térség lakóinak nyári szórakoztatásához az operettfesztiválon kívül még olyan fesztiválokat, rendezvényeket szervez, melyek nemcsak szórakozást nyújtanak, hanem a gazdasági tevékenységet is segítik.

Művészeti tevékenység

- Művésztelepek

A városban működő művésztelepek nagy történelmi múltra tekintenek vissza. E nemes hagyományt folytatva a Makói Művésztelep a Kárpát-medencében élő, magyar ajkú alkotóművészek találkozóhelyévé vált.

A Grafikai Alkotótelep a '80-as években létrejött Grafikai Művésztelep szellemiségét hívatott folytatni, a mai modern kísérletező grafika egyik magyarországi állomásaként.

A Makói Ifjúsági Művésztelep harmadik éve a helyi tehetségeknek ad teret.

A térséget jellemzi, hogy jelentős kulturális adottságai vannak: műemlékek, nemzetiségi hagyományokkal rendelkező lakosság, rendezvények, amelyek fontosak mind a helyi közösségi élet, mind a turizmus szempontjából. Emellett a térség jelentős műemlékekkel is rendelkezik.

Működő, ötletgazdag kulturális szervezetek vannak a térségben. Hatékony programvégzés jellemző rájuk.

Gondot a kulturális programok és értékek megőrzése terén a tökehiány jelent. Nem áll rendelkezésre egységes, az egész térséget érintő rendezési terv, sok településen hiányoznak az informatikai eszközök, melyek a térségben meglévő kulturális értékek megőrzését, felelevenítését, a következő generációknak való átadását segítené.

A közösségfejlesztésben súlyos problémát jelent a térségben tapasztalható csökkenő identitástudat.

A közösségi életben erőteljesen érvényesül Makó centrális pozíciója, amely sokszor hátrányként jelentkezik a kisebb települések számára. Makó kivételével a kulturált szórakozási lehetőségek nem biztosítottak, és ez akadályozza a közösségi élet szerveződését, az emberi kapcsolatok kialakulását.

A helyzet javítását nagyon sok település az uniós programoktól várja, mivel a nemzeti és nemzetiségi közösség erősítése az EU kiemelt feladatai közé tartozik.

A kultúrát és közösség megőrzését segítő programok elengedhetetlenek a térség számára, mert fennáll a veszélye, hogy a felkarolás, támogatás hiánya következtében a kultúra és hagyomány kihál, a közösségi élet és identitás hanyatlik.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérségben működő civil társadalom aktivitásáról elmondható, hogy számos társadalmi szervezet működik, ugyanakkor társadalmi beágyazottságukat nehezíti, hogy a civilek sok esetben anyagi problémákkal küzdenek, mely saját fenntartásukat, minimál működésüket nehezíti meg. A civil szervezeteknek ugyanakkor a jövőben a kistérség fejlesztése szempontjából fontos szerepük és feladatuk lehet.

A civil szervezetek legfontosabb feladata a kistérség fejlesztése szempontjából a következő:

- A Mezőkovácsháza kistérség kiegyensúlyozott fejlődése és a térség társadalmi-gazdasági helyzetének javítása érdekében feltárja a térség társadalmi, gazdasági problémáit, ezen belül a munkaerő és a foglalkoztatottság helyzetét, a meglévő termelő és települési, továbbá a településközi infrastrukturális ellátottságot, a helyi termékek piaci értékesítésének lehetőségeit, a bel- és külföldi befektetések gazdasági és környezeti feltételeit, a szomszédos térségekkel történő együttműködés lehetőségeit,
- A helyzetelemzés alapján javaslatokat dolgoz ki a gazdaság problémáinak kezelésére, az ipar, a mezőgazdaság, infrastruktúra, valamint az idegenforgalom fejlesztésére, a foglalkoztatottság helyzetének javítására,
- A térségi és helyi kezdeményezések ösztönzése, azok határozott képviselője és összehangolása a megyei, regionális és országos célkitűzésekkel és programokkal,
- Nevelés, oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés,
- Hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése,
- Környezetvédelem,
- Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenységek,
- Munkaerőpiacra hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és a kapcsolódó szolgáltatások,
- Terület- és vidékfejlesztés

A civil szervezetek a kistérségben alapvetően hagyományörzés, oktatás, sport és szociális ellátás területén tevékenykednek aktívan. Az általuk nyújtott ellátások, szolgáltatások, illetve a megrendezett programok széles célcsoporton mozognak. A szociális ellátások és szolgáltatások főképpen az időseket, nagycsaládosokat, romákat, illetve a hátrányos helyzetű családokat célozzák meg, klubok, szabadidős programok, támogatások (pénzbeli és természetbeli) megszervezésével, illetve a fogyatékkal élőket, mint vakok, mozgáskorlátozottak, értelmi fogyatékkal élők. Számos roma közösségi program található a kistérségben, ennek jeles képviselője a kevermesi székhellyel működő Roma Közösségfejlesztők Közhasznú Egyesülete. A sport terén vadásztársaság működik, tömegsportokat népszerűsítő programok biztosítottak, horgász egyesület, gyermeklovas klub is megtalálható. A hagyományörzés jelentős a kistérségben, a román és szlovák lakosság miatt jelentős számban találhatunk baráti köröket, klubokat. Az dősebbek számára kosárfonás, kerámia-kör, népdal-kör működik, a házi asszonyok számára pedig gazdaasszony-kör. Számos program áll a fiatalok rendelkezésére a sport, szabadidő, kultúra terén egyaránt. Az ifjúságot célzó programok filozófiája az önálló életre nevelés, hasznos szabadidő eltöltés, sikeres társadalmi integráció, oktatás-nevelés, egészségnevelés, egészségmegőrzés, a fiatalok pszichikai környezetének javítása. Az ifjúság mellett az óvodákban és általános iskolákban a szülők és a pedagógusok kezdeményezésével létrejött kisgyermeket támogató szervezetek sora is megtalálható, mint pl. Battonyai Szerb Általános Iskoláért és Óvodáért Alapítvány. A településfejlesztés, turizmus és környezetvédelem területén is találhatunk civil szervezeteket, mint pl. Battonya Városvédő és Városszépítő Egyesület, Medgyesegyházi Zöld Kéz Környezetvédelmi Egyesület, Kevermes Honismeretért és Falusi Turizmusáért Egyesület.

Az interjúban elhangzott vélemények alapján a fejlesztési programokban jelentős szerep jutna a civil szervezeteknek, főképpen a turizmus, idegenforgalom, településfejlesztés, és oktatás terén. A vélemények alapján a civil szervezetek anyagi nehézségekkel (működési feltételek fedezése) küzdenek, a pályázati lehetőségek sok esetben az önerő biztosítása miatt elérhetetlenek, éppen ezért a fejlesztési programokban való részvételük, humán-erőforrás és anyagi erőforrásaik hiányában eddig nem valósult meg.

A TÉRSÉGBEN MŰKÖDŐ CIVIL TÁRSADALOM AKTIVITÁSA, SZERVEZŐDÉSE KÖRÜLI ERŐSSÉGEK, HIÁNYOSSÁGOK

Civil társadalom erősségei	Civil társadalom gyengeségei	Gyengeségeket kiváltó ok	Társadalmi csoport, amelyre a gyengeség jellemző	Megoldási út
Jó kapcsolat az önkormányzatokkal	Lakosság aktivizálásának nehézségei	Nincs hagyománya a civil szervezeteknek	Települések lakossága	Aktivizálást elősegítő programok
Önállóság	Rossz anyagi körülmények	Gazdasági és lakossági szféra nem támogatja	Civil társadalom	Civilek elfogadását segítő programok
Önkéntesség	Pályázati tapasztalatlanság	tapasztalathiány	Kisebb civil szervezetek	Pályázati tanácsadás
Partnerségi elv				

A TÉRSÉG KÖZÖSSÉGI HELYZETE ALAPJÁN A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI

Erősség	Gyengeség	Lehetőség	Veszély	Javasolt fejlesztési utak
Kulturális értékek gazdagsága	Pénzhiány	EU programok	Helyi közösség hanyatlása	Közösségmegőrzés
Sok műemlék	Makó túlzott centrális szerepe	Közösségfejlesztési programok	Kulturális értékek eltűnése	Kulturális értékek védelmét segítő pályázatok
Nemzetiségi hagyományok	Nincs egységes térségi koncepció	Nemzeti és nemzetiségi kultúrát védő programok	identitásvesztés	Kulturális emlékek felújítás
Színes programok Makón	Információ áramlás nehézségei			
Művészeti élet Makón	Eszközhiány			

Ötletgazdagság	Kulturált szórakozási lehetőségek hiánya akisebb településeken			
Hatékony programszervezés	Csökkenő identitástudat			

IX. rész

ÖNKORMÁNYZATI MŰKÖDÉSI MECHANIZMUSOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Napjainkban már a statisztikai kistérség keretein belül zajlik az önkormányzatok közötti együttműködés. Ezt egészíti ki néha-néha a Tótkomlóssal és Mezőhegyessel való együttműködés, de alapvetően a pályázatok miatt a fő keretet a Makó központú kistérségi lehatárolás jelenti. Régebben létezett egy Maroshát elnevezésű társulás, amely Csongrád megyéből és a szomszédos Békés megyéből a határon lévő településeket fogta össze, de ez csak egyfajta egyesülés formában működött, tehát területfejlesztési támogatásra nem jogosult. A Maroshát fő célja az volt, hogy miután bezárt a Sarkadi Cukorgyár egy Ipari parkot hozzanak létre és ezzel megoldják a térség foglalkoztatási gondjait. Sarkadon létre is jött az ipari park, terv volt máshol például Mezőhegyesen is megvalósítani, de ze már nem igazán jött létre. Ez ma már a kistérségek településeinek egyfajta informális fóruma. Nagy átütő tevékenységet azonban ez a társulás ma már nem folytat. Ma már az előírásoknak sem felel meg, mert Békés és Csongrád megyei településekből áll

A Területfejlesztési Társulás a jogszabályi háttéren alapul és így alakult meg 2000-ben. De más előtte is voltak kezdeményezések: 1995-től működött a jegyzői fórum, ami a szakmai észt fogta össze és a Polgármesterek Fóruma, ami egy informális fórum volt, hogy a fejlesztéseket meg tudják valósítani.

Ezután jött létre az önkormányzatok Területfejlesztési Társulása, majd a mostani belügyminisztériumi döntés hatására megalakult a Többcélú Területfejlesztési Társulás, ami már lényegesen több funkciót tölt be és ezzel is a települések közötti integrációt erősíti. Ez lényegében ugyanazokból a tagokból áll, mint a Területfejlesztési Társulás, csak több funkcióval. A keret tehát a statisztikai kistérség.

A Területfejlesztési Társulás az elmúlt években belső térségi és határmenti fejlesztéseket hajtott végre. Először fejlesztési programok születtek, természetesen többször külső szakértők bevonásával. Ezek alapozták meg a későbbi fejlesztéseket. Ezek mindig több éves programok voltak, és kiemelten fontos szempont volt a partnerség, tehát, mind a 17 település bevonása. A határmentiség pedig a PHARE programok esetében volt fontos. Létrejött egy Határmenti Együttműködési Bizottság is Makó és a határon túl pedig Nagyszentmiklós és térségének együttműködésében.

A Többcélú Területfejlesztési Társulás a jegyzők és polgármesterek közös munkájával jött létre. A jegyzők szakmai kérdésekről előterjesztéseket fogalmaztak meg, amely a Polgármesterek Fóruma elé került és ott megszületett a döntés, vagy együttes üléseken a jegyzők és polgármesterek közösen hoztak döntést. Itt születtek a döntések például a Társulás funkcióinak meghatározásáról is.

A Társulás elnöke a makói polgármester. Eddig a makói kistérség Területfejlesztési Társulásának választott elnöke, alelnökei és bizottsági elnökei voltak, és mivel ezt jogszabály nem tiltja a területfejlesztési társulás is fennmaradt és mellette ugyanazokkal a tagokkal, de más jogkörökkel működik a Többcélú Területfejlesztési Társulás, amelynek az elnöke minden esetben kijelölt: a centrum település mindenkori polgármestere, tehát jelen esetben Makó polgármestere.

A Társulás tagjai a térség önkormányzatai, tehát 17 települési önkormányzat. A Többcélú Társulás munkaszervezetéhez tartozik a kistérségi Iroda. Ennek van egy vezetője.

A Társulás mellett működik még egy Területfejlesztési Kht is, de ennek a Kistérségi iroda létrehozásával szűkült a feladatköre. Feladata az Ipari Park, a Szolgáltató Ház és a Vállalkozási Övezet működtetése és menedzselése a feladata.

Az önkormányzatok együttműködésénél fontos szempont, hogy a kistérségen belül a települések mikrotérségi szinten élnek meg a mindennapjaikat. Ez nagyon fontos a helyi jellegű fejlesztéseknél, mint például a játszótér, amit minden kistelepülés nem engedhet meg, de mivel olyan közel vannak egymáshoz, hogy át lehet hordani a gyermekeket. Így a mikrotérség valamelyik településen egy nagyobb játszótérbe investálnak a települések. Ugyanilyen fontos az összefogás a csatorna, szennyvíz fejlesztések esetében is. Így tehát működik a települések mikrotérségi partnersége is. Ez nem szervezett, hanem egy-egy projekt esetében valósul meg.

Önkormányzatokhoz kötődő térségi társulások továbbá:

Makói Kistérség Belvárosi Közoktatási Intézményi Társulás

A társulás tagjai:

Ferencszállás Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Királyhegyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Kláráfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Makó Városi Önkormányzat Képviselő-testülete

Makói Kistérség Almási Közoktatási Intézményi Társulása

A társulás tagjai

Nagyér Község Önkormányzat Képviselő-testület

Makó Városi Önkormányzat Képviselő-testülete

Makói Kistérség Belső Ellenőrzési Társulása

A társulás tagjai

Ambrózfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Apátfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Csanádalberti Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Csanádpalota Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete

Ferencszállás Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Földeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Királyhegyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Kiszombor Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Kláráfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Kövegy Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Magyarcsanád Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Makó Város Önkormányzati Képviselő-testülete

Maroslele Község Önkormányzat Képviselő-testülete

2Nagyér Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Nagylak Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Óföldeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Pitvaros Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Makói Kistérség Pedagógiai Szakszolgálati Társulása

A társulás Megbízó tagjai

Ambrózfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Apátfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Csanádalberti Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Csanádpalota Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete

Ferencszállás Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Földeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Királyhegyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kiszombor Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kláralfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kövegy Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Magyarcsanád Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Makó Város Önkormányzati Képviselő-testülete
Maroslele Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagyér Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagylak Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Óföldeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Pitvaros Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Makó Kistérség Hatósági-Igazgatási Társulása

A társulás működési területe:

Makó Kistérség Többcélú Társuláshoz tartozó települési önkormányzatok közigazgatási területe..

Makói Kistérség Gyermekjóléti Intézményi Társulása

A társulás Megbízó tagjai

Ambrózfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Apátfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Csanádalberti Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Csanádpalota Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete
Ferencszállás Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Földeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Királyhegyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kiszombor Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kláralfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kövegy Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Magyarcsanád Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Makó Város Önkormányzati Képviselő-testülete
Maroslele Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagyér Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagylak Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Óföldeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Pitvaros Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Makói Kistérség Közútfenntartási Társulása

A társulás Megbízó tagjai

Ambrózfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Apátfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Csanádalberti Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Csanádpalota Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete
Ferencszállás Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Földeák Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Királyhegyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kiszombor Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kláralfalva Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Kövegy Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Magyarcsanak Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Maroslele Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagyér Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Nagylak Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Óföldrak Község Önkormányzat Képviselő-testülete
Pitvaros Község Önkormányzat Képviselő-testülete

Jelentős társulás a térség számára a Temes Megyei Határmenti Települések Területfejlesztési Társulása. 13 taggal, nagyszentmiklósi központtal működik, és a Makó és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás modelljét követi.

Összefoglalva a következő együttműködések zajlanak a kistérségben Makó város önkormányzatából kiindulva és ezek céljai az alábbiak:

Kistérségi együttműködés

Folytatni és erősíteni kell Makó város és a környezetében lévő 16 település eredményes együttműködésének gyakorlatát. A továbbiakban elsősorban az oktatás területén indokolt bővíteni az együttműködést. Makó városnak, mint az együttműködést koordináló térségközpontnak fel kell készülnie a közigazgatási reform kapcsán 2004-től várható egyik olyan mintatárság szerepre is, melynek tapasztalatai alapján kerül majd kialakításra országosan a városok és kistérségeik közötti 2006-tól végleges működési kapcsolatrendszer és annak finanszírozása.

Addig is:

- a makói kistérség polgármesterei, országgyűlési képviselői, valamint a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke által alkotott Makó és Térsége Polgármesterek Fóruma konzultatív módon a közös gondolkodás színtereként tovább működik;
- a polgármesteri fórum és a makói kistérség jegyzőiből álló Marosmenti Jegyzői Klub együttes ülésein rendszeresen áttekintik a közös feladatokat, folyamatosan keresik a közfeladatok közös ellátásának lehetőségét;
- rendszeressé kell tenni a kistérség önkormányzati képviselő-testületeinek összetestületi ülését, amely a legszélesebb és legteljesebb körű összefogás és együttműködés, a kistérség egységét testesíti meg;
- a kistérség önkormányzatai az együttműködés egyik jelentős eredményeként létrehozták a Makó és Térsége Fejlesztési Kht.-t intézményes háttérként a kistérségi vidék-, terület- és gazdaságfejlesztés koordinálására, egységes megjelenítésére és képviselésére. Feladatai eredményes ellátása érdekében a kht.-t folyamatosan tovább kell fejleszteni mind szervezeti, mind személyi vonatkozásban;
- a kistérségi együttműködést a társulás által létrehozott fejlesztési kht. működtetésével minél szélesebb körben ki kell terjeszteni különböző szervezetek felé, bevonva őket a fejlesztési programok kidolgozásába és megvalósításába. (Különösen a kamarák, vállalkozásfejlesztési alapítványok, civil szervezetek, Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht., EU Info Center, Vállalkozási Övezetek Szövetsége, Magyar Logisztikai Egyesület, Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetsége, Magyar Turizmus Rt., Ipari Parkok Egyesülete, Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti Területfejlesztési Hivatala, Csongrád Megyei Európai Információs Pont, Önkormányzati Ipari Parkok Szövetsége a Szegedi Tudományegyetem tekintetében.)

Kapcsolat a megyei önkormányzattal

A közigazgatás reformja kapcsán hangsúlyeltolódás várható a megyéktől a régiók irányába, de a megyei önkormányzat funkciói, kapcsolatai révén továbbra is fontos partner. Lényeges a közgyűlés munkájában való részvétel, a közös lobbis és a lehetséges források, támogatások elnyerésében való együttműködés.

Kapcsolat a Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanáccsal

- A kapcsolat elsősorban a területfejlesztési önkormányzati társuláson keresztül valósul meg. Makó város polgármestere mint a területfejlesztési társulás elnökeként a tanács tagja, képviseli a város és térsége érdekeit a tanácsban.

- A területfejlesztési társulás és Makó Város Önkormányzata e kapcsolat keretében a lehető legszélesebb körben él a tanács által meghirdetett (területi kiegyenlítő, céljellegű decentralizált és területfejlesztési célleírányzat) pályázatok támogatásainak igénybevételével.

Kapcsolat a regionális fejlesztési tanáccsal

- A Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács (DARFT) jelenlegi összetételében Makó város polgármestere a makói kistérségi társulás elnökeként Csongrád megye valamennyi kistérségét képviseli tagként a tanácsban. A tanács szervezetének átalakítása nyomán törekedni kell a Dél-Alföldi Térségfejlesztési Társulások Egyesülete (DATTE) szerepének hangsúlyos megjelenítésére is.

- A regionális államreform eredményeként fel kell készülni az önkormányzati régió választott képviselőkből álló önkormányzati szerepekre, az abban való hatékony részvételre, a kistérségi képviselőre.

- Részvétel a közös koncepciók, stratégiák, operatív programok kidolgozásában, a programcentrumok munkájában.

- A regionális szervezet nyújtotta pályázati lehetőségek kihasználása.

- A fejlesztési kht. közvetlen operatív kapcsolatot tart a regionális fejlesztési tanács titkárságával és a munkaszervezetével, a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökséggel (DARFÜ).

Együtműködés a Dél-alföldi kistérségekkel

- Az együtműködés színtere az eredményesen működő, makói központú Dél-Alföldi Térségfejlesztési Társulások Egyesülete (DATTE), amely folyamatosan megfogalmazza és képviseli a kistérségi területfejlesztési szemléletet és érdekeket a regionális és országos területfejlesztési politikában.

Határmenti együtműködés

- Folytatni kell a Makó és Nagyszentmiklós, valamint térségeik közötti határmenti mikro-euroregionális együtműködést a Határmenti Partnerségi Bizottság és a Fejlesztési Kht. mint intézményes háttér koordinálásával, a létrehozandó Korona Üzleti Szolgáltató Centrum infrastruktúráján.

- A magyar-román határmenti együtműködéshez hasonlóan kezdeményezni kell Makó és Szabadka gesztorságával a határmenti mikro-euroregionális együtműködés kiépítését is. Megkezdődött a Makó és Térsége Fejlesztési Kht. intézményi háttérével Makó és Szabadka városok gesztorságával - a maguk köré szervezett településeket képviselve - a határmenti mikro-euroregionális önkormányzati és gazdasági együtműködés intézményes kiépítése.

Nemzetközi kapcsolatok

A külkapcsolatok alakulásánál a korábbiakhoz képest még inkább előtérbe helyezzük az önkormányzat koordináló szerepének erősítését a kapcsolatok összehangolásában. A kulturális együtműködés elmélyítése mellett nagyobb hangsúlyt kap a város értékeinek külföldi megismertetése, népszerűsítése, a város uniós csatlakozásra való felkészülésének elősegítése. A külföldi partnerekkel folytatott tárgyalások során alapvető feladatnak tekintjük a gazdasági kapcsolatok élénkítését, bővítését.

- Az izraeli Kiryat Yam várossal 2000 júniusában aláírásra került Makón az együtműködési szándéknyilatkozat. A végleges nyilatkozat aláírására 2003 tavaszán került sor Kiryat Yam városában.

- A lengyelországi Radomsko várossal jóváhagyásra került az együtműködési szándéknyilatkozat, aláírásra vár.

- Elő kell segíteni az olaszországi Martinsicuro-val testvérvárosi kapcsolat létrehozását.

- Folytatni kell a megkezdődött kapcsolat továbbfejlesztését a németországi szász tartomány Zittauval és térségével, mely kapcsolat elősegíti a város Európai Unió csatlakozásra való felkészülését és a csatlakozást, valamint segíti a helyi gazdaság erősödését és fejlődését. Továbbra is fő prioritás olyan Európai Unió ország városaival kapcsolatot kiépíteni, amely egyben elősegíti a helyi gazdaság erősödését, fejlődését. (Ilyen lehet például Benelux államok, Dánia és Svédország, stb.)

Az önkormányzat erre képzett előirányzatából továbbra is támogatja intézményei, az egyházi oktatási intézmények és a külföldön is rendszeresen bemutakozó neves művészeti csoportok külkapcsolatainak fejlesztését, új kapcsolataik kialakítását

A térség legfontosabb az önkormányzatokhoz nem kapcsolódó fejlesztési céllal is rendelkező együttműködése két a vállalkozók által létrehozott vállalkozói érdekképviseleti szervezet. Mindkettő központja Makón található. Ez azért szerencsés a Kistérségi Iroda számára, mert nem egyedi eseteket kell csupán segítenie, hanem több vállalkozóval is együtt tud működni az érdekvédelmi szervezeteken keresztül. A vállalkozási érdekképviseletek segítik az önkormányzatokat az önkormányzati beruházásoknál is. Fontos eredményeket érnek el a térségben a vállalkozásfejlesztés területén.

Emellett fontos összefogást, együttműködést jelent még a Térségi Civil Fórum, és a Makón működő Civil Ház.

A térség összefogás szervezetei:

Marosvidék Baráti Társaság

Makó - Maros - Csanád Térségért Polgári Egyesület

Marosmenti Vállalkozók Klubja.

TÉRSÉGBEN EDDIG MEGVALÓSULT LEGALÁBB KISTÉSEGI SZINTŰ FEJLESZTÉSI PROGRAMOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Program neve	Program célja	Program időszaka	Program kiterjedtsége (kistérségi-megyei- regionális-országos- egyéb)	Program eredményei
Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása	Agrárinformációs portál kialakítása, mintaértékű térségi rádió-alapú hálózat kiépítésével, 5 település bevonásával.	2002/2003	kistérségi	Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása és működtetése
"Makó és Vidéke építészeti albuma"	Makó és Vidéke építészeti albuma magyar-angol nyelven, 1000 példányban, 128 oldalon, 4+4 színnyomással	2003	kistérségi	
"Makó és Térsége grafikus térképe"	Madártávlatú, A2-es méretű térkép, magyar-angol nyelven, települési szöveges és képi információkkal.	2003	kistérségi	
"Kistérségi Koordinációs Pályázat (KORP)"	Kistérségi iroda kialakítása	2003	kistérségi	

A TÉRSÉGBEN EDDIG MEGVALÓSULT HATÁRMENTI EGYÜTTMŰKÖDÉSI PROGRAMOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Program neve	Program célja	Program időszaka	Érintett térségek, országok	Program eredményei
Tanulmányút határmenti együttműködési tapasztalatokkal rendelkező Európai Unió tagállamba	Információk, ötletek szerzése, melyek a későbbi együttműködés alapjai Nagyszentmiklós és Térségébe.	2000/2001	Makó és Térsége, Nagyszentmiklós és Térsége	Felkészültebb és nagyobb tapasztalattal rendelkező szakemberek az EU csatlakozás előtt.
Makói Üzleti- és Szolgáltató Központ a magyar-román határ menti kapcsolatok erősítésére	Makó és Nagyszentmiklós térségében példa értékű határon átnyúló kistérségi együttműködés kiterjesztése a gazdasági szolgáltatások területére.	2000/2001	Tükörprojekt megvalósítása Temesváron. (Makó és Térsége, Temes megye)	Temesváron és Makón megvalósult üzleti- és szolgáltató központ kialakítása.
PEGASUS CBC program	120 fős román-magyar képzési program a Korona Üzleti és Szolgáltató Központban, összekapcsolva a térségi területfejlesztési decentralizáció lehetőségeivel.	2003/2004	Makó és Térsége, Nagyszentmiklós és Térsége	A megvalósult üzleti szolgáltatóközpontokban kis- és középvállalkozások résztvevőinek humán-erőforrás fejlesztés.
Fenntartható környezetmodell létrehozása határmenti együttműködésben	Román-magyar szakértők bevonásával környezetvédelmi program és fejlesztési akcióterv kialakítása.	2004/2005	Makó és Térsége, Nagyszentmiklós és Térsége	Környezeti állapot felmérés az érintett térségekben és alternatívák kidolgozása a környezeti károk megelőzésére és – enyhítésére.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A kistérségben központi szerepet Mezőkovácsháza, Battonya és Mezőhegyes tölt be, de Mezőkovácsháza centrális pozíciója a legmeghatározóbb. A 3 város mellett a kistelepüléseknek érdekük, hogy a városi önkormányzatokkal, különösen Mezőkovácsházával szorosan együttműködjenek. Mezőkovácsháza a kistérséget közös fejlesztési irányok kijelölése mentén kívánja összefogni, ami túlmutat a kistérség településeinek szerepvállalásán; megyei szintű fejlesztést tart irányadónak.

A megyei szintű fejlesztésben fontos szerep jut Mezőkovácsháza kistérségnek főképpen a munkanélküliség kezelésében, természetvédelem, az árvíz-és belvízvédelemben, illetve a szociális szolgáltatások és a kistérség infrastruktúrájának fejlesztésében.

1) A megyei munkanélküliség kezelésében kiemelt szerepet jut az aktív foglalkoztatáspolitikának, hiszen az inaktívok számának, arányának további növekedése elsősorban az aktív eszközök segítségével korlátozható. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök aránya Békés megyében igen magas, az alkalmazás területi struktúrája és hatékonysága azonban lényegesen javítható.

Ennek értelmében a gazdasági szerkezetváltást szolgáló eszközök és a munkaerő-piaci pénzügyi források felhasználását intézményesített formában szükséges koordinálni (területfejlesztési tanács, munkaügyi tanács, munkaügyi központ, regionális képző központ). Ebben meghatározó szerepet kell kapnia a megyei területfejlesztési tanácsnak.

A megye gazdaságilag fejlettebb területein az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközöknek a megyei gazdaságfejlesztési elképzelésekkel összhangban a gazdaság szerkezetváltását és a kis- és közepes vállalkozások erősítését kell elsősorban segíteni.

A megye hátrányos helyzetű peremterületein, az észak-, északkelet- és dél-békési területeken a közmunka-programoknak kiemelt szerepet kell kapniuk, Mezőkovácsháza a közmunkaprogramok terén pozitív példát mutat. A munkanélküliek átképzési programjai között az alacsonyan képzett tartós munkanélküliek számára nyújtott kihelyezett felzárkóztató képzések arányát szükséges növelni, ez Mezőkovácsháza kistérségben jelentős problémát okoz, a humán erőforrás-fejlesztés terén megyei erőforrás mozgósításra van szükség, főképpen Békéscsaba vezető szerepének kiaknázására.

A munkanélküliség problémájának kezelésében és a munkanélküliek foglalkoztatásában közvetlenül érintett, érdekelt szereplők (települési önkormányzat, képző intézmény, gazdálkodó szervezet és munkaügyi központ) összefogásával, összehangolt tevékenységével új, komplex átképzési-foglalkoztatási programokat kell bevezetni, meghonosítani. A jelenleginél nagyobb hangsúlyt kell kapnia a részmunkaidős, bedolgozói és alkalmi foglalkoztatás támogatásának. Mindezek megvalósulása a megye és Mezőkovácsháza kistérség lakosságának életszínvonal növekedését célozzák, melyhez a szociális szolgáltatások javítása is nélkülözhetetlen.

2) Az elmúlt években bekövetkezett változások eredményeként a területi különbségek Békés megyében is növekedtek. A megye hátrányos helyzetű térségeiben ezért az életfeltételek alakulása szempontjából rendkívül fontos humán infrastruktúra, humán szolgáltatások fejlesztése kiemelt feladat. E térségekben a feszítő szociális problémák miatt az önkormányzati szociális alapellátások, intézmények (családsegítés, idősellátás, házi gondozás, házi betegellátás) mellett fokozottan kell támogatni az önkormányzati kötelező feladatokon

felül vállalt szociálpolitikai programok (szociális földprogram stb.) megvalósítását, és az egyéb humán szolgáltatások (egészségügy, oktatás) színvonalának növelését. Mezőkovácsháza kistérség településeinek tehát egyik legfontosabb feladata ezen problémák orvoslása a települések összefogásával.

Fontos feladat az egészségügyi alapellátás műszerezettségének javítása, ami egyúttal lehetővé teszi bizonyos preventív vizsgálatok, szűrések helyben történő elvégzését is, csökkentve a költséges fekvő-beteg ellátás szerepét. Ezzel összhangban, különösen a kórház nélküli kistérségekben — Mezőkovácsházán, Szarvason, Szeghalomban — szélesíteni kell (a szükséges szakemberek biztosításával és a műszerezettség fejlesztésével együtt) a járóbeteg-ellátást, szakorvosi ellátásokat.

Eredménymutatók

A népesség átlagos iskolai végzettsége

Az oktatott szakmák száma városonként

Az érettségi utáni szakképzésben és post-secondary képzésben résztvevők száma

A pályakezdő munkanélküliek aránya

A felsőoktatásban végzettek száma, a közgazdasági, jogi és műszaki végzettségűek aránya

A megyéből eltávozó fiatal értelmiségiek aránya

Aktivitási ráta

Munkanélküliségi ráta

Az átképzésben résztvevők száma

A kihelyezett felzárkóztató jellegű képzésekben résztvevő munkanélküliek száma

Az átképzésben résztvevők között az új képesítéssel egy éven belül elhelyezkedők aránya

Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök felhasználásának területi struktúrája

A házi szociális ellátásban érintett idősök száma

A népesség egészségi állapota

Érdekelt szereplők

Békés Megyei Területfejlesztési Tanács

Békés Megye Önkormányzata

Települési önkormányzatok

Oktatási intézmények

Békés Megye Közoktatási Közalapítványa

Békés Megyei Munkaügyi Központ és kirendeltségei

Békés Megyei Munkaügyi Tanács

Békéscsabai Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központ

Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

Kamarák

Felsőoktatási intézmények

ÁNTSZ

Vállalatok, vállalkozások

MKM, NM, MM

Pénzügyi források

Területfejlesztési és kiegyenlítési célelőirányzat megyei decentralizált része

Munkaerő-piaci Alap

Felsőoktatási-fejlesztési célelőirányzatok

Külföldi források (Phare, Phare CBC, TEMPUS, Világbank stb.)

Alapítványok (MVA, Soros Alapítvány stb.)

Békés Megye Közoktatási Közalapítványának forrásai

Minisztériumi források (MKM, NM, MM)

A programokban érdekelt szervezetek saját forrásai

3) Az árvízvédelem-fejlesztés során az árvízvédelmi öblözetek veszélyeztettségének mértékével és gazdasági értékével arányos kiépítettségi szint kialakítása lenne célszerű, amit az éghajlati szélsőségek és az áradások hevesége indokol. A beavatkozások közül a védett nemzeti vagyon nagyságára tekintettel a Fehér-, Kettős-, Hármas-Körös bal és a Fekete-Körös jobb partján az erősítések után keletkezett, vagy megismert lokális gyengeségeket, mederoldal-leszakadásokat rövid távon kell helyreállítani. A Kettős-Körös jobb parti védvonalát rövid és középtávon, míg a Körösök rendszerének többi fővédvonalát közép- és hosszú távon szükséges fejleszteni. Megoldásra vár a Fehér-Körös árvizeinek kezelhetősége. A belvízmentést mindenkor az adott terület mezőgazdasági értékviszonyai generálják, ennek megfelelően a belvízelvezető művek fejlődésében jelentős ciklikusság tapasztalható. A "klasszikus vízelvezető" és esetlegesen vízhasznosító funkciót ellátó művek jelenlegi kiépítettségi szintje kielégíti a lakott területek és a mezőgazdaság vízelvezetési igényeit. Karbantartási állapotuk, üzemképességük (főleg a szivattyútelepek esetében) ugyanakkor nem biztosítja a jogosan elvárható igényeket. A különböző fejlesztési programok megvalósítása nem járhat együtt a természetes vagy természetközeli élőhelyek megszüntetésével, irreverzibilis megváltoztatásával. Mára még nem készült el, bár nagyon fontos lenne Békés megye és kistérségeinek védett területeinek és természeti területeinek elhelyezkedésén alapuló, környezeti szempontból értékes térségek, régiók, lehatárolása. Ehhez kapcsolódhatna az úgynevezett Környezetileg Érzékeny Területek (ESA) lehatárolása, ami az EU-ban már gyakorlattá vált. Mindez jól szolgálná a békési táj egyedi arculatának megőrzését, hosszú távon növelhetné a térség vonzerejét, és így a megye az egyre inkább fejlődő európai ökoturizmus egyik magyarországi célpontjává válhatna, az ökoturizmusban Mezőkovácsházának nagyon fontos szerep juthatna. Ehhez felhasználható a flamand-magyar Körös-vidék Pilot Projekt is.

Békés megyében többszáz kunhalom található. Ezek táj- és kultúrtörténeti értéke egyedülálló. Védelmükre a település- és térségfejlesztési programokban, illetve területrendezési tervekben kiemelt figyelmet kell fordítani.

A természeti értékek színvonalas bemutatását elsősorban a Körös–Maros Nemzeti Park bemutatóhelyein, továbbá a védett területeken többnyelvű infrastruktúra (tájékoztató táblák, megfigyelő tornyok, kijelölt ösvények stb.) kiépítésével/fejlesztésével kell színvonalasabbá tenni, megteremtve ezzel a természeti értékekre épülő minőségi turizmus, falusi, illetve ökoturizmus feltételrendszerét, a természetvédelem szempontjainak maradéktalan figyelembevételével.

Eredménymutatók

Az EU direktívái alapján való szennyvízmentesítés értékelése

A környezetfejlesztésre és -védelemre fordított beruházások összege

A közműolló nagysága

A kistérségi szelektív-hulladékgyűjtésbe kapcsolt települések száma

A lakosságra vonatkoztatott, árvíz által potenciálisan veszélyeztetett nemzeti vagyon nagysága, fajlagos árvízvédelmi beruházás, fenntartás, védelem

A kemikáliák használatának mennyisége

A talajok termőképessége (biomassza-előállítás)

Az erdősültség foka

A művelési ágak aránya és a vetésszerkezet

A meliorált területek aránya

Érdekelt szereplők

Békés Megyei Területfejlesztési Tanács

Békés Megye Önkormányzata

Települési önkormányzatok

Üzemeltető szervezetek, lakosság

Megyei ÁNTSZ

Vállalatok, vállalkozások

Megyei FM hivatal

Körös Vidéki KÖFE

Alsó Tisza-vidéki KÖFE

Alsó-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság

Körös Vidéki Vízügyi Igazgatóság

Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács

Civil szervezetek

Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatósága

KHVM, OVF, Vízügyi Igazgatóságok

KTM, BM, FM, NM

Pénzügyi források

A területfejlesztési és kiegyenlítési célelőirányzat megyei decentralizált és központi része

Cél- és címzett támogatások

Külföldi célprogramok (Phare, Phare CBC)

Önkormányzati források

Gazdasági szervezetek saját forrásai

Vízügyi Alap

Központi Környezetvédelmi Alap

Békés megyei Területfejlesztési Társulások közül Mezőkovácsháza kistérségben az alábbiak a legjelentősebbek:

Dél-Békési Önkormányzatok Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete (Battonya)

Maroshát Területfejlesztési Önkormányzati Társulás (Mezőhegyes)

Területfejlesztési Tanács által megítélt támogatások 1996-2003

T Á R S U L Á S

Nyertes pályázatok

Pályázó	Év	Pályázat megnevezése	Beruházás megnevezése	Megítélt támogatás (Ft)
Dél-Békési Önkorm. Terfejl.Közhaszn.Egyesülete	1996	TFC	Térségfejlesztési program készítése	2 486 000
	2001	CÉDA	Városi sportcsarnok felújítása és korszerűsítése	12 086 270
	2001	TFC	Dél-Békési kistérség idegenforgalmi fejlesztési programjának kidolg.	3 000 000
			Összesen	17 572 270

A fejlesztés főbb irányvonalait áttekintve látható, hogy Békés megye és így Mezőkovácsháza kistérség települései jövőbeni fejlődése szempontjából kiemelt szerep jut az infrastrukturális beruházásoknak, amelyek keretében nemcsak a közvetlen közlekedési infrastruktúra modernizációját szükséges megvalósítani, hanem fokozatosan meg kell teremteni a feltételeket minden olyan egyéb fejlesztéshez is, amely valamilyen módon kapcsolódik az infrastruktúra fejlettségéhez, illetve függ annak minőségétől. Ide sorolható többek között a turizmus-fejlesztés, a mezőgazdasági utak révén az agrárgazdaság korszerűsítése, illetve az oktatási infrastruktúra javítása egyaránt.

A kistérség modernizációja azonban nemcsak az infrastruktúra fejlesztésétől függ, hanem a megfelelő humán tőke meglététől is. A kistérségben nagy szükség van olyan fejlesztési tervek kidolgozására, amelyek elősegítik a humán erőforrás-fejlesztést, kiváló humán hátteret biztosítva a gazdasági versenyképesség növeléséhez, mindezt a szakképzett munkaerőre és a továbbképzési lehetőségekre alapozva.

Minél több olyan integrált projekt megvalósításával, amelyek Mezőkovácsháza kistérség humán potenciáljára épülnek, a megye komoly fellendülést érhet el, ezeknek a kidolgozása azonban folyamatban van.

A főbb prioritások meghatározását követően a legfőbb cél a 2004-től megnyíló pályázati lehetőségek maximális kiaknázása.

A TÉRSÉGI(KISTÉRSÉGI) SZINTŰ TERVEK KÖZÖS PROGRAMOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

A pályázás szempontjából fontos, sokszor előnyös pozíciót jelent a térség számára a határmentiség. Ezt az együttműködésekkel is igyekeznek gerjeszteni, ún. tükörprojektek létrehozásával, ahol a makói és romániai fél külön-külön felel a pályázatában foglaltakért, de a bíráló biztosság figyelembe veszi, hogy határmenti együttműködés is kapcsolódik a projekthez és így előnyösebb elbírálásában részesülhet. Tehát a határmentiség jelenti az egyik kulcsszempontot a programok és tervek kidolgozásában.

A második kulcsfontosságú tényező a térség számára a partnerség. A programokat igyekeznek úgy kidolgozni és olyan pályázati terveket készíteni, amely a térség összes települését érinti. Ha ez nem megy, akkor legalább mikrotérségek szintjén igyekeznek partnerséget kialakítani.

A pályázatoknak azonban sokszor nagyon sok hiányossága van, ez igaz például a Regionális Operatív Program pályázataira, amelynél a forrás sokszor nagyon szűkös. Ilyen esetekben nagyon jól jön a határmentiség, mert mondjuk sok nagyon jó fejlesztési pályázat mellett azért kevés a román határmenti pályázat és így előnyben részesülhet a kistérség.

A szűkebb kistérségi fejlesztési terveket tekintve megtörtént a vidékfejlesztési, a gazdaságfejlesztési a turizmusfejlesztési koncepció és a humánerőforrás fejlesztési koncepció kidolgozása 1996 és 2001 között. A probléma az, hogy ezek nagy része csak terv maradt, mára elévült, de jelenleg azonban nincsenek olyan források, amelyek segítségével ezeket frissíteni vagy esetleg újabb terveket kidolgozni lehetne.

A legtöbb program és terv, ami a fejlesztésekhez kell azonban rendelkezésre áll, a belső team alkalmas ezek lebonyolítására és menedzselésére. Tehát csak forrást kell találni a programok végrehajtására, ez azonban nagyon nehéz. A legtöbb forrás szűkös, sokszor még nyertes pályázat esetén is a finanszírozás bizonytalan.

A pályázatoknál sokszor nehézséget jelent, hogy nagyon rossz a jelenlegi területi statisztikai rendszer. Sokszor lehetetlen adatokat összegyűjteni. Ezért az adatok összegyűjtése sokszor külön pénzbe kerül: meg kell fizetni a KSH-t vagy a Munkaügyi központot. Szükség lenne nagyon egy jó statisztikai bázisra, amelyből a pályázatírók dolgozni tudnak.

Probléma még, hogy legtöbbször a pályázati kiírások nagyon merevek, ha nem garantál a pályázó a 15 közül egy mutató megfelelést, akkor már nem nyerhet.

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

A fejlesztési célú pályázatok főképpen az infrastrukturális fejlesztésekre vonatkoznak, eredményességéről, sikerességéről azt gondolják, hogy az ilyen típusú pályázatok szükségesek és hosszú távon szolgálják a kistérség fejlesztését.

Főbb pályázatok települési bontásban:

Az elmúlt 5 évben **Almáskamráson** az Önkormányzat 48.539.695 Ft-ot költött beruházásra CÉDA és TEKI pályázat formájában. A beruházások mezőgazdasági tevékenységhez szükséges útépitésre, felújításra, bekötő utak kiépítésére, Művelődési Ház felújítására, közművesítésére, és fűtőkorszerűsítésére vonatkoztak. Településrendezési terv készítésre 6,2M forintot fordítottak, a belterületi rendezésre és az Önkormányzatnál karbantartási munkálatok elvégzésére 1,25M forintot költöttek. A beruházások többsége 2000-2003 időszakban történt. Vállalkozók által elnyert összeg 372000 Forint, mely új mezőgazdasági gépek, technológiai berendezések beszerzését célozta.

Battonya 118,7 M forint támogatásban részesült, a beruházások: útépités, egészségügyi műszerbeszerzés, szilárd burkolatú útépités, általános iskola felújítása, tetőcsere, sportszarnok korszerűsítése, Gimnázium egyik épületének felújítása. 2003-ban a Szociális Földprogram keretében az előző években jól működő földprogram továbbműködtetésének támogatására 3M forintot fordítottak, a mezőgazdasági szolgáltatások díjának és a vetőmag beszerzésének támogatása formájában. Battonya belvízvédekezésre és a személyi tulajdonú lakások kárainak rendezésére közel 6M forint támogatást nyert. A vállalkozások agrárgazdasági beruházásainak összese 1996-2002 között 36,7 M forint.

Dombegyháza Önkormányzata 23,4M forint támogatást kapott, melyből útépités, Művelődési ház fűtőkorszerűsítése, összevont rendezési terv készítése, parkok és közterületek gyomtalanítása voltak a főbb tételek. A vállalkozók által nyert támogatások varroda fejlesztésre, ültetvénytelepítésre, mezőgazdasági gépek beszerzésére fordítottak. A vállalkozók által nyert támogatások összege 22,5M forint.

Dombiratos 26,7 M forintot investált útépitésre, ravatalozó felújítására, településrendezési terv elkészítésére, belvíz és árvíz védekezési költsége nem volt. A vállalkozók agrárgazdasági beruházásainak összege 2 millió forint volt.

Kaszaper 241,7 millió forintot nyert CÉDA, TEKI, TFC, NÖP pályázatokon, a beruházások a következők voltak: belterületi útépités, általános iskolai tanterem átépítése annak életveszélyessége miatt, Idősek Otthona létrehozása Pusztaszőlősön, sportszarnok építése, templom és temető feltárása, mosoda, és garázs építése, valamint 2 millió forinttal régészeti feltárás. A vállalkozók AGC pályázat keretében ültetvénytelepítésre 4 millió forintot nyertek.

Kevermes 85 millió forintot nyert 1997-2003 közötti időszakban, a beruházások szennyvíztisztító-telep és csatornahálózat létrehozására, erdőtelepítésre, szociális célú gépjárművásárlásra, középületek állománymegóvó karbantartására koncentráltak. A vállalkozók vendégház rekonstrukcióra és agrárgazdasági beruházásra közel 2 millió forintot nyertek.

Kunágota Önkormányzata 235 millió forintot nyert TEKI, CÉDA, AGC és VFC pályázatokon 1996-2003 közötti időszakban. A beruházások az önkormányzati intézmények gázhálózatra való bekötését, szilárd burkolatú útépitést, általános iskolai vizesblokk korszerűsítését, központi orvosi ügyelet építését célozták. A vállalkozások 20,2M forint támogatásban részesültek mezőgazdasági gépek beszerzése és térségi mentőállomás létesítése céljából.

Magyarbánhegyes 25 M forint támogatásban részesült, mely belterületi szilárdburkolatú útépitést, ároktisztítást, baromfitelep technológiájának és infrastruktúrájának fejlesztését szolgálta. A vállalkozások 17 M forintot fordítottak pályázatok útján agrárgazdasági beruházásra.

Magyardomegyház 27M forint támogatásban részesült, melyből óvoda és konyhaépítés, útépités, csapadékvíz csatornák és átereszek felújítása, településtisztítási munkák valósultak meg.

Medgyesegyháza 147,2 millió forint támogatásban részesült. Ebből települési szennyvíztisztító és szennyvízcsatorna, kommunális gépbeszerzés, Gondozási Központ konyhájának felújítása és a közterületek, parkok karbantartása valósult meg. A vállalkozók

154,6 M forint támogatást fordíthattak erdőtelepítésre, fásításra, mezőgazdasági berendezések vásárlására és korszerűsítésére, növényház és zöldségtároló építésére.

Medgyesbodzás útfelújításra, általános iskola számítógépes hálózatának kiépítésére, kommunális gépbeszerzésre, gyomtalanításra 43,6 millió forint támogatásban részesült a CÉDA és TEKI pályázatok keretében Tároló építésre és mezőgazdasági gépek beszerzésére a helyi vállalkozók 34 millió forintot kaptak.

Mezőhegyes 86 millió forint támogatásban részesült, melyből a külterületi utak rekonstrukciója, útépités, ivóvíz vezeték felújítása, egészségügyi gép-beszerzése, csatornatisztítás, szennyvízhálózat kiépítése valósult meg. A vállalkozások 22 M forintot nyertek turisztikai férőhely bővítésre, öntözőtelep létesítésére, pékség korszerűsítésére és egyéb gépek és berendezések megvásárlására.

Mezőkovácsháza 315 millió forint támogatásban részesült 1996-2003 között. A beruházások a következők voltak: környezetvédelmi célú közhasznú gépbeszerzés, útépités, szennyvízcsatorna, tűzoltóság felújítása, zöldterület növelése, komplex informatikai segédprogram beszerzése. A helyi vállalkozások 134 millió forint támogatásban részesültek mezőgazdasági gép beszerzése, élelmiszeripari gépsor beszerzése, tehergépjármű vásárlása, mosoda, paprikaválogató és tároló vásárlása címén.

Nagybánhegyes 39,4 millió forint támogatást kapott, mely belterület rendezésre, karbantartásra, az általános iskola bővítésére és a helyi termálkút rehabilitációjára fordítódott. Bel-és árvíz védekezési költsége Nagybánhegyesnek 9 millió forint volt 1999-2000-es évben. A helyi vállalkozások 34 millió forint támogatást nyertek orvosi eszközök beszerzésére, valamint agrárgazdasági beruházásokra.

Nagykamarás 43 millió forint támogatásban részesült TEKI pályázatok keretében. A beruházások megnevezése: önkormányzati intézmények vezetékes gázhálózatra való bekapcsolása, védőnői lakás, ivóvízkút létesítése, útépités, Községi Egészség ház korszerűsítése. Belvíz és árvíz védekezési költsége 4,4 M Ft volt az Önkormányzatnak. A vállalkozások által nyert támogatások összege 69M forint, mely ültetvénytelepítésre és agrárgazdasági beruházásokra fordítódott.

Pusztatölke Önkormányzata 29 M Ft támogatásban részesült, a beruházások megnevezése: földgázellátás, szilárd burkolatú út kiépítése, településrendezési terv elkészítése. A helyi vállalkozók 5,4M Ft pályázati támogatásban részesültek, melyet terménytárolók és szárítók vásárlására fordítottak.

Végegyháza 18,7M forint CÉDA és TEKI támogatásban részesültek, melyből útépitésre, közösségi ház felújítására, gépbeszerzésre fordítottak. A helyi vállalkozások közül 5-en részesültek támogatásban, összesen 2 millió forinttal, mely az erdőtelepítést és új mezőgazdasági gépek beszerzését célozta.

2002-ben településfejlesztési és területfejlesztési támogatás címszó alatt a kistérség 88 millió forintot kapott, a gazdasági élet fejlődését célzó támogatás összege 680 millió forint volt. Infrastrukturális, környezetvédelmi támogatás összege 24 millió forint volt. Az állami fejlesztési támogatások összege 792 M forint, összesen 77 projekt, teljes költsége 2142 ezer forint.

2003-ban településfejlesztési és területfejlesztési támogatás címszó alatt a kistérség 324 millió forintot kapott (projektek száma: 30), a gazdasági élet fejlődését célzó támogatás összese 226 millió forint volt (21 projekt). Infrastrukturális, környezetvédelmi támogatás összese 39 millió forint volt (5 projekt). Az állami fejlesztési támogatások összese 588 M forint (56 projekt), teljes megvalósítási költsége 1156 ezer forint.

A TÉRSÉGBEN EDDIG MEGVALÓSULT LEGALÁBB KISTÉSEGI SZINTŰ FEJLESZTÉSI PROGRAMOK

MAKÓ KISTÉRSÉG

Tervek	Konkrét célok	Időszak	Program kiterjedtsége (kistérségi-megyei- regionális-országos- egyéb)	Eredmények
Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása	Agrárinformációs portál kialakítása, mintaértékű térségi rádió-alapú hálózat kiépítésével, 5 település bevonásával.	2002/2003	kistérségi	Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása és működtetése
"Makó és Vidéke építészeti albuma"	Makó és Vidéke építészeti albuma magyar-angol nyelven, 1000 példányban, 128 oldalon, 4+4 színnyomással	2003	kistérségi	–
"Makó és Térsége grafikus térképe"	Madártávlatú, A2-es méretű térkép, magyar-angol nyelven, települési szöveges és képi információkkal.	2003	kistérségi	–
"Kistérségi Koordinációs Pályázat (KORP)"	Kistérségi iroda kialakítása	2003	kistérségi	Kistérségi Iroda

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Tervek	Konkrét célok	Időszak	Program kiterjedtsége (kistérségi-megyei-regionális- országos-egyéb)	Eredmények
Dél-Békési kistérség turisztikai fejlesztési programja	Turisztikai fejlesztés koncepciójának strukturális megalapozása és kidolgozása	2002	kistérségi	N.A.
Mezőkovácsháza gazdaságilag elmaradott kistérség gazdaságfejlesztési programja	Gazdaságfejlesztés irányvonalainak, fő prioritásainak meghatározása, stratégiai célú tervezés	2003	kistérségi	N.A.
Mezőkovácsháza gazdaságilag elmaradott kistérség Agrár-és Vidékfejlesztési program	Agrár és vidékfejlesztés koncepcionális kidolgozása	2004	kistérségi	N.A.

X.rész

A TÉRSÉG INFORMATIKAI ELLÁTOTTSÁGÁNAK HELYZETE

A Maroshát térség informatikai hálózata néhány kivételes helyzetben lévő települést kivéve (pl. Makó, Mezőhegyes) fejletlennek tekinthető.

Az információáramlás így egyenlőtlen, vannak erőteljesen információhiányos települések a térségben.

A fejlesztések döntően a kistérségi központokból, vagy a nagyobb településekről indulnak ki. Például Makó 1999-ben egy hatalmas informatikai projektet nyert el, amely óriási sikerrel végződött, gyakorlatilag az össze oktatási intézmény sikerült informatikai eszközökkel felszerelni Makón. Internet-összeköttetés is kiépült az intézmények és az önkormányzat között. Jól felszerelt informatikailag az önkormányzat is. Makón van Internet-kávézó is.

A kistelepüléseken már sokkal rosszabb a helyzet. A legtöbb helyen még telefonos ADSL kivezetés, gerincevezeték sincsen. Ez ugyanis lakosságszám függő és Makó mellett egyedül Mezőhegyesen éri el a lakosság szám azt a mértéket, hogy egy ilyen beruházás megérje.

A településeken és főleg a közintézményekben is csak ISDN2 és még régebbi 56 kbyte-os modemekkel biztosított Internet összeköttetés van.

Több település kapcsolódott be a térségben a teleház projektbe: pl. Csanádpalota, Földeák, Pitvaros, stb. De ezek esetében a sáv szélesség már nem a mai igényeknek megfelelő. Kiemelendő azonban, hogy a teleházak számát tekintve a Makói Kistérség lényegesen jobb helyzetben van a 17 településből 9-ben van teleház, míg a Mezőkovácsháza kistérség egyetlen településén sem jött még létre teleház.

Lakossági otthoni Internet felhasználás is leginkább csak a nagyobb településeken van. Az otthoni Internet és számítógép használat a kistelepüléseken nagyon alacsony.

Az iskolai számítógép-oktatási meglehetősen egyenlőtlen képet mutat. A nagyobb városokban fejlett az oktatási rendszer, míg a kistelepüléseken legtöbbször nincs számítógép oktatás az általános iskolában. Ez is az egyik oka, hogy az otthoni számítógép-használat is alacsony a kistelepüléseken.

A helyzetet jól mutatja, hogy vannak olyan önkormányzatok, ahol még hivatali szinten sem használják a számítógépet, a kistérségi Irodába írógéppel írt adatlapok érkeznek. És ez nem egyedi példa a kistérségekben.

A TÉRSÉG INFORMATIKAI ELLÁTOTTSÁGÁNAK HELYZETE I.
Osztályozás, az iskolában megszokott módon: 1 – nem kihasznált; 5 – nagyon jól kihasznált

Település	Teleház	Kihasználtsága, osztályozás: 1-5	Iskolai Internet	Kihasználtsága, osztályozás: 1-5	Könyvtári Internet	Kihasználtsága, osztályozás: 1-5
Ambrózfalva	van	3	van	2	N.A.	
Apátfalva	-					
Csanádalberti	van	3	N.A.		N.A.	
Csanádpalota	van	3	?		?	
Ferencszállás	-		N.A.		N.A.	
Földeák	van		N.A.		N.A.	
Királyhegyes	van		N.A.		N.A.	
Kiszombor	-		N.A.		N.A.	
Kláralfalva	-		N.A.		N.A.	
Kövegy	-		N.A.		N.A.	
Magyarcsanád	-		N.A.		N.A.	
Makó	van	2	N.A.		N.A.	
Maroslele	van	3	N.A.		N.A.	
Nagyér	van		N.A.		N.A.	
Nagylak			N.A.		N.A.	
Óföldeák			N.A.		N.A.	
Pitvaros	van		N.A.		N.A.	

Battonya			N.A.		N.A.	
Mezőhegyes	-		N.A.		N.A.	
Mezőkovácsháza	-		N.A.		N.A.	
Almáskamarás	-		N.A.		N.A.	
Dombegyháza	-		N.A.		N.A.	
Dombiratos	-		N.A.		N.A.	
Kaszaper	-		N.A.		N.A.	
Kevermes	-		N.A.		N.A.	
Kisdombegyház	-		N.A.		N.A.	
Kunágota	-		N.A.		N.A.	
Magyarbánhegyes	-		N.A.		N.A.	
Magyardombegyház	-		N.A.		N.A.	
Medgyesbodzás	-		N.A.		N.A.	
Medgyesegyháza	-		N.A.		N.A.	
Nagybánhegyes	-		N.A.		N.A.	
Nagykamarás	-		N.A.		N.A.	
Pusztáotlaka	-		N.A.		N.A.	
Végegyháza	-		N.A.		N.A.	

A TÉRSÉG INFORMATIKAI ELLÁTOTTSÁGÁNAK HELYZETE II.
Osztályozás, az iskolában megszokott módon: 1 – nem kihasznált; 5 – nagyon jól kihasznált

Település	Számítástechnikai oktatás az iskolában	Kihasználtsága, osztályozás: 1-5	Informatikai szakkör az iskolán kívül	Kihasználtsága, osztályozás: 1-5
Makó	van	5	van	5
Mezőhegyes	van	5	van	4
Battonya	van	5	van	4
Mezőkovácsháza	van	5	van	5
Kistelepülések többsége	nincs		nincs	

A TELEPÜLÉSEK INFORMATIKAI ELLÁTOTTSÁGA III.

Település	Internet bekötés száma	Kábel TV bekötés száma	Műholdvevő bekötése	Telefonbekötés
Makó	van	van	Van	van
Mezőhegyes	van	van	van	van
Battonya	van	nincs	van	van
Mezőkovácsháza	van	nincs	van	van
kistelepülések	nincs	nincs	kevés	van
Térség összesen:	0-5% körül	0-5% körül	10-20% körül	50-60% körül

Az informatikai fejlesztések kulcsfontosságúak a térség fejlődése szempontjából. A modern informatikai berendezések ugyanis amellet, hogy lehetővé teszik az információs igény kielégítését, lehetőséget biztosíthatnak a távmunka és távoktatás bevezetésére a térségben. Ehhez azonban eszközökre és képzési programokra van szükség.

A nagyobb településeken, ahol az informatika ellátottság megfelelő (pl. Makó, Mezőhegyes) a fejlesztések döntően a tartalmi kihasználás növelésre irányulnak.

A kistelepülések esetében fontos cél az Internet összeköttetés. Példák vannak rá. Például Makó térségében Makó és négy közeli településen a SAPARD kísérleti projekt keretében rádióhullámos Internet összeköttetést építenek ki a települési önkormányzatok között. De fontos, hogy a civil és agrárszféra érintettjei is használhatják majd ezt a kiépülő fejlesztést.

Ez csak egy kísérleti projekt, de az lenne a célja a kistérségeknek, hogy hasonló projektekkal valamelyest ledolgozzák a kistérség halmozottan hátrányos informatikai helyzetét.

A fejlesztések alapját azonban képzési programokban képzelik el a kistérségek. Ugyanis, amíg nincs meg a megfelelő igény a lakosság körében, addig hiába lenne rá lehetőség az alacsony igény szint miatt nem történnek meg a fejlesztések. Ha túl kevesen jelentkeznek a beöktésekre, akkor nem tud megvalósulni. Ezért kulcsfontosságú a térségben az informatikai képzés. De nagyon kevés pályázat van, amely képzéssel támogatná meg az infrastrukturális fejlesztéseket. Fontos azonban, hogy a kettő csak együtt ér valamit. Zsákutcát jelent az is, ha nagyon beindítják a képzést a településeken, majd ezt követően nem marad forrás az infrastrukturális beruházásra, és így a megszerzett tudást nem tudják használni.

MELLÉKLET I.

A TÉRSÉG SWOT-ANALÍZISE

MAKÓ KISTÉRSÉG

Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
A kistérség fekvése → 2008- tól Európa dél-keleti kapuja	A térség az országon, a régión és a megyén belül is periférikus elhelyezkedésű, így a térség az ország gazdasági vérkeringésében nincs benne.	A kormány és Európai Unió támogatja a környezet és természetvédelmet, és ehhez forrásokat is biztosít (KAC, Strukturális Alapok). A Kistérségi környezetvédelmi programok forráskoordinációja így biztosítható (térségi ivóvízellátás, csatorna-projekt, biogáz üzem)	A Maros vízminőségét a romániai szennyezés a jövőben is ronthatja.
A Marosi Gyógyiszap egyedülálló a reumatológiai panaszok enyhítésére	A térségben a termásvíz kincs, a marosi gyógyiszap valamint a makói gyógyvíz kihasználatlan.	A komplex turizmusfejlesztési programok részeként megjelenik a gyógyturizmus, melynek alapját a Makói Gyógyiszap és termásvíz jelenti.	A befektetői tőke érdeklődése alacsony marad a határmenti fekvés és az autópályák hiánya miatt.

<p>A térség klimatikus adottságai kedvezők: magas a napsütéses órák száma, és az éves hőösszeg.</p>	<p>A csapadék eloszlása a térségben és időben szélsőséges. Több terület belvizes, más területeken a többlet csapadék sem okozott gondot, ezekre inkább az ariditás jellemző.</p>	<p>A mezőgazdasági termelés területén az Unió és az FVM is támogat olyan célokat, mely a térségben a mezőgazdaságból élők számára jelentős segítséget jelent. Ilyen célok: az ökológiai termelés támogatása normatív módon, a mezőgazdasági termékek piacra jutása, magasabb feldolgozottsági szint elérése.</p>	<p>Előtérbe kerülnek az EU-ba magas feldolgozottsági szintet és minőséget hordozó termékek, melyek minőség védelmet és egyediséget biztosító jelöléssel ellátottak. A térség nem rendelkezik ilyen termékkel.</p>
<p>Itt található az ország legjobb minőségű talajai (30-40 AK, közép kötött).</p>	<p>A térségben az országos átlagot meghaladó a munkanélküliség</p>	<p>Az idén elkészülő Korona Üzleti és Szolgáltató Központ rendezvényekkel, szakmai tanácsadással és kedvezményes irodabérlettel támogatja a gazdasági szereplők betelepülését. Az ugyancsak felépülő Inkubátorház a Makói Ipari Parkban kedvező feltételeket biztosíthat kezdő ipari vállalkozásoknak, elősegítve ezzel versenyképességük javítását.</p>	<p>A hitelek magas kamata és a fedezeti elvárások lehetetlenné teszik a befektetői tőke kisvállalkozókhöz áramlását.</p>

<p>A térség jelentős termálvíz kincssel rendelkezik.</p>	<p>A térségben hiányoznak a mezőgazdasági termékek tárolását, feldolgozását, csomagolását biztosító élelmiszeripari vállalkozások.</p>	<p>A hármashatár-menti fekvésből adódóan Makó és Térségének az Európai Unió tagjaként lehetősége nyílik a gazdasági képzés és tanácsadás kiterjesztésére, üzletember találkozók szervezésére.</p>	<p>A megépülő utak következtében a tranzitforgalom növekedése környezetszennyezés növekedését okozhatja.</p>
<p>A térségben jelentős vadállomány található főleg apróvadakból.</p>	<p>Az elaprózott birtoktesten való gazdálkodás nem ad lehetőséget a gazdaságos termelésre, kiszolgáltatottá teszi a mezőgazdasági termelőt, a TЭСZ-ekkel való ellenérvzés a közös érdekképviselettől fosztja meg.</p>	<p>Az IDEA program és a területfejlesztés mintatárségeként a Kistérségi Területfejlesztési Irodában olyan szakembergárda alakulhat ki, amely komplex programok kidolgozásával és lebonyolításával elősegíthetik a térségi vállalkozások fejlődését is.</p>	
<p>A térség szinte minden településén található épített örökség. Kiemelendők azonban Csanádpalota, Kiszombor (Rotunda), Magyarcsanád (román ortodox templom), Makó (Hagymaház), Óföldaák (XV. sz. erődtemplom) építészeti örökségei. A térség legfontosabb gazdálkodási öröksége, melyről országosan és a világ számos részén ismert, a makói hagyma.</p>	<p>A térség demográfiai szempontból az országos átlagnál kedvezőtlenebb helyzetű, a népesség elöregedő, a fiatalok jelentős része a térségen kívül keres boldogulási lehetőséget. A térségre az alacsony iskolai végzettség, a szakismeretek hiánya jellemző. A magasabb végzettségűek a térségen kívülre vándorlása miatt hiányzik a térségben a nyelvtudás és innovációs készség.</p>	<p>Az M5-ös autópálya és M43-as gyorsforgalmi út az Európai Unió főútvonalai között szerepel.</p>	

<p>A térség gazdaságában meghatározó szerepet játszik a fejlett mezőgazdaság. A területen elsősorban kalászos gabona, vöröshagyma, fokhagyma, fűszerpaprika és gyökér zöldségek termelése folyik. A makói vöröshagyma HUNGARICUM minősítéssel bír.</p>	<p>A térségben a legjelentősebb infrastrukturális hiányt a szennyvízkezelés és tisztítás valamint a keletkező szilárd hulladék hosszú távú kezelése jelenti.</p>	<p>A kormányzat és az Unió is támogatja a szennyvíztisztítás és – kezelés megoldását és a megfelelő hosszútávra tervezett hulladékgazdálkodást (Strukturális Alapok).</p>	
<p>A térségben alakult néhány minta értékű új típusú szövetkezés, elsődlegesen az értékesítési problémák megoldására.</p>	<p>A térségben a jelenlévő Internet hálózat és helyi tömegtájékoztatási csatornák ellenére, az információáramlás lassú és nehézkes.</p>		
<p>Az idén befejeződik a Makói Üzleti és Szolgáltató Központ átalakítása és az Ipari Park területén felépül egy inkubátorház, mely kedvező induló feltételeket biztosít az erősödő agrárvállalkozásoknak.</p>			
<p>A lakosság mezőgazdasági szaktudása és termelési kultúrája hagyományosan jó.</p>			
<p>Makón két helyen nyílt meg agrárinformációs pont, mely szakértők segítségével, az agrárinformációs portál adatbázisát felhasználva segíti a gazdákat és őstermelőket</p>			

<p>A térségben legtöbb településen jó az infrastrukturális ellátottság a víz-, gáz-, elektromos- és telefonhálózat terén.</p>			
<p>A térségen nemzetközi főútvonal halad át (43-as út), mely várhatóan 2006-ban gyorsforgalmi úttá válik (M43) Nagylakon és Kiszomboron forgalmas határátkelőhely van, ami a Nagyszentmiklós (RO)-Makó és térségi kapcsolatok alapjául szolgál. (Jelenleg előkészítés alatt áll egy Magyarcsanádi összekötő Maroshíd építése.)</p>			

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<p>Jó természetföldrajzi és talajadottságok</p>	<p>Több ágazatban (pl. agrárgazdaság) nagy a tőkehiány, a külföldi befektetők hiányoznak</p>	<p>Szabad munkaerő-kapacitás a kistérségben</p>	<p>A tradicionális struktúrára épülő, alacsony költséghatékonyságú működő élelmiszeripari cégek fokozatos felszámolása ellehetlenítheti az évek során kialakult beszállítói, termelői kört</p>

<p>A napfénygazdag éghajlat igen változatos növénytermesztést tesz lehetővé (zöldség- és gyümölcs, illetve vetőmagtermesztés)</p>	<p>Közlekedési peremhelyzet, amelyből adódóan nincs megfelelő gyorsforgalmi úthálózat és megfelelő sűrűségű főútvonal-hálózat, amely biztosítaná a térség jobb elérhetőségét</p>	<p>Viszonylag olcsó munkaerő a befektetők számára</p>	<p>Az agrártermelés terén adott feltételek és a lehetőségek kiaknázása közti szakadék tovább növekedhet, amennyiben nem valósul meg mihamarabb a szemléletváltás és pályázatorientált fejlesztés a térségben</p>
<p>Jelentős termásvíz-bázis</p>	<p>Az elmúlt évek alatt történt fejlesztések, útépitések ellenére még viszonylag magas a zsáktelepülések, illetve a nem megfelelő elérhetőséggel rendelkező települések száma</p>	<p>Több uniós támogatáshoz juthat a térség és a kistérség is a fejlettebb régióhoz képest, az elmaradottság megállítása érdekében</p>	<p>Elvándorlás, amely révén tovább csökken a népesség aránya</p>
<p>Nagyok az alternatív területhasználati lehetőségek</p>	<p>Modern nagyvállalatok lassú betelepülése</p>	<p>A természeti adottságok és a természet megóvását szem előtt tartó kistérségi és megyei szemlélet révén könnyebb megvalósítani a környezetbarát infrastrukturális beruházásokat</p>	<p>Nem megfelelő nemzetközi együttműködés, partnerség hiánya és hiányosan kiépített határmenti infrastruktúra esetén a potenciális lehetőségből veszélyforrássá is válhat a térség külső schengeni határ jellege</p>

Jó az egyes speciális ágazok kiépítettségi foka és a gazdálkodási hagyományok révén adottak a feltételek a speciális termékek előállításához, pl. dinnye, fóliás zöldség	Alacsony az erdősitett területek aránya	Az öntözési technológia fejlesztésével víztakarékosabb és hatékonyabb szántóföldi struktúra és gazdálkodás kialakítása	A civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok közti partnerség hiánya miatt egyes kistérséghez tartozó települések komoly fejlesztési lehetőségektől eshetnek el, növelve a fejlettebb területekhez képest a lemaradásukat
--	---	--	---

<p>Fejlett élelmiszergazdaság, nagy kapacitással</p>	<p>A magángazdaságok műszaki felszereltsége nem elég fejlett, illetve hiányosságok tapasztalhatók</p>	<p>Az előcsatlakozási alapok felhasználási ideje során nyert tapasztalattal és a megnyíló új támogatási rendszerhez történő alkalmazkodással a vidéki támogatási struktúra hatékonyabbá tehető, a vidéki életminőség –a pályázati szemlélet erősítésével- tovább javítható</p>	<p>Amennyiben nem valósul meg a kistérség területén a tervezett fásítás, erdősítés, akkor több térségben is tovább erősödhet a talaj romlása Ha a megye és ezen belül Mezőkovácsháza kistérség nem erősíti az érdekérvényesítő képességét országos, regionális szinten, illetve nem pályázik még eredményesebben a megnyíló forrásokra, nem valósul meg a fejlesztési elképzelések terén az új lehetőségekre koncentráció szemlélet kialakítása, akkor jelentősen lemaradhat a „versenytársaihoz” képest</p>
--	---	--	--

<p>Megfelelő öntözési infrastrukturális adottságok vannak, amelyek kiváló alapot adnak az öntözésigényes</p>	<p>Alacsony az idegen nyelvet beszélők aránya</p>	<p>A birtokstruktúra átalakításával és a földrendezés megvalósításával eredményesen működő, a pályázati támogatások igénybevételére orientált mezőgazdasági beruházások jöhetnek létre</p>	
<p>Többféle méretű és formájú üzem megléte gazdasági ágazatoknak</p>	<p>Alacsony az uniós ismeretekkel rendelkező vállalkozók aránya, a megyei szintű képzések is hiányosak</p>	<p>A kedvező éghajlati adottságokat kiaknázásával különleges termékek előállítása hazai piacra és exportra (pl. méz, gyógynövények, biotermékek)</p>	
<p>Számos természeti érték (védett övezet, tájvédelmi körzet)</p>	<p>A lakosság jövedelem-színvonala és életszintje alacsony</p>	<p>Az oktatási infrastruktúra fejlesztése nagymértékben növelheti a képzett humán erőforrás-potenciált</p>	

<p>Jelentős nemzetiségi lakosság és kulturális változatosság, kulturális sokszínűség</p>	<p>Viszonylag magas az elvándorló lakosság aránya, elsősorban a fiatal, képzett munkaerő tekintetében</p>	<p>A jövőbeni fejlesztési elképzeléseit még hatékonyabban ötvöző marketing-stratégiára alapozva jelentősen javítható az egyes kistérségben előállított termékek, szolgáltatások iránti kereslet</p>	
<p>2004. május 1-jétől az EU keleti határa</p>	<p>Magas az előregedett lakosság aránya a fiatalokhoz képest</p>	<p>A Békés megyei és ezen belül Mezőkovácsháza kistérségbeli Hungaricumok népszerűsítése hazai és nemzetközi viszonylatban jelentős többletbevételt eredményezhet</p>	
	<p>A turisztikai lehetőségek nincsenek megfelelően kiaknázva</p>	<p>A térségben élő emberek lokálpatriotizmusa összekapcsolható a helyi kötődésre épülő fejlesztési elképzelésekkel</p>	

	<p>Viszonylag erős piaci kiszolgáltatottság a mezőgazdaság terén</p>	<p>A falusi és kastélyturizmus, illetve a tanyai és lovasturizmus kínálta lehetőségek kiaknázása uniós pályázati támogatással jelentős számú magyar és külföldi turistát hozhat , ugrásszerűen növelve a térség idegenforgalomból származó bevételeit</p>	
	<p>Nem elég hatékony a kistérségi és megyei szintű marketing és PR tevékenység</p>	<p>További gazdasági nyitás Románia irányába, a schengeni határból adódó lehetőségek közös kiaknázása, közös projektek megvalósítása (cross-border co-operation, CBC)</p>	

	<p>A partnerség nem elég erős a kistérséghez tartozó települések között, amelyből adódóan nem elég hatékony a kistérség érdekérvényesítő képessége</p>	<p>A Budapest-Arad vasúti fővonal nagymértékű modernizációját Békés megye összekapcsolhatja egyéb közlekedési infrastrukturális fejlesztési elképzelésekkel, pl. logisztikai központ fejlesztése, kombinált fuvarozás feltételeinek javítása</p>	
	<p>A kistérség agrárlakossága esetében a nagymértékű változásokat, új struktúra megvalósítását szorgalmazó elképzelések támogatásának hiánya</p>		

MELLÉKLET II.

A térségek és településeik elmúlt 5 évben kidolgozott fejlesztési programjainak, pályázatainak összegzése

MAKÓ KISTÉRSÉG

„Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása”

Pályázó, mint vezető partner a Makó és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás (MTTÖT), a projekt címe „Vidéki agrárinformációs rendszer kialakítása” (2003)

A program célkitűzése:

A saját szerver alapú adatbázishoz önálló honlapon keresztül bárki becsatlakozhat, ezáltal lehetősége van információt szereznie a térség agrár- vállalkozásairól. A program térségi kihatásaként a felhasználók a mikrotérségi településeken elhelyezett terminálokon keresztül információkat szerezhetnek, vagy bonyolíthatják levelezésüket. A portálon elhelyezett üzleti információs adatbázis mellett fontos szerepet játszik a létrehozott e- fórum, ahol a szereplők a gyors információcserén túlmenően részt vehetnek a további fejlesztési javaslatok kidolgozásában.

A beruházás tartalma

Az információs csomópont központi szerverét az Üzleti és Szolgáltató Központ részeként helyezte el, ahová három terminál csatlakozik. További négy terminál kistérségi településen való beállítása indokolt (a kistérség ennyi mikrotérségből áll), célszerűen olyan helyen, amely nem rendelkezik telehálzzal, telekunyhóval. (Ezeket a településeket a közvetlen hálózati és az Internet kapcsolat ISDN2 adapter segítségével biztosítható.)

A projekt hardverigénye ennek megfelelően:

Szervergép, hálózati eszközök	1 db
Személyi számítógép	7 db
Nyomtató	4 db

A szoftverigénynél figyelembe vettük az internetalapú kommunikáció fejlesztését.

Ennek alapján:

rendszer- és felhasználói szoftverek beszerzése

agrár-honlap kialakítása,

települési honlapok, kamarák linkelése

interaktív fórum kialakítása,

üzleti adatbázis létrehozása,

hírszolgáltatás működtetése

átképzési, rendszerkonfigurációs tanácsadás

A beruházás hatása

- A fejlesztés segítségével szinergiahatás lép fel, az Üzleti és Szolgáltató Központ integrátor szerepet tölthet be a gazdasági és informatikai szolgáltatások tekintetében,
- a térségi képzési program eredményei a gyakorlatban alkalmazhatóak az infrastrukturális háttér használatával,
- a rendszer segítségével a vállalkozások kapacitáskiegyenlítést hajthatnak végre fölös kapacitásuk és kapacitásigényük adatbázisban való megjelenítésével,
- az adatok összesítésével a további fejlesztési lehetőségek rajzolódhatnak ki,
- az internethasználat fokozódása várható a kistélepek bekapcsolásától, ami a jelenlegi tendenciát figyelembe véve nélkülözhetetlen a vállalkozások életképességének megtartásához,
- a központi és a térségi terminálok egybekapcsolásával csökken a vállalkozások helyhez kötöttsége,
- a portál használatával a vállalkozások naprakész piaci információkhoz juthatnak (pl. az árutózsde keresztül), és forráslehetőségeket hasonlíthatnak össze.

A projekt teljes költségvetése: 9.309 e Ft

A SAPARD alapból kért támogatás: 5.986 e Ft

„MAKÓI ÜZLETI ÉS SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT A MAGYAR-ROMÁN HATÁR MENTI KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSÉRE”

MAKÓ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA, MINT VEZETŐ PARTNER ÁLTAL MEGNYERT ÉS JELENLEG MEGVALÓSÍTÁS ALATT LÉVŐ „MAKÓI ÜZLETI ÉS SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT A MAGYAR-ROMÁN HATÁR MENTI KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSÉRE” (2000) CÍMŰ PHARE CBC PROGRAM, MELYNEK TÜKÖRPROJEKTJE A TEMESVÁRON LÉTREHOZANDÓ, AZONOS PROFILÚ KÖZPONT.

A PÁLYÁZAT CÉLKITŰZÉSE: ÁTFOGÓ CÉLOK TEKINTETÉBEN A MAKÓ ÉS NAGYSZENTMIKLÓS TÉRSÉGÉBEN PÉLDA ÉRTÉKŰ HATÁRON ÁTNYÚLÓ KISTÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS KITERJESZTÉSE A GAZDASÁGI

SZOLGÁLTATÁSOK TERÜLETÉRE. A TÉRSÉG KKV SZÉKTORÁNAK MEGERŐSÍTÉSE, FELKÉSZÍTÉSE AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁSRA.

A PROGRAM KÖZVETLEN CÉLJAI KÖZÖTT SZEREPELT:

- INKUBÁTORHÁZ ÉS ÜZLETI SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT ÉPÍTÉSE
- A TÉRSÉGI VÁLLALKOZÁSI ÖVEZET, IPARI PARK NYÚJTOTTA LEHETŐSÉGEK JOBB KIHASZNÁLÁSA AZ ÚJ LÉTESÍTMÉNYEK ÉPÍTÉSÉVEL ÉS A HOZZÁJUK KAPCSOLÓDÓ SZOLGÁLTATÓ-KÉPZŐ PROGRAM BEINDÍTÁSÁVAL (KÖVETŐ PROJEKTEK).
- KEDVEZMÉNYES ÜZLETI SZOLGÁLTATÁSOK ÉS KÉPZÉSEK A MAGYAR ÉS ROMÁN KKV SZÁMÁRA.
- A HATÁRON ÁTNYÚLÓ KISTÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TAPASZTALATAINAK TERJESZTÉSE A MAGYAR-ROMÁN HATÁRON.

AZ ÜZLETI ÉS SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT KIÉPÍTÉSE JELENLEG IS FOLYAMATBAN VAN, PÁRHUZAMOSAN TÖRTÉNIK AZ ÉPÍTÉSI MUNKÁLATOK BEFEJEZÉSE ÉS A TARTALMI SZOLGÁLTATÁSOK – EGYELŐRE MÁS HELYSZÍNEEN MEGVALÓSULÓ – KIÉPÍTÉSE. A SZINERGIAHATÁS ÉRDEKÉBEN A TARTALMI SZOLGÁLTATÁSOK MEGISMERTETÉSE, „BEPOZÍCIONÁLÁSA” EGYIDEJŰLEG FEJEZŐDIK BE AZ ÉPÍTÉSI MUNKÁLATOKKAL.

A PROJEKT TELJES KÖLTSÉGVETÉSE: 3.200.000 EURO

A PHARE CBC ALAPBÓL KÉRT TÁMOGATÁS: 2.400.000 EURO

2000-ES ROMÁNIA-MAGYARORSZÁG PHARE CBC ALAP,
FÖLDMŰVELŐDÉSI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM

„HATÁRMENTI PARTNERSÉGI BIZOTTSÁG ÁLLANDÓ TITKÁRSÁGÁNAK LÉTREHOZÁSA”

Pályázó, mint vezető partner a Makó és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás, a projekt címe „Határmenti Partnerségi Bizottság Állandó Titkárságának létrehozása” (1999)

A program célkitűzése: A Titkárság felállításával a térségi román-magyar kommunikáció élénkítése, a Határmenti Partnerségi Bizottság munkájának koordinálása, a határmenti területfejlesztés infrastrukturális hátterének megteremtése.

A projekt megvalósításának helye: Üzleti és Szolgáltató Központ, Makó (Átmeneti helye: Polgármesteri Hivatal, Makó)

A projekt eredményeként létrehozott iroda az ezredforduló technikai elvárásainak szintjén, megfelelő infrastruktúrával biztosítja a célkitűzések elérését, mintául szolgálva a román oldalon előkészítés alatt álló Végrehajtó Irodának. A Titkárság alapvető szerepet játszik a HPB ülések megszervezésében, a határozatok végrehajtásában, térségi konferenciák feladatainak koordinálásában.

A projekt teljes költségvetése: 10.000 EURO

A PHARE CBC Alapból kért támogatás: 9.000 EURO

1999-es Románia-Magyarország PHARE CBC alap,
Földművelődési és Vidékfejlesztési Minisztérium

„Kistérségi Iroda létrehozása”

Makó és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás, mint vezető partner „Kistérségi Iroda létrehozása” című pályázata a MEH Nemzeti Területfejlesztési Hivatal Kistérségi Koordinációs Programjára (KORP). A projekt révén Makó és Térségében a kistérségi területfejlesztési szervezetek integrációja valósulhatott meg. (2003)

A pályázat célkitűzése: A térségben működő **területfejlesztési szervezetek azonos helyszínen, egységes ügyfél-kapcsolati rendszerben (CRM) való működésének megvalósítása, a térség központjában.**

A program **közvetlen céljai** között szerepelt:

- a Makó és Térsége Fejlesztési Kht.,
- a Határmenti Partnerségi Bizottság,
- A Térségi Tourinform Iroda,
- A Kistérségi Vidékfejlesztési Menedzser és
- a MEH Kistérségi megbízott egy szekcióban történő elhelyezése;
- Közös ügyfélmenedzsment-rendszer kialakítása (TELECENTER, Térségi Portál, központi-települési ügyfélfogadás, *folyamatban*)
- Egyedi projektek térségi koncepción alapuló programozása;
- Akcióprogramok (pl. PEGASUS) egységes központból történő koordinálása.

A projekt lebonyolítása jelenleg is folyamatban van, létrejött az egységes, elkülönített területfejlesztési szekció (a Kistérségi Iroda) kialakítása. Az Iroda CRM rendszerének kialakítása a Korona Üzleti és Szolgáltató Központ beindulásával párhuzamosan.

A projekt teljes költségvetése: 4 800 000 Ft

A KORP programból kért támogatás: 946 900 Ft

Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti területfejlesztési Hivatal,
Kistérségi Koordinációs Program Pályázat

„Kübekháza, Kiszombor, Nagylak és térsége gazdaságfejlesztési programja megvalósításának feltételei, konkrét projektek megvalósításának tanulmánya”

Makó Város Önkormányzata, mint vezető partner által beadott **„Kübekháza, Kiszombor, Nagylak és térsége gazdaságfejlesztési programja megvalósításának feltételei, konkrét projektek megvalósításának tanulmánya”** címmel, 1998-ban került elfogadásra.

A projekt célja a koncepció és a program készítése során feltárt határon átnyúló kapcsolódási lehetőségek konkretizálása, és a már megindult román-magyar együttműködés továbbfejlesztése a gazdaság- és területfejlesztés terén, a címben megjelölt térségben.

Megcélzott mérhető eredmények:

- bel- és külföldi tőkebevonás elősegítése
- a gazdaságfejlesztés eszközeinek feltárása
- az EU konform területfejlesztési technikák meghonosítása
- a gazdaságfejlesztési program megvalósításához szükséges infrastruktúra és területigény felmérése
- a rendelkezésre álló erőforrások összehangolása
- a marketingstratégia kialakítása

Megvalósult a **makói kistérség és a partner román térség gazdaságfejlesztési programja**. A további határmenti partnerségi bizottsági stratégiai elképzeléseknek ezen megvalósíthatósági tanulmány képezte az alapját.

A projekt teljes költségvetése	33.000 ECU
A PHARE CBC Alapból kért támogatás	24.750 ECU
1997-es Románia-Magyarország PHARE CBC alap	

MEZŐKOVÁCSHÁZA KISTÉRSÉG

Az elmúlt 5 évben **Almáskamráson** az Önkormányzat 48.539.695 Ft-ot költött beruházásra CÉDA és TEKI pályázat formájában. A beruházások mezőgazdasági tevékenységhez szükséges útépitésre, felújításra, bekötő utak kiépítésére, Művelődési Ház felújítására, közművesítésére, és fűtőkorszerűsítésére vonatkoztak. Településrendezési terv készítésre 6,2M forintot fordítottak, a belterületi rendezésre és az Önkormányzatnál karbantartási munkálatok elvégzésére 1,25M forintot költöttek. A beruházások többsége 2000-2003 időszakban történt. Vállalkozók által elnyert összeg 372000 Forint, mely új mezőgazdasági gépek, technológiai berendezések beszerzését célozta.

Battonya 118,7 M forint támogatásban részesült, a beruházások: útépités, egészségügyi műszerbeszerzés, szilárd burkolatú útépités, általános iskola felújítása, tetőcsere, sportcsarnok korszerűsítése, Gimnázium egyik épületének felújítása. 2003-ban a Szociális Földprogram keretében az előző években jól működő földprogram továbbműködtetésének támogatására 3M forintot fordítottak, a mezőgazdasági szolgáltatások díjának és a vetőmag beszerzésének támogatása formájában. Battonya belvízvédekezésre és a személyi tulajdonú lakások kárainak rendezésére közel 6M forint támogatást nyert. A vállalkozások agrárgazdasági beruházásainak összege 1996-2002 között 36,7 M forint.

Dombegyháza Önkormányzata 23,4M forint támogatást kapott, melyből útépités, Művelődési ház fűtőkorszerűsítése, összevont rendezési terv készítése, parkok és közterületek gyomtalanítása voltak a főbb tételek. A vállalkozók által nyert támogatások varroda fejlesztésre, ültetvénytelepítésre, mezőgazdasági gépek beszerzésére fordítottak. A vállalkozók által nyert támogatások összege 22,5M forint.

Dombiratos 26,7 M forintot investált útépitésre, ravatalozó felújítására, településrendezési terv elkészítésére, belvíz és árvíz védekezési költsége nem volt. A vállalkozók agrárgazdasági beruházásainak összege 2 millió forint volt.

Kaszaper 241,7 millió forintot nyert CÉDA, TEKI, TFC, NÖP pályázatokon, a beruházások a következők voltak: belterületi útépités, általános iskolai tanterem átépítése annak életveszélyessége miatt, Idősek Otthona létrehozása Pusztaszőlősön, sportcsarnok építése,

templom és temető feltárása, mosoda, és garázs építése, valamint 2 millió forinttal régészeti feltárás. A vállalkozók AGC pályázat keretében ültetvénytelepítésre 4 millió forintot nyertek.

Kevermes 85 millió forintot nyert 1997-2003 közötti időszakban, a beruházások szennyvíztisztító-telep és csatornahálózat létrehozására, erdőtelepítésre, szociális célú gépjárművásárlásra, középületek állománymegóvó karbantartására koncentráltak. A vállalkozók vendégház rekonstrukcióra és agrárgazdasági beruházásra közel 2 millió forintot nyertek.

Kunágota Önkormányzata 235 millió forintot nyert TEKI, CÉDA, AGC és VFC pályázatokon 1996-2003 közötti időszakban. A beruházások az önkormányzati intézmények gázhálózatra való bekötését, szilárd burkolatú útépítést, általános iskolai vizesblokk korszerűsítését, központi orvosi ügyelet építését célozták. A vállalkozások 20,2M forint támogatásban részesültek mezőgazdasági gépek beszerzése és térségi mentőállomás létesítése céljából.

Magyarbánhegyes 25 M forint támogatásban részesült, mely belterületi szilárdburkolatú útépítést, ároktisztítást, baromfitelep technológiájának és infrastruktúrájának fejlesztését szolgálta. A vállalkozások 17 M forintot fordítottak pályázatok útján agrárgazdasági beruházásra.

Magyardomegyház 27M forint támogatásban részesült, melyből óvoda és konyhaépítés, útépítés, csapadékvíz csatornák és átereszek felújítása, településtisztítási munkák valósultak meg.

Medgyesegyháza 147,2 millió forint támogatásban részesült. Ebből települési szennyvíztisztító és szennyvízcsatorna, kommunális gépbeszerzés, Gondozási Központ konyhájának felújítása és a közterületek, parkok karbantartása valósult meg. A vállalkozók 154,6 M forint támogatást fordíthattak erdőtelepítésre, fásításra, mezőgazdasági berendezések vásárlására és korszerűsítésére, növényház és zöldségtároló építésére.

Medgyesbodzás útfelújításra, általános iskola számítógépes hálózatának kiépítésére, kommunális gépbeszerzésre, gyomtalanításra 43,6 millió forint támogatásban részesült a

CÉDA és TEKI pályázatok keretében Tároló építésre és mezőgazdasági gépek beszerzésére a helyi vállalkozók 34 millió forintot kaptak.

Mezőhegyes 86 millió forint támogatásban részesült, melyből a külterületi utak rekonstrukciója, útépités, ivóvíz vezeték felújítása, egészségügyi gép-beszerzése, csatornatisztítás, szennyvízhálózat kiépítése valósult meg. A vállalkozások 22 M forintot nyertek turisztikai férőhely bővítésre, öntözőtelep létesítésére, pékség korszerűsítésére és egyéb gépek és berendezések megvásárlására.

Mezőkovácsháza 315 millió forint támogatásban részesült 1996-2003 között. A beruházások a következők voltak: környezetvédelmi célú közhasznú gépbeszerzés, útépités, szennyvízcsatorna, tűzoltóság felújítása, zöldterület növelése, komplex informatikai segédprogram beszerzése. A helyi vállalkozások 134 millió forint támogatásban részesültek mezőgazdasági gép beszerzése, élelmiszeripari gépsor beszerzése, tehergépjármű vásárlása, mosoda, paprikaválogató és tároló vásárlása címén.

Nagybánhegyes 39,4 millió forint támogatást kapott, mely belterület rendezésre, karbantartásra, az általános iskola bővítésére és a helyi termálkút rehabilitációjára fordítódott. Bel-és árvíz védekezési költsége Nagybánhegyesnek 9 millió forint volt 1999-2000-es évben. A helyi vállalkozások 34 millió forint támogatást nyertek orvosi eszközök beszerzésére, valamint agrárgazdasági beruházásokra.

Nagykamarás 43 millió forint támogatásban részesült TEKI pályázatok keretében. A beruházások megnevezése: önkormányzati intézmények vezetékes gázhálózatra való bekapcsolása, védőnői lakás, ivóvízkút létesítése, útépités, Községi Egészségház korszerűsítése. Belvíz és árvíz védekezési költsége 4,4 M Ft volt az Önkormányzatnak. A vállalkozások által nyert támogatások összege 69M forint, mely ültetvénytelepítésre és agrárgazdasági beruházásokra fordítódott.

Pusztatölaka Önkormányzata 29 M Ft támogatásban részesült, a beruházások megnevezése: földgázellátás, szilárd burkolatú út kiépítése, településrendezési terv elkészítése. A helyi vállalkozók 5,4M Ft pályázati támogatásban részesültek, melyet terménytárolók és szárítók vásárlására fordítottak.

Végegyháza 18,7M forint CÉDA és TEKI támogatásban részesültek, melyből útépitésre, közösségi ház felújítására, gépbeszerzésre fordítottak. A helyi vállalkozások közül 5-en részesültek támogatásban , összesen 2 millió forinttal, mely az erdőtelepítést és új mezőgazdasági gépek beszerzését célozta.

-